

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE PSİKOLOJİK DOĞUM SIRASI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Hazırlayan
Selda KARADENİZ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Melek KALKAN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2008

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

**ÇOCUKLUK ÇAğI ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE
PSİKOLOJİK DOğUM SIRASI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Hazırlayan
Selda KARADENİZ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Melek KALKAN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2008

KABUL VE ONAY

Selda KARADENİZ tarafından hazırlanan “Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki” başlıklı bu çalışma, 25/02/2008 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Kurtman ERSANLI _____

Üye: Yrd. Doç. Dr. Melek KALKAN (Danışman) _____

Üye: Yrd. Doç. Dr. Müfit ŞENEL _____

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

/ /

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya, kullandığım başka yazarlara ait her özgün fikre kaynak gösterdiğimi bildiririm.

/ /

Selda KARADENİZ

ÖNSÖZ

Her çocuk gözleri gülen bir insan olmak ister hayatta, sevmek ister, sevilmek ister. İhtiyaç duyduğu her anda, sevgi dolu bir aile ister. Mutlu aileler, mutlu çocukları, mutlu çocuklar ise sağlıklı toplumları oluşturur. Herkes anne baba olabilir ama mutlu çocuk yetiştirmek; bir sanat aynı zamanda yeterlidir. Bir, iki, üç, beş, on, çocuk sayısı kaç olursa olsun her çocuk özeldir ve aile içinde özel bir yere sahip olmak ister. Anne, baba ve kardeşlerin tutum, davranış ve alışkanlıkları çocukların kişilik gelişimini etkiler. Eğer çocuklar ihtiyaç duyduğu sevgi, saygı, hoşgörü yerine bedenini ve ruhunu acıtacak deneyimlerle karşılaşarsa bu küçük kalplerinde derin izler bırakır, ruh ve beden sağlıklarını olumsuz etkiler.

Bu araştırmada çocukluk çağında yaşanan örselenme yaşantıları ve çocukların aile yapısında kendini algılaması olarak tanımlanan psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Gerek çocukluk çağı örselenme yaşantıları gerekse psikolojik doğum sırası kişileri anlamada ve aile ilişkilerini değerlendirmede önemli değişkenler olarak düşünülmekte ve araştırmanın fiziksel, ruhsal, duygusal yönden sağlıklı çocuklar yetiştirilmesine katkı sağlaması umulmaktadır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan, her aőamada benden destek, bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, titiz ve sağduyulu çalıőmalarıyla beni yönlendiren danıőmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Melek KALKAN'a,

Lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgi ve deneyimleriyle bana ilham veren başta hocam Sayın Prof. Dr. Kurtman ERSANLI olmak üzere, tüm hocalarıma,

Giresun ve Samsun arasında kpr kurmamı sağlayan, destek ve bilgisini esirgemeyen arkadaőım Sayın Serpil AKSAKAL'a,

Hayatı daha anlamlı kılan, tez çalışmam boyunca her konuda bana yardımcı ve destek olan Sayın Melih ÖZBEK'e,

Bana kendim olma fırsatı tanıyan ve her zaman güvenen aileme,

En içten duygularımla teşekkür ederim.

Selda KARADENİZ

ÖZ

[KARADENİZ, Selda]. [*Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki*], [Yüksek Lisans Tezi], Samsun, [2008].

Bu araştırmada çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki incelenmek amaçlanmıştır. Bu amaçla Giresun Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde öğrenim gören 1402 kişiye uyarlaması Aslan ve Alparslan tarafından (1999) yapılan Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği, uyarlaması Kalkan (2005) White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Yapılan araştırmada “Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ve “Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ile tüm örselenme türleri (duygusal kötüye kullanım ve ihmal, fiziksel, cinsel) arasında negatif ve anlamlı; “Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ve “Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ile tüm örselenme türleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocukluk çağı örselenme yaşantıları psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısı olarak belirlenmiştir. Bu araştırma sonuçları bireylerin gerçek doğum sıralarına göre cinsel istismar dışındaki çocukluk çağı örselenme yaşantılarının değişme gösterdiğini ve erkeklerin örselenme yaşantılarının kızlara oranla fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Duygusal İstismar, Fiziksel İstismar, Cinsel istismar, İhmal, Psikolojik Doğum Sırası

ABSTRACT

[KARADENİZ, Selda]. [*The Relationship Between Childhood Abuse and Psychological Birth Order*], [Master's Thesis], Samsun, [2008]

The purpose of this study is to examine the relationship childhood abuse to psychological birth order. For this aim, White-Campbell Psychological Birth Order Inventory adapted by Kalkan (2005), Childhood Trauma Questionnaire adapted by Aslan and Alparslan (1999) and Personal Information Form prepared by researcher were administered at 1402 university students from different faculties of Giresun University. It has been determined that “Oldest Child Psychological Birth Order” and “Youngest Child Psychological Birth Order” have a significant relationship in negative relationship with all childhood abuse types (emotional abuse and neglect, physical and sexual); “Middle Child Psychological Birth Order” and “Only Child Psychological Birth Order” have a significant relationship in positive relationship. Furthermore, childhood abuse predicts the psychological birth order. The results of this study show that people's childhood abuse experience except sexual abuse differs to their actual birth order and boys' abuse experience is more than of girls.

Key Words: Emotional Abuse, Physical Abuse, Sexual Abuse, Neglect, Psychological Birth Order

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	
KABUL VE ONAY	
BİLDİRİM	i
ÖNSÖZ	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
SİMGELER	xii
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi	4
1.2. Alt Problemler	4
1.3. Denenceler	4
1.4. Tanımlar	5
1.5. Sayıtlar	6
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Araştırmanın Gereği ve Önemi	7
BÖLÜM 2 İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	9
2.1. ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI (ÇOCUKİSTİSMARI)	9
2.1.1. Çocuk Kavramının Tarihi Gelişimi	9
2.1.2. Çocuk İstismarının Tarihçesi	11
2.1.3. Çocuk İstismarının Tanım ve Kapsamı	11
2.1.4. Çocuk İstismarının Türleri	16
2.1.4.1. Fiziksel İstismar	16
2.1.4.2. Duygusal İstismar	19
2.1.4.3. Cinsel İstismar	23
2.1.4.4. İhmal	29

2.1.5. Çocuğu İstismardan Koruma.....	32
2.1.5.1. Sağlık Alanında Çocuğu İstismardan Koruma.....	33
2.1.5.2. Hukuk Alanında Çocuğu İstismardan Koruma.....	35
2.1.6. Çocuk İstismarı Kavramının İncelenmesinde Diğer Boyutlar.	39
2.1.7. Çocuk İstismarı ve Gerçek Doğum Sırası.....	40
2.1.8. Çocuk İstismarı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar....	41
2.1.9. Çocuk İstismarı ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	52
2.2.PSİKOLOJİK DOĞUM SIRASI.....	63
2.2.1.İlk Çocuk.....	65
2.2.2.Ortanca Çocuk.....	66
2.2.3. Küçük Çocuk.....	67
2.2.4.Tek Çocuk.....	67
2.2.5. Psikolojik Doğum Sırası ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	69
2.2.6. Psikolojik Doğum Sırası ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	74
BÖLÜM 3 YÖNTEM.....	76
3.1.Evren Örneklem	76
3.2.Veri Toplama Araçları..	77
3.2.1.Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği.....	77
3.2.2. White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri.....	78
3.2.3.Kişisel Bilgi Formu.....	78
3.3. İşlem Yolu.....	78
3.5. Verilerin Analizi.....	79
BÖLÜM 4 BULGULAR.....	80
4.1. Denence 1.....	80
4.1. Denence 2.....	80
4.1. Denence 3.....	81
4.1.Denence 4.....	84
BÖLÜM 5 TARTIŞMA VE YORUM.....	85
BÖLÜM 6 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90

KAYNAKÇA	92
EKLER	108
8.2. White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri	109
8.3. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği	110
ÖZGEÇMİŞ	112

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1 Çocuk İstismarına Yol Açan Risk Faktörleri	15
Tablo 2 Çocuk İstismarın Olası Sonuçları.....	16
Tablo 3 Kişilerin Doğum Sıralarına Göre Karakter Özellikleri.....	64
Tablo 4 Örneklemeye Giren Öğrencilerin Genel Dağılımı.....	76
Tablo 5 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki.....	80
Tablo 6 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Psikolojik Doğum Sırasını Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	81
Tablo 7 Gerçek Doğum Sırasına Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Sayısal Bilgiler.....	82
Tablo 8 Gerçek Doğum Sırasına Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	83
Tablo 9 Gerçek Doğum Sırasına Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin LSD Testi Sonuçları.....	84
Tablo 10 Cinsiyete Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin t-testi Sonuçları.....	85

KISALTMALAR

PDSE	Psikolojik Doğum Sırası Envanteri
ÇÖYÖ	Çocukluk çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği
DKK	Duygusal Kötüye Kullanım
FKK	Fiziksel Kötüye Kullanım
CKK	Cinsel Kötüye Kullanım
BÇPDS	Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası
OÇPDS	Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası
KÇPDS	Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası
TÇPDS	Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası
AMATEM	Alkol ve Madde Bağımlıları Tedavi Eğitim Merkezi
SHÇEK	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
UNICEF	United Nation Children's Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
SPSS	Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)

SİMGELER

X	Aritmetik Ortalama
N	Kişi Sayısı
Ss	Standart Sapma
Sd	Serbestlik Derecesi
Kt	Kareler Toplamı
Ko	Kareler Ortalaması
F	F hesap

BÖLÜM 1 GİRİŞ

İnsanın ilk toplumsal ortamı ailedir. Bireyin psikolojik yapısı, içinde bulunduğu ailenin birbiriyle olan etkileşimi, ailenin toplumsal özellikleri, sahip oldukları olanaklar ve aile içindeki tutumlarla birlikte şekillenmektedir. Çocuk yetiştirme yöntemleri, ülkeye, sosyal çevreye, ailenin yapısına göre değişiklik göstermekle birlikte her ailenin kendine özgü yapısı ve bu yapıda farklı çocuk yetiştirme tutumları vardır. Çocuk doğduğu andan itibaren, büyüme süreci içinde ailesiyle kurduğu etkileşimler sonunda kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturmaktadır. Toplumların geleceği olan çocuk ve gençlerin her yönden sağlıklı yetiştirilmeleri, kişilik gelişimleri için son derece önemli görülmektedir.

Çocuğun katıldığı ilk sosyal organizasyon olarak değerlendirilen aile, toplumun temel bir kurumu olarak evrensel bir nitelik taşıyan, bireyleri hak ve ödevlerle birbirine bağlayan, ortak amaçlar taşıyan insanlardan oluşan birlik olarak tanımlanmaktadır (Ersanlı 2005: 170). Bu anlamda çocuğun ilk karşılaştığı çevre, anne babasından ve akrabalarından oluşan çevredir. Anne babaların çocuğa yaklaşım biçimi ve uyguladığı disiplin tarzı çocuğun kişiliğini ve diğer bireysel özelliklerini şekillendirmektedir (Bacanlı 1997: 116).

İnsan davranışının temellerini etkileyen en önemli etkenlerden biri, kişinin çocukluktan getirdiği algılayış, duyuş ve davranış alışkanlıkları olarak değerlendirilirken, toplumdaki bireylerin davranışlarını anlayabilmek için onların hangi aile ortamında ve nasıl bir çocukluk yaşamı geçirdiklerini bilmek gerektiği belirtilmektedir (Cüceloğlu 1992: 371).

Adler (Akt: Geçtan 1998: 135) ailedeki diğer çocukların varlığı ve bunun çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerine ilk olarak dikkat çeken kuramcıdır. Çocuğun diğer kardeşler arasındaki durumu, özellikle doğum sırasının kendine özel sorunları birlikte getirdiği, aynı ailede yaşayan çocukların, hatta ikizlerin bile birbirinden farklı gelişimsel özellikler gösterdikleri çok sık görülen bir durum olarak belirtilirken, aynı aile içinde olsalar bile çocukların yaşantılarının

birbirinden farklı olduğu ifade edilmiştir (Geçtan 1998: 135; Bacanlı 1997: 116). Örneğin ilk doğan ve tek olan çocuklar aile içinde benzersiz bir konuma sahip olabilirler; anne ve babalar ilk ve tek çocuklarına daha çok vakit ayırıp, daha çok ilgi gösterebilirler. Erişkin davranış ve tutumlarını sergileyebilir, böylece daha sorumlu, işbirliğine eğilimli olabilirler. Yapılan araştırmalar doğum sırasının kişilik üzerindeki etkilerini desteklemektedir (Atkinson, Atkinson ve Hilgard 1995: 124).

Adler gerçek doğum sırasından bahsederken kişinin aile içindeki yerini algılamasının yani psikolojik doğum sırasının daha önemli bir etken olduğundan söz etmektedir. Çünkü kişinin kronolojik sırasıyla kendini algıladığı konum aynı olmayabilir (Stewart ve Campbell 1998: 42). Bir ailede ilk çocuk olarak dünyaya gelen kişinin bazı durumlarda ortanca çocuğun yaşam tarzı ve tutum özelliklerini gösterebileceği, ailedeki psikolojik pozisyonun bireyin benlik algısıyla yakından ilişkili olabileceği belirtilmektedir (Kalkan 2005: 170) Çocuğun, yetişmiş olduğu aile içindeki konumunu ve kendisini algılayışını belirleyen en önemli etmen, ailenin çocuğa karşı tutumudur.

Çoğunlukla bireyin benlik algısıyla da yakından ilişkili olarak değerlendirilen psikolojik doğum sırası bireylerin kişilik gelişiminde ve çeşitli kişisel özelliklerini sergilemesinde etken olarak değerlendirilmektedir. Yapılan çalışmalar kişinin psikolojik doğum sırası ile akademik başarısı, mükemmeliyetçilik düzeyi, aile ilişkileri, stresle başa çıkma biçimleri, mesleki ilgileri gibi değişkenler arasında ilişki olduğu desteklenmektedir (Kalkan 2005: 170). Aile dinamiği olan psikolojik doğum sırası çocuğun yaşam biçiminde önemli bir rol oynamaktadır (Gfroerer ve diğerleri 2003: 30).

Psikolojik doğum sırasının şekillenmesinde etkili olan ebeveyn tutum ve davranışları, aynı zamanda çocuk istismarı veya çocukluk çağı örselenmelerinin de belirleyicisidir. Günümüz dünyasında temel bir sorun olarak değerlendirilen çocuk istismarı farklı disiplinler içerisinde değerlendirilen bir konudur. Tıp, hukuk, psikoloji ve sosyoloji gibi birçok disiplini ilgilendiren bir konu olması

dolayısıyla tanımlamalarda ve yaklaşımlarda farklılıklar görülmektedir. Hukuk dilinde fena muamele terimi kullanılırken psikologlar ezim ya da örselenme terimini kullanmaktadırlar. Tıp alanında ise dövülmüş çocuk sendromu terimi kullanılmaktadır (Polat 2001: 37- 38).

Çocuk istismarı farklı tanımlamaları olmakla birlikte genel olarak erişkin bireylerin bakmakla yükümlü oldukları çocukların sağlık ve iyilik hallerini sağlamakta yetersiz kaldıkları durumları anlatmakta kullanılmaktadır. İstismar olgusu çeşitli şekillerde sınıflandırılmakla birlikte en çok fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal olarak yapılan sınıflandırmalara rastlanmaktadır (Polat 2001: 37- 38).

Çocukların onlara bakmakla yükümlü olan kişilerin elinde fiziksel açıdan zarar görmesi yani bedensel bütünlüğünün bozulması fiziksel istismar olarak değerlendirilirken, psikososyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum için kullanılması cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır. Çocuk ihmali ise çocuğa bakmakla yükümlü kişinin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi, beslenme, giyim, tıbbi gereksinimler, duygusal ihtiyaçlar veya en uygun yaşam koşulları için gerekli ilgiyi göstermemek olarak tanımlanmaktadır (Polat 2001: 86- 97). Çocuk duygusal istismarı ise çocukların kendilerine bakan kişilerin olumsuz tutum ve davranışlarına maruz kalmaları ve gereksinimleri olan sevgiden mahrum bırakılmalarıdır (Büke 2006: 779). Çocukların sağlıklı gelişiminde temel amaç onun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bu ihtiyaçların karşılanmaması veya karşılanmasındaki aksaklıklar, dengesizliklere ve özellikle sevgi ve ilginin karşılanmaması duygusal örselenmelere neden olmaktadır (Ersanlı 2005: 259).

Farklı ülkelerde yapılan araştırmalar çocuk istismarının önemli bir toplumsal sorun olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Watson 2004: 15). İhmal ve fiziksel istismarın sosyoekonomik ve kültürel düzeyi düşük toplumlarda daha fazla olduğu, cinsel istismarın ise tüm toplum kesimlerinde eşit oranda görüldüğü bildirilmektedir. Ayrıca hangi toplum düzeyinde olursa çocuk ihmalinin en sık

görülen ve yaşamsal açıdan en büyük tehlike yaratabilecek çocuk istismarı şekli olduğu belirtilmektedir (Büke 2006: 775). Çeşitli araştırmalarda farklı sonuçlar alınsa bile çocuk istismarı söz konusu olduğunda istatistiksel verilerin elde edilmesinde yaşanan zorluklar nedeniyle toplumlarda istismar oranları tam olarak bilinmemektedir. Araştırmalar, anne babaların ilk doğan çocuklarına daha fazla fiziksel istismar uyguladıklarını daha sonra doğanlara ise uyguladıkları disiplinde daha tutarlı oldukları, ikiz çocuklarda ve çocuk sayısının arttığı ailelerde istismar olgusunun arttığı, kimi zaman da evdeki son çocuğun istismara daha fazla uğradığı yönünde bilgileri ortaya koymaktadır (Polat 2001: 37- 38). Bu bilgi göstermektedir ki, ebeveynlerin çocuklarının dünyaya geliş sıralarına göre takındıkları roller ve uyguladıkları çocuk eğitimi yöntemleri farklılık göstermektedir. Bu durum, Adler'in vurgulamış olduğu psikolojik doğum sırasının önemini ortaya koymaktadır. Kişilik gelişiminde gerçek doğum sırasından daha önemli olarak görülen psikolojik doğum sırası (Campbell, White ve Stewart 1991: 381; Gfroerer ve diğerleri 2003: 33), çocuğun gerçek doğum sırası olmayabilir. Diğer bir deyişle, ailesinde ilk çocuk olarak dünyaya gelen bir kişi, ortanca veya küçük çocuğun yaşam tarzı, tutum ve davranış özelliklerini sergileyebilir (Campbell, White ve Stewart, 1991: 388–389).

Bu sebeple, bu araştırmada ebeveyn tutum ve davranışlarıyla şekillenen psikolojik doğum sırası ile çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişki incelenmek istenmiştir. Çocuk istismarı ile ilgili yapılan araştırmaların daha çok sağlık alanında yapıldığı ve ruhsal hastalıklarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Yapılan çalışmanın çok yaygın bir toplumsal sorun olduğu bilinen istismarın önlem alınmadığı takdirde çocuk ve yetişkinlikte ruh ve beden sağlığını kötü yönde etkileyecek olumsuz sonuçlarına ilişkin toplumsal bir duyarlılık oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın, çocuk istismarı konusunda alınacak önlemler için destekleyici olması umulmaktadır.

1.1.Problem Cümlesi

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasında nasıl bir ilişki vardır?

1.2.Alt Problemler

1. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
3. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığı gerçek doğum sırasına göre anlamlı bir değişme göstermekte midir?
4. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığı cinsiyete göre anlamlı bir değişme göstermekte midir?

1.3.Denenceler

1. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki vardır.
2. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısıdır.
3. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığı gerçek doğum sırasına göre anlamlı bir değişme göstermektedir.
4. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığı cinsiyete göre anlamlı bir değişme göstermektedir.

1.4.Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan temel kavramlar aşağıda tanımlanmıştır:

Çocukluk Çağı Örselenmesi (Çocuk İstismarı): Çocuk istismarı çocuğun anne-baba veya bakıcısı tarafından kötü muameleye veya ihmale maruz kalması, çocuğun cinsel, duygusal, fiziksel saldırıya uğraması ve temel ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır (Büke 2006: 775).

Fiziksel İstismar: Çocukların onlara bakmakla yükümlü olan kişilerin elinde fiziksel açıdan zarar görmesi yani bedensel bütünlüğünün bozulmasıdır (Polat 2001: 86).

Duygusal İstismar: Çocukların kendilerine bakan kişilerin olumsuz tutum ve davranışlarına maruz kalmaları ve gereksinimleri olan sevgiden mahrum bırakılmalarıdır (Büke 2006: 779).

Cinsel İstismar: Psikososyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum için kullanılmasıdır (Polat 2001: 91).

İhmal: Çocuğa bakmakla yükümlü kişinin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi, beslenme, giyim, tıbbi ve duygusal ihtiyaçlar veya en uygun yaşam koşulları için gerekli ilgiyi göstermemektir (Polat 2001: 97).

Psikolojik Doğum Sırası: Çocukların aile yapısında kendilerini algılayışı ve buna göre kendilerini konumlandırımlarıdır (Stewart, Stewart ve Campbell 2001: 42).

1.5.Sayıtlılar

Bu araştırmanın sayıtlıları şunlardır:

1. Araştırmanın örnekleminde bulunan öğrenciler, kendilerine uygulanan ölçme aracındaki soruları içtenlikle cevaplamışlardır.
2. Araştırmanın örnekleminde bulunan öğrenciler araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır.

1.6.Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Giresun Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, Fen-Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 1402 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bu nedenle araştırmadan elde edilen bulgular aynı özelliği taşıyan bireylere genellenebilir.
2. Kişilerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları “Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği”nden aldıkları puan ile sınırlandırılmıştır.
3. Kişilerin psikolojik doğum sıraları “White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri”nden aldıkları puan ile sınırlandırılmıştır.

4. Öğrencilerin kişisel bilgileri araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”na verdikleri cevaplarla sınırlandırılmıştır.

1.7.Araştırmanın Gereği ve Önemi

Sağlıklı toplumların sağlıklı insanlarla oluşabileceği düşünüldüğünde, insan yetiştirme son derece önemli bir konu olduğu görülmektedir. Bir toplumun ilerleyebilmesi ve kalkınabilmesi, o toplumda yetişen çocuklar için uygun koşullar hazırlamak yoluyla mümkündür. Çocuk için uygun koşulların sağlanması anne babaların sağlıklı tutumlar geliştirmesi ve ailelerin bu konularda eğitilmesini gerekli kılar. Günümüzde ailelerin geleneksel yaşamdan çağdaş yaşama geçiş sürecindeki bocalamaları, en etkili yaklaşım olarak otoriter (yetkeci) yaklaşımı görmek istemeleri, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde oluşan çatışmaları uygun yöntemlerle çözememeleri, çocukların gereksinimlerini anlamadaki yetersizlikleri gibi birçok farklı nedene bağlı olarak örselenme yaşantıları ortaya çıkabilmektedir.

Çocuk yetiştirme tutumları, içinde bulunulan çağa, ülkeye, aileye göre değişiklik gösterse bile olumlu tutumlar geliştirmek ve çocuğu örselenme yaşantılarından uzak tutmak bütün dünyada buluşması gereken ortak bir anlayış olmalıdır. Günümüz dünyasında çocukların olumsuz yaşantılardan farklı boyutlarda etkilendiğini gösteren çalışmalara ağırlık verildiği, çocukluk çağında yaşanan örselenme yaşantılarının tespit edilmeye çalışıldığı ve bunları önleyici yasa ve düzenlemelerin getirildiği görülmektedir (Turhan ve diğerleri 2006; Büke 2006). Bu çalışmalarda da görüldüğü gibi, çocukluk çağı örselenme yaşantılarında ailenin temel bir rolü ve sorumluluğu vardır. Anne baba tutumlarının, ailedeki çocukların dünyaya geliş sırasına göre değiştiğini gösteren araştırmalar dikkate alındığında, doğum sırası kişilik gelişimini etkileyen önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir (Campbell, White ve Stewart 1991: 381). Adler’e göre gerçek doğum sırası değil, bireyin aile içinde kendini algıladığı veya kendini konumlandığı yer önemlidir. Bu algılanan yer, psikolojik doğum sırasını verir (Campbell, White ve Stewart, 1991: 380). Çocuğun yaşam biçiminin gelişiminde önemli rol oynayan psikolojik doğum sırası, kişilik gelişiminde de gerçek doğum

sirasından daha önemli görülmektedir (Stewart ve Campbell 1998: 42; Gfroerer ve diğerleri 2003: 33).

Ülkemizde yapılan araştırmalara bakıldığında, çocukluk çağı örselenme yaşantısının, ailesel faktörlerle açıklanmaya çalışıldığı (Erdoğan 2003: 98; Hıdıroğlu ve diğerleri 2006: 196- 200; Güler ve diğerleri 2002: 130- 133; Vahip ve Doğanavşargil 2006: 107–111), ancak psikolojik doğum sırasının göz ardı edildiği görülmektedir. Ayrıca bireyin kişiliğinin biçimlenmesinde temel değişkenlerden biri olarak düşünülen psikolojik doğum sırası ile ilgili ülkemizde sınırlı sayıda araştırmaya (Kalkan 2005: 170; Kalkan ve Odacı 2007: 27; Odacı ve Kalkan 2007: 245) rastlanabilmektedir. Bu araştırmada çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bu araştırmanın, çocuk örselenmesine karşı önlemler alınmasına, fiziksel, ruhsal ve duygusal yönden sağlıklı bireyler ve sağlıklı toplumlar oluşturmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 2 İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışmanın kuramsal alt yapısı ve bu konuda yapılan yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI (ÇOCUK İSTİSMARI)

2.1.1.Çocuk Kavramının Tarihi Gelişimi:

Tüm toplumların ilgilendiği bir kavram olan çocuk kavramı tarihi bir geçmişe sahiptir. Bu ilginin niteliği, kapsamı ve biçimi tarihsel gelişim açısından farklılıklar göstermektedir. Bu farklılık, toplumların sosyal, kültürel gelişmesine, örgütlenmesine ve toplum içindeki egemenlik koşullarına bağlı olarak ele alınmaktadır. İlkel toplumlarda çocuk ekonomik yarar sağlayan bir varlık olarak değerlendirilirken ait olduğu ailenin malı olarak kabul edilmektedir. Fakat ekonomik nedenler aynı zamanda çocuğun aileye yük olmasına neden olmaktadır. Ekonomik zorluklar çocuğa karşı olumsuz tutumlar takınılmasına, ekonomik destek sağlayamayan zayıf, hastalıklı, bakıma muhtaç çocukların toplum dışına itilmesine hatta yok edilmesine sebep olmaktadır. Çocuk aile içinde aile reisinin sınırsız etkisine tabi iken çocuğu korumak yerine onun toplumsal olarak statüsünün belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu çağlarda ailenin yararı çocuğun yararının üstünde tutulmaktadır (Akyüz 2000: 42).

Ortaçağda modern anlamdaki çocuk ve çocukluk terimi kullanılmazken çocukların 5–7 yaşına kadar, yani yetişkin dünyasına girene kadar bebek olarak değerlendirildiği, bu yaşlarda olan bebek ölümlerinin fazlalığı nedeniyle de ailenin üyesi olarak kabul edilmediği belirtilmektedir. Bu ölümlerin tek nedeni olarak sadece tıbbi bilgisizlik ve sağlık sorunları değil, bebeğin gereksinimlerini anlayamamaktan kaynaklı ihmal ve kötü muameledir. Çocuklar 5–7 yaş arasında yetişkinler gibi giyinir, yetişkinlerin yaptıklarını yapar, kumar oynar, içki içer, cinsel eylemleri izlemelerine izin verilir, bazense cinsel açıdan kötüye kullanılabilir. Yetişkinler gibi düşüncelere ve güdülere sahip oldukları, fakat

daha aptal oldukları kabul edilmekteydi. Yetişkinlerin, çocuğun oluşan doğasını anlamakta zorlandıkları için ailelerin bugün kabul edilmeyen yöntemlerle çocukları denetlemeye çalıştığı, hayaletlerle korkuttuğu hatta afyon ve likörle uyuşturduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra çocukların sık sık korkutulduğu, dövüldüğü, hatta bazen ceza için öldürüldüğü ya da katı itaat altına alındığı bu dönemle ilgili diğer edinilen bilgilerdir. Günümüzde istismar olarak kabul edilen davranışların geçmişte normal kabul edildiği görülmektedir (Gander ve Gardiner 2001: 27- 31).

1600 ile 1800 yıllar arası, çocuk eğitime, ahlakına, sağlığına ve temizliğine önemin ciddi boyutta arttığı dönemler olarak kabul edilmektedir. Çocukluk dünyası gelişmeye başlamış, giyim tarzı, giysiler, oyun ve şarkılar çocuklara özgü hale getirilmiştir. Çocukların ahlaki ve cinsel eğilimlerinde de farklı değerlendirmeler yapılmaya başlanmıştır. Bugünün dünyasında yetişkin dünyası çoğunlukla çocuğunkinden farklılaşmıştır. Bununla birlikte, gelişmelerinin çeşitli evrelerinde çocukların nasıl olduklarının, gelişimin nasıl ve niçin engellendiğinin anlaşılmasında oldukça fazla değişimin gerçekleştiği belirtilmektedir (Gander ve Gardiner 2001: 32 - 33).

20. yüzyılın ilk yarısında gerçekleşen dünya savaşlarının ve onları izleyen çeşitli toplumsal olayların çoğalmasıyla artan kimsesizlik, yoksulluk, evlilik dışı vb. çocuklar ve bunların sorunları, çocuk hakları ve bu hakları konu alan çocuk hukukunun gelişimini hızlandırmıştır (Akyüz 2000: 42).

Çocukluk bilincinin bulunmadığı ilk çağlardan, hukuksal, toplumsal, eğitsel kurumsal çerçevede korunan bir çocukluk kavramına geçiş yüzyıllar sürmüştür. Çocukluk kavramı gelişmekte gibi görünse bile günümüz dünyasında çocuklukla çocukluğun yetişkinlikle yeniden birleşmekte olduğunu dair eleştirilerin olduğu belirtilmektedir. Buna göre çocuklukla yetişkinlik arasında sınırların belirsizliğine geri dönüldüğü, günümüz çocukları ile yetişkinler arasındaki farkın dil, tavır, tutum, davranış ve beklentilere varıncaya kadar önemli ölçüde azaldığı ileri sürülmektedir. Yetişkin dünyasındaki şiddet, sıkıntı, yolsuzluk ve güvensizliklerin

sınırsız bir şekilde sergilendiği ve yetişkinlerin cinsel fantezilerinde çocukların kullanıldığı görülmektedir. Çocuk oyunları azalmakta, eğlence anlayışları birleşmektedir. Hatta yetişkin suçlarıyla çocuk suçları arasındaki fark da hızla azalmaktadır. Genç ve çocukların ağır suç oranlarındaki (hamilelik, fuhuş, eşcinsellik vb. cinsel etkinliklerdeki, madde ve alkol bağımlılıkları) artışın nedenlerinden biri olarak çocukluk kavramının toplumsal bilinçten uzaklaşması olarak değerlendirilmektedir (Akyüz 2000: 62).

2.1.2.Çocuk İstismarının Tarihçesi:

Çocuğun olduğu yerde istismarın da olduğu gerçeği çok eskilere dayanmaktadır. Ambroise Tardieu 1860 yılında beyin, yumuşak doku ve iskelet travmalarının bir arada görüldüğü çocuk otopsipleri tanımlamıştır. Konuyla ilgili çağdaş anlamda ilk bilimsel makalenin yayınlanması ise 1946 yılında olmuştur. Caffey'in bu makalesinden uzun süre sonra 1962 yılında Kempe ve arkadaşları tarafından "Hırpalanmış Çocuk Sendromu (Battered Child Syndrome)" kavramı ortaya atılmıştır (Büke 2006: 775). Bu kavramın çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin özellikle anne ve babanın çocuğa yönelik şiddet eylemlerini ve çocukta oluşan lezyonları içerdiği belirtilmektedir (Polat 2001: 47). Daha sonra 1972'de yine Caffey tarafından çocuğu silkeleme, sarsma nedeniyle oluşan lezyonları tanımlandığı ve "Sarsılmış Bebek Sendromu (Shaken Baby Syndrome)" başlığı altında toplandığı belirtilmektedir (Büke 2006: 775). Caffey'in bu tanımlamasından sonra bebeklerin kafasında oluşan zorlanmalar tıbbi tanılamada geniş yer bulmaktadır (Uscinski 2004: 76). Amerika Birleşik Devletlerinde 1985 ve 1993 yılları arasında çocuk istismarı vakalarının % 50 arttığı, 1993 yılında 3 milyon çocuğun istismar edildiği bildirilmektedir. Bu istismar vakalarının % 35'i resmi olarak belgelenmiştir (Bethea 1999: 1591). Günümüzde çocuk istismarı yaygın bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınmaktadır.

2.1.3.Çocuk İstismarının Tanım ve Kapsamı:

Çocuk istismarı, erişkin bireylerin bakmakla yükümlü oldukları çocukların sağlık ve iyilik hallerini sağlamakta yetersiz kaldıkları durumları tanımlamaktadır Tıbbi, hukuki, gelişimsel ve psikososyal açıdan irdelenebilmektedir (Polat 2001: 38).

İngilizce “Child Abuse and Neglect” teriminin Türkçe karşılığı olarak “Çocuk İstismarı ve İhmal” kullanılmakta, “abuse” istismar terimi yerine örselenme, ezim, kötü muamele sözcükleri kullanılmaktadır (Kars 1994: 1).

Farklı disiplinler tarafından kullanılan istismar terimi yerine hukukçular “fena muamele” terimini tercih ederken, psikologlar “ezim” ya da “örselenme” terimini kullanmaktadır. Sağlık alanında ise “dövülmüş çocuk” terimi kullanılmıştır. Bu farklılık sadece terminolojik farklılık değil aynı zamanda konuya yaklaşımların farklılıklarını göstermektedir. Çünkü sağlık sektörü açısından temel yaklaşım lezyonların tedavisi şeklinde olurken psikologlar olayın kişiyi etkileme boyutunu incelemektedir. Hukuk alanında ise istismar kanunların belirttiği kalıplara göre incelenmektedir (Polat 2001: 38).

Çocuk istismarı ve ihmali çocuğun fiziksel, cinsel, duygusal saldırıya uğraması; beslenme ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmaması ve güvenliğinin tehlikeye atılması gibi kavramları içermektedir (Büke 2006: 775).

Genel anlamda çocuk istismarı 18 yaşın altında bulunan çocuklara karşı aktif olarak girişilen ve çocukların fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zedeleyen her türlü eylem olarak tanımlanırken, beslenme, bakım, gözetim, eğitim gibi gereksinimlerinin karşılanmaması çocuk ihmali olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdaki önemli nokta istismarın aktif bir eylem olması ve çocuktan sorumlu olan kişi ya da kurum tarafından gerçekleştirilmesi, ihmalin ise çocuğa karşı yükümlülüklerin yerine getirilmemesi yani pasif bir eylem olarak tanımlanmasıdır (Akyüz 2000: 554).

Dünya sağlık örgütünün 1985 yılında ortak bir tanım yapma çalışmaları sonucunda çocuk istismarı; çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplum veya ülke tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan davranışlar olarak tanımlamıştır. Davranışın

mutlaka, çocuk tarafından algılanması veya yetişkin tarafından bilinçli olarak yapılmasının gerekmediği belirtilmiştir (Polat 2001: 53).

Kişilere göre istismar kavramının büyük ölçüde farklılıklar göstermesinin, kişilerin dinsel inançlarına, görgü ve deneyimlerine, anne babalık yaklaşımlarına, sosyoekonomik ve kültürel temellerine göre farklılık göstermesinden kaynaklandığı belirtilmektedir (Polat 2001: 87). Kültürel farklılıklara rağmen, çocukların bedensel ve psikolojik sağlıklarını değerlendirmekte kullanılan bilimsel ölçütler vardır. Psikolojik gelişim ve ruh sağlığı açısından da evrensel olarak geçerliliği saptanmış temel ölçütlerin olduğu ifade edilmektedir (Akyüz 2000: 554).

Son yıllarda dünyada çocuk istismarı konusu, gerek tıbbi, gerekse toplumsal açıdan giderek önem kazanmaya başlamıştır. Ülkemiz içinde önemli sayılan konunun yeterince bildirilmemesi, tanı konulmasındaki güçlükler, inkâr edilmesi ve gizli kalması sorunun önemini daha da artırmaktadır. Türkiye'de çocuk istismarı konusunda yapılan araştırmalarda, %78 gibi yüksek bir oran ile duygusal istismarın ilk sırada olduğu gösteren bilgilere rastlandığı bildirilmektedir (Turhan, Sangün ve İnandı 2006: 153–156). Çocuk istismarı vakalarının %80' ini 5 yaş ve altındaki çocuklar oluşturduğu, fiziksel istismarın 2 yaş altında daha sık görülmekle birlikte cinsel istismarın 10 yaş üzeri çocuklarda gözlemlendiği rastlanan diğer bir bilgidir (Büke 2006: 775). Amerika Birleşik Devletleri'nde Ulusal Çocuk İstismarını Önleme Komitesi'nin verilerine göre 1997 yılında 3,7 milyon çocuk istismarı olgusu işleme konulduğu ve yaklaşık bir milyon çocuğun istismarı belgelendiği (Zoroğlu ve diğerleri 2001: 75), 35 farklı ülkede yapılan araştırmaya göre her 1000 çocuktan 330'unun kötü muamele gördüğü ve bunların % 52 sinin ihmal edildiği ve %26 sının fiziksel istismara uğradığı belirtilmiştir (Güler ve diğerleri 2002: 130). Yine aynı yıl çocuk istismarını önlemek için kurulan uluslar arası komite beş eyalette yaptığı araştırmada saptanan çocuk istismarı vakalarını türlerine göre oranlamıştır. Buna göre %54 oranında ihmal, %25 oranında fiziksel istismar, %11 oranında cinsel istismar, %3 oranında duygusal istismar, %7 oranına diğer istismarlar türlerinin saptandığı belirtilmiştir (Bethea 1999: 1580).

Birçok ülkede çocuk ihmal ve istismarına yönelik bildirim yapma ve kayıt tutma konusunda yasal bir zorunluluk bulunmaması nedeniyle bu konudaki bilgiler devlet kuruluşları tarafından ölüm kayıtları gibi resmi kayıtların yanı sıra vaka bildirimleri ve toplumsal araştırmaların sonuçlarına göre edinilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü, 2000'li yıllara ait verilerine göre dünyada 15 yaş altı çoğunlukla bebek ve küçük yaşta olan 57.000 çocuk öldürülmüştür. Bu oran az gelirli ülkelerde artmaktadır. İstismarın türü bakımından değerlendirildiğinde en çok fiziksel istismarın olduğu belirlenmiştir. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı rapordan edinilen bilgilere göre ABD'de 1995 verilerine dayanarak yapılan toplum tabanlı araştırmada aileleri %49 oranında fiziksel istismarı disiplin yöntemi olarak kullandıkları bildirilmiştir. Mısır'da çocukların %37'si aileleri tarafından dövüldüklerini ya da bağlanarak cezalandırıldıklarını ve bunların %26'sının da dayağa bağlı kırık, bilinç kaybı, kalıcı özürllük gibi sorunların ortaya çıktığı, Güney Kore'de yapılan araştırmada ise anne babaların üçte ikisinin çocuklarını dövdükleri, Romanya'da aile içi şiddetin araştırılması anketinde çocukların %4,6'sının ciddi ve sırt tekrarlanan biçimde fiziksel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir. Yine istismarla ilgili Şili, Mısır, Hindistan ve Filipinlerde yapılan araştırma bu ülkelerde yaygın olarak kullanılan terbiye amaçlı cezalandırma yöntemleri çocuğun poposuna elle veya sert bir cisimle vurmak, saçını çekmek, çimdiklemek, kulağını çekmek, saçını çekmek, sert bir cisimle vurmak olarak belirlenmiştir (2006: 78–79).

Çocuk istismarının ortaya çıkmasına yol açan birçok faktör vardır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre kabul edilen risk faktörleri Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1. Çocuk İstismarına Yol Açan Risk Faktörleri

<u>Kişisel Risk Faktörleri:</u> • Fiziksel ya da ruhsal hastalık • Akrabalarla sorunlar • Çocuğa ilişkin cinsiyet • Prematürite • İstenmeyen çocuk • Engellilik • Genç yaş • Yalnız anne baba olmak • İstenmeyen gebelik • Deneyimsiz anne baba olmak • Erken yaşta şiddete maruz kalmak • Madde kullanımı • Yetersiz doğum öncesi bakım	<u>Toplumsal Risk Faktörleri:</u> • Çocuğun değerinin azalması (azınlık, engellilik, cinsiyet) • Sosyal eşitsizlikler • Organize şiddet (savaşlar, kavgalar, yüksek suç oranları) • Toplumda şiddete hoşgörüyle bakılması • Medya şiddeti • Kültürel normlar <u>Ailesel Risk Faktörleri:</u> • Geniş aile • Düşük sosyo-ekonomik durum • Sosyal izolasyon • Yüksek stres düzeyleri • Aile içi şiddet

(Turhan, Sangın ve İnandı 2006:155)

Toplumsal faktörlere, yüksek yoksulluk oranları, yüksek işsizlik oranları, sosyal kurumların yoksunluğu gibi faktörler de ilave edilebilir (Bethea 1999: 1579).

Çocuk istismarında istismar eden kişi ve aile ile ilgili genel özellikler incelendiğinde, çocukları istismar eden ailelerin genç, yalnız, sosyal güvencesi olmayan annelik, sık aralıklarla çocuk doğurmak veya istenmeyen gebelikler, ev koşullarının yetersizliği gibi etmenlerin de yol açabileceği görülmektedir (Büke 2006: Windham ve diğerleri 2004).

Ülkemizde çocukların durumunu ve çocuk istismarının temellerini oluşturan nedenler şu şekilde özetlenebilir:

- Yüksek doğurganlık ve büyük kentlere yapılan hızlı göçler
- Yaşam kalitesindeki düşüklük, sağlıksız kentleşme, kent kültürünün oluşturulup paylaştırılmaması,
- Sağlık hizmetleri örgütlenmesinde yetersizlikler
- Ülkenin genel olarak yaşadığı ekonomik, siyasal ve toplumsal sıkıntılar
- Şiddetin toplumsal ve aile içinde kullanılan geleneksel bir yöntem olması ve kuşaktan kuşağa aktarılması (Polat 2001: 559)

İhmal ve istismar edilen çocuklarda birçok olumsuz davranış görülmektedir. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2006 yılında hazırlanan araştırma komisyon raporuna göre bu çocuklarda görülebilecek olumsuzluklar Tablo 2’de sıralanmıştır.

Tablo: 2 Çocuk İstismarın Olası Sonuçları

<u>Fiziksel sonuçları</u> Karın ve göğüs kafesi yaralanmaları Kafa travması Çürük, ezik ve sert cisimlerin oluşturduğu izler Yanıklar ve haşlanmaya bağlı izler Merkezi sinir sistemi yaralanmaları Özürlülük Kırıklar Yırtık ve kesikler Göz içi yaralanmaları	<u>Psikolojik ve davranışsal sonuçları</u> Alkol ve madde kötüye kullanımı Bilişsel fonksiyonlarda yetersizlik Çocuk suçluluğu, şiddet ve diğer risk alma dav. Depresyon ve anksiyete Gelişme bozuklukları Yeme ve uyku bozuklukları Utanç ve suçluluk duyguları Hiperaktivite İletişim bozuklukları Okul başarısında düşüklük Azalmış benlik saygısı Post travmatik stres bozukluğu Psikosomatik bozukluklar İntihar ve kendine zarar verme davranışı
<u>Cinsel sağlık sonuçları</u> Üreme sağlığı sorunları Cinsel fonksiyonlarda bozukluk Cinsel yolla bulaşan hastalıklar/HIV/AIDS İstenmeyen gebelikler	<u>Diğer uzun dönem sonuçları</u> Kanserler Kronik akciğer hastalıkları Karaciğer hastalıkları İskemik kalp hastalıkları

2.1.4. Çocuk İstismarının Türleri

Çocuk istismarının genel olarak 4 temel boyutta ve çocukların bu olaydan etkileniş biçimlerine göre sınıflandırıldığı görülmüştür. Bu sınıflandırmaya göre çocuklar istismardan 4 şekilde etkilenmektedirler.

- 1.Fiziksel İstismar
- 2.Duygusal İstismar
- 3.Cinsel İstismar
- 4.İhmal

2.1.4.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar çocukların onlara bakmakla yükümlü olan kişilerin elinde fiziksel açıdan zarar görmesi yani bedensel bütünlüğünün bozulması olarak

değerlendirilirken, en geniş anlamda çocuğun kaza dışı yaralanması olarak tanımlanmaktadır (Polat 2001: 86- 90).

Fiziksel istismarın, istismarın şiddetine göre de sınıflandırılabilceği görülmektedir. Buna göre;

Hafif şiddette fiziksel istismar: Çocuğun ağızına biber sürmek, sarsmak, kulağını ve saçını çekmek hafif şiddette fiziksel istismar olarak kabul edilmektedir.

Orta şiddete fiziksel istismar: Çocuğun vücudunun herhangi bir yerine hafif şiddette parmakla vurmak gibi fiziksel cezalandırmalar orta şiddette fiziksel istismar olarak kabul edilmektedir.

Şiddetli fiziksel istismar: Çocuğa elle veya ayakla şiddetli vurmak, yakmak, boğmak gibi fiziksel cezalandırmaların ise şiddetli fiziksel istismar olarak kabul edildiği belirtilmektedir (Topbaş 2004: 77). En şiddetli ve ölümcül travmalar özellikle kafa travmaları ve beyin hasarları olarak değerlendirilmektedir (Hicks ve Gaughan 1995: 855- 863).

Buradaki en önemli sorun fiziksel istismar türü olarak tanımlanan bu cezalandırma şekillerinin, bazı toplum ve kültürlerde istismar olarak algılanmaması veya tanımlanmamasıdır. Hatta bazı toplumlarda ve kültürlerde yer alan bu davranışlar çocuğun disiplini ve terbiye edilmesi için gerekli olarak düşünölmektedir (Topbaş 2004: 77). Hatta doğu toplumlarında “ dayak cennetten çıkmadır”, “kızını dövmeven dizini döver” gibi sözleri dayak olayına olumlu bakıldığıının göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Polat 2001: 87).

Küçük çocuklar daha fazla ve daha uzun süre bakım gerektirdikleri ve karşılık veremeyecekleri için fiziksel istismara daha yatkın kişiler olarak değerlendirilmektedir. Çocuk istismarında öykü çok önemli olmakla birlikte çocuk nadiren bunu kendi anlatabilir. Çocuklarda istismarlar en fazla “kaza oldu” denerek saklanmaya çalışılır (Büke 2006: 776). Çocuklarda kazalar görölme

sıklığı fazla olsa bile yaşına uygun olmayan ve kendi kendine olma olasılığı düşük olan hasarlarda istismardan şüphelenmek gerekir. Bu durumlarda başka bir çocuğun bu hasara sebep olduğu söyleniyorsa bile bu durumun doğruluğu araştırılmalıdır. Kaza dışı yaralanmalar genellikle çocuk anne veya babası tarafından cezalandırılmak istendiğinde veya anne babanın kontrolünü kaybettiğinde ortaya çıkar. Bu ceza türü en çok dövme şeklinde görülür. Dövme ve ceza sonucunda morarma, yanık, kesici travmalar, zehirlenmeler, boğulma görülebilir. Bu kavramların bazıları aşağıda açıklanmaktadır.

- **Dövme:** Büyük çocuklar açık elle, yumrukla veya bir alet kullanarak dövülmüş olabilir. Vücutta morarma çoğu kez baş, ense, sırt ve kalçalarda görülebileceği gibi bazı kemik dokularında kırılma şeklinde sonuçlara yol açabileceği belirtilmektedir.
- **Yanıklar:** Belirgin istismar nedeniyle olabileceği gibi, çocukla yeterince ilgilenilmemesi sonucu kaza nedeniyle oluşabilir. Çocuk istismarının %10' unu içermektedir ve sıklıkla sıcak su yanıkları veya sıcak nesnelere temas edilmesi şeklinde görülebilmektedir.
- **Sarsılmış Bebek Sendromu:** Çocuk istismarının ağır bir formu olarak değerlendirilmektedir. Görülme sıklığı 2 yaşın altındadır fakat beş yaşa kadar uzanabilir. Anne babanın bu yaştaki çocukları kızgınlıkla sallaması sonucunda beyin kafatasının içinde ciddi sorunlar oluşmaktadır (Kara, Biçer ve Gökalp 2004: 143). Bu duruma dikkat çekmek ve önemin vurgulamak amacıyla yurtdışında aile bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır (Showers 1992: 11- 18).
- **Zehirlenme:** Kasıtlı olarak çocuk zehirlenmek istenirse herhangi bir ilaç ya da kimyasal madde kullanılabilir. Küçük bir çocuğun aşırı dozda ilaç alımına bağlı zehirlenmesi istismar şüphesi uyandırmalıdır, çünkü küçük yaşta çocukların büyük miktarda ilaç alması mümkün görülmemektedir.

Zehirlenmelerin tüm istismar içindeki oranı fazla olmasa da ölüm riski çok yüksek olarak değerlendirilmektedir (Kara, Biçer ve Gökalp 2004: 143)

- **Munchausen Sendromu:** 1977'de Meadow tarafından (Munchausen Syndrome by Proxy) Munchausen sendromu olarak tanımlanan diğer bir istismar türünde aileler çocukta hastalık yaratmakta ya da uydurmaktadır. Çocuğa bakan kişi bir hastalık oluşturmakta, bu amaçla doktora başvurmakta ve tedavi yolları aramaktadır, tıbbi öykü uydurulabildiği gibi ortaya çıkmasını sağlayıcı yöntemlere de doktor yardımı talep edilmektedir (Eşiyok 2001: 326). Genellikle ilk sekiz yaşta ve sıklıkla 4 yaşın altında görülmektedir. Çok sık olmasa bile çocuk istismarının özel bir biçimi olarak değerlendirilmektedir. Failin genellikle anne olduğu çok karmaşık nedenlerle bu yola başvurduğu ve annede kişilik bozukluğu, anksiyete ve depresyona rastlandığı belirtilmiştir. İstismara uğrayan çocuk aileyle birlikte yaşamaya devam ettiği için tekrarlayıcı istismarlara hatta ölümüne bile yol açılabileceği belirtilmektedir (Razi, Köse ve Erdem 2004:164).

Dünyanın birçok ülkesinde ve ülkemizde fiziksel istismar olguları sağlık kayıtlarına girmemektedir. Travma nedeniyle sağlık kurumuna getirilen çocukların ebeveynlerinin veya çocuğun bakımı ile ilgili kişilerin olayı gizleme çabaları olarak bunun nedeni olarak düşünülmektedir (Topbaş 2004: 77).

Fiziksel istismar, tartışmasız çocuklar ve toplumlar üzerinde onarılması güç izler bırakmaktadır. Fiziksel istismar akademik yetersizlik, anksiyete, depresyon, sosyal çekilme, iletişim problemleri, saldırganlık gibi birçok duygusal, sosyal, bilişsel sorunlara yol açmaktadır (Ammerman ve diğerleri 1986: 291- 310).

2.1.4.2.Duygusal İstismar

Duygusal istismar tanımı için, kesin olarak belirlenmiş standartların olmadığı yapılan tanımların hem aynı disiplin içinde hem de disiplinler arasında farklılık

gösterebileceği belirtilmiştir (Polat 2001: 96). Yapılan farklı tanımların bazıları şu şekildedir:

Gündelik yaşamda en sık rastlanan istismar tiplerinden birisi olan duygusal istismar, ebeveyn ya da çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yetenekleri üstünde istek ve beklentiler içinde olmaları ve saldırganca davranmaları olarak tanımlanmaktadır (Topbaş 2004: 77).

Diğer bir tanımlamayla, duygusal istismar, çocuk ve gençlerin, kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak ya da gereksindikleri ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılarak toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik hasara uğratılma durumu olarak değerlendirilmektedir (Polat 2001: 94).

1983 yılında yapılan duygusal istismar konulu uluslararası toplantıda ortak bir tanım yapılmıştır. Buna göre duygusal istismar davranışları, çocuk ve gençlerin psikolojik olarak kötüye kullanılması, yapılan veya yapılması gerekli olup ta ihmal edilen toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik açıdan zarar verici oldukları saptanan davranışlar olarak ele alınmıştır. Bu davranışların yaş, bilgi ve pozisyon gibi özellikler ile çocuk ve gencin üzerinde güç sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından gerçekleştirildiği ve bu tür davranışların çocuğun bilişsel, duygusal veya fiziksel gelişimine hemen veya gelecekte zarar verme potansiyeli taşıyan ve zarar veren davranışlar olarak nitelendirildiği görülmektedir (Polat 2001: 95).

Reddetme, aşağılama, küfretme, yalnız bırakma, yalıtma, ayırma, korkutma, yıldırma, tehdit etme, duygusal bakımdan ihtiyaçlarını karşılamama, yasinin üstünde sorumluluklar bekleme, kardeşler arasında ayırım yapma, değer vermeme, önemsememe, küçük düşürme, alaylı konuşma, lakap takma, aşırı baskı ve otorite kurma, bağımlı kılma ve aşırı koruma görülen duygusal istismar türleridir (Topbaş 2004: 78).

Bu kavramların bazıları şu şekilde açıklanabilir:

- **Reddetme:** Çocuğu ayrı bir birey olarak kabul etmemek, ihtiyaçlarının karşılanmaması, evde yokmuş gibi davranılması, kişiliğinin, kabiliyetinin ve başarılarının yok sayılması, hiçbir işe yaramadığının hissettirilmesi veya söylenmesi, çocuğun yaptıklarının onaylanmaması gibi geniş bir boyutta ele alınmaktadır. Bunların yanı sıra çocuğu kabul etmeme, aşırı koruma, duygusal tepkilerinin verilmemesi ve başkalarıyla kıyaslamalara gidilmesi benzer şekilde reddetme davranışı olarak ele alınmaktadır.
- **Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim:** Özellikle eğitim düzeyi düşük ailelerde, anne ve babaların otoritelerini korumak amacıyla çocuğunu aşağılayan, kınayan, küçültücü sözler söylemesi ve saldırgan jest ve mimikler kullanması şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Çocuğun korkutulması, çocuğa gözdağı verilmesi, baskı yapılması, tehdit edilmesi ebeveynler tarafından kullanılan uygun olmayan iletişim engelleridir.
- **Kapasite Üstü İstek:** Çocuktan üstesinden gelemeyeceği isteklerde bulunulması, kapasitesinin üzerinde başarılar beklenmesi, yaşına uygun olmayan sorumluluklar verilmesi ve bu yönde beklentilerin olması diğer bir ifade ile vaktinden önce yetişkin rolü davranışı olarak tanımlanmaktadır.
- **Aşağılama:** Çocuğa yüksek sesle bağırarak, kötü söz söylemek, alay etmek bu kategoriye giren davranış yöntemidir ve bu tutumlar çocuğun kendine güvenini ve benlik saygısını zedelerken, çocuğun kendinin eksik ve değersiz bir birey olduğuna inanmasına yol açmaktadır.
- **Suçta Yönelme:** Çocuğun toplum kurallarına karşı davranışlarına göz yumulması veya bu davranışlarının pekiştirilmesi, suçta yönelmesine zemin hazırlanması, iyi kötü kavramlarının öğretilmemesi bu kapsamda ele alınan tutumlardır.

- **İzole Etme:** Çocuğu karanlık bir odaya kapatmak veya kilitlemek gibi mekânsal koşulların sınırlandırılması şeklinde görüldüğü gibi çocuğun aşırı baskılı bir ortamda olması yani arkadaşlarıyla görüşmesine izin verilmemesi, aktivitelere katılmasının engellenmesi gibi tutumlar sosyal izolasyona sebep olabilmektedir (Kars 1994: 5)

Duygusal istismarın ve ihmalin çok kolay fark edilebilen bir sorun olmadığı için görülme oranının kesin olmadığı, kız erkek oranlarının eşit olduğu ve bu tür istismarın en çok altı-sekiz yaş arası çocuklara yöneltildiği ve ergenliğe kadar belli düzeyde kaldığı belirtilmektedir (Taner ve Gökler 2004: 85).

Duygusal istismar psikolojik gelişmenin duraklamasına neden olacak sözel istismarı veya aşırı emirleri kapsayan çocuğun kimliğini zedeleyen ve bozuk davranışları ortaya çıkaran tavırları içerir. Duygusal istismar diğer tüm kötü muamele biçimlerini semsiye gibi altında toplar. Tek başına var olduğu gibi fiziksel ve cinsel istismarın hasarı ortadan kalktığında bile duygusal istismar devam edebilir. Duygusal istismara neden olan durumlar daha çok çocuk ve ergenin yakın çevresinde onunla ilişkili olan yetişkin kişiler tarafından gösterilir (Polat 2001: 94). Yakın akraba, okulda öğretmenler, idareciler, hatta öğrenciler çocuğun duygusal istismarına neden olabilir. Çocukla iletişim sıklığı olan toplumdaki herkesin duygusal istismar potansiyeli taşıyabileceği belirtilmektedir (Öztürk 2007: 74).

Bu tür davranışlara maruz kalan çocuklarda aileden uzaklaşma gergin olma, bağımlı kişilik geliştirme, değersizlik duyguları geliştirme, uyumsuz ve saldırgan davranışlarda bulunma gibi durumlar ortaya çıkabilir. Bunların yanı sıra duygusal istismar, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişmelerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu çocuklarda normal zihinsel kapasite olmasına karşın, öğrenme güçlüğü ve dikkat dağınıklığı gibi sorunlar görülmektedir. Dolayısıyla duygusal istismar çocuğun hem kişiliği hem de başarısını olumsuz yönde etkilemektedir (Topbaş 2004: 78).

2.1.4.3. Cinsel İstismar

Çocuk istismar tipleri içerisinde kabullenmesi ve açıklanması zor olduğu için saptanması en zor olan ve çoğunlukla gizli kalan istismar türüdür. İstismara uğrayan kişinin yakın döneminde ve uzun döneminde etki etmesi açısından önemli bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Cinsel istismar; genital bölgeleri elleme, teşhircilik, röntgencilik, pornografide kullanımdan ırza geçmeye kadar çok geniş bir yelpazedeki tüm davranışları kapsamaktadır (Akduman ve diğerleri 2005: 9).

Cinsel istismar beş grupta toplanabilir (Akyüz 2000: 558).

A. Bedensel temas içermeyen cinsel istismar:

- **Sözel istismar:** Cinsel konulardan konuşarak çocuğu şaşırtmak, şoka sokmak, onda cinsel uyarımlar yaratmaktır. Bu eylemler suç sayılmasa da çocuğa zarar verdiği için çocuk açısından önemlidir. Genellikle daha büyük kardeşler, arkadaşlar ve akran gruplarında yapılan bu tip davranışlar çocukta korku, bunalım, huzursuzluk ve cinselliğe karşı erken ilgi uyandırabilir ya da zihnini karıştırabilir.
- **Açık saçık telefon konuşmaları:** Bu tip olaylar görünüşte pek zararlı gibi görünmese de çocuğa ve aileye huzursuzluk verir.
- **Teşhircilik:** Çocuğa dokunmaksızın cinsel organını göstermek sonucunda çocukta, korku, şaşkınlık ve şok yaratarak haz duymak şeklinde ele alınmaktadır.
- **Röntgencilik (İzleyicilik):** Başkalarının cinsel organları ve eylemlerini onlara görünmeden gözetlemek şeklinde ele alınmaktadır. Gözetleyen kişi aile üyelerinde biri bile olsa çocuğu huzursuz eder.

- **Çocuğun cinsel ilişki sahnelerine tanık olması:** Aile içinde yer aldığı olay istismar amacıyla gerçekleştirilmese bile, çocukta yarattığı duygular ileride nevroz ya da normal dışı cinsel gelişmeye sebep olabilir.

B. Bedensel Temas İçeren Cinsel İstismar:

Çocuğun vücuduna cinsel amaçla dokunma, cinsel birleşmeye teşebbüs etme bu grupta ele alınmaktadır.

C. Çocuğu Pornografi ve Fuhušta Kullanmak Suretiyle Yapılan Ticari Cinsel İstismar

Bu istismar grubu çocuğu fuhušta itmek, müstehcen yayınlara ve resimlere konu etmek ve bu yolla maddi kazanç sağlamak eylemlerini kapsamaktadır (Akyüz 2000: 558). Çocuklar ticari amaçlarla şu boyutlarda sömürölmektedir.

Çocuk Pornosu: Bir çocuğun gerçek veya kurgulanmış herhangi bir cinsel aktivite içinde görüntölenmesi veya vücudunun belli yerlerinin cinsel amaçla gösterilmesidir. Çocukla cinsel bir aktivitede bulunmak yerine, çocuklarla ilgili materyale bakmak veya izlemekle cinsel doyum sağlanır. Yeni teknolojik gelişmeler ve internetin takip edilemeyen sınırları aşma özelliği çocuk pornosunu engellenmesini güç hale getirmektedir. Evlerinden kaçmış çocuklar, ticari amaçla görsel materyal üretenler tarafından çocuk pornografisinde kullanılma oranlarının fazla olma olasılığını artırmaktadır. Diğer yandan ebeveynlerin kendi çocuklarının pornografik filmlerini çektikleri ve bunların ticaretini yaptıkları da rastlanan diğer bir bilgidir. Özellikle son dönemde bebeklerin bile bu tarz cinsel sömüröde kullanıldıkları bildirilmektedir (Polat 2006: 4).

Dünyada çocuk pornografisi milyonlarca dolarla ifade edilen bir sektör olarak değerlendirilirken 16 yaşından küçük yaklaşık 600.000 çocuğun sektörde sömüröldüğü ve Amerika Birleşik Devletleri'nde toplam sektörün %7'sinin çocuk pornosuyla ilgili olduğu bildirilmiştir. Dünya'da bu kadar yaygın olan suç eyleminin Türkiye'de varlığını ve azlığını inkar etmek sorunu görmezden gelme

anlamına geleceği ve suç tespitlerinin az bulunması problemin küçük olduğu anlamına gelmeyeceği bildirilmektedir (Polat 2006: 5).

Çocuk Fuhuşu: Çocukların fuhuş sektöründe yetişkinlere pazarlanması olarak tanımlanmaktadır. Hem erkek hem de kız çocuklar fuhuş kurbanı olabilir. Özellikle, Doğu Avrupa'daki kurbanların arasında erkek çocukların sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Polat 2006: 6).

Çocuk Seks Turizmi: Çocuklarla cinsel ilişkiye girmek üzere kişinin kendi ülkesinin sınırları dışına çıkması, genellikle daha az gelişmiş bir ülkeye seyahat etmesi olarak tanımlanmaktadır. Kimliksizlik, çocukların kolayca erişilebilir olması, kendi ülkesinin ahlaki ve sosyal sınırlamalarından özgür olmak, bu tür davranışı sıklaştıran etmenler olarak değerlendirilmektedir. Bu kişilerin buldukları ülkede çocukların daha erken yaşta olgunlaştığını ya da aslında çocuğa para yardımı yaptıklarını söyleyerek davranışlarını kendi vicdanlarında meşrulaştırdıkları bildirilmektedir. Çocuğun cinsel sömürüsü yasadışı ticari bir sektör olarak düşünüldüğünde arz ve talep ilişkisinin öneminden bahsedilmektedir (Polat 2006: 6).

UNICEF ve Parlamentolar Arası Birlik tarafından ortaklaşa hazırlanan el kitabında da çocukların ticari cinsel istismarına katkıda bulunan çeşitli etmenler değerlendirildiği görülmektedir. Bu etmenlerden biri kadın ve kız çocuklarının yüz yüze olduğu yaygın hukuki, sosyal ve ekonomik eşitsizliğin onları ticari istismara açık hale getirmesidir. Ayrıca diğer bir etmen olan yoksulluk ticari cinsel istismarın başlıca katalizörü olarak değerlendirilmektedir. Bazı çocuklar ekstra para kazanma yolu olarak fuhuşa yönelmekte ve para kazanmanın cazibesine kapılabilmektedir (2004: 67).

Çocukla kurulan cinsel ilişkinin HIV/AIDS gibi hastalıkları daha az bulaştıracığı inancıda yine çocukları cinsel sömürüye daha açık hale getirmektedir. Hangi yaş ve eğitim seviyesinde, meslekte olursa olsun çocukla cinsel ilişki kuran kişilerin yaptıkları istismar edici davranışları, çocukların bu durumu bilinçli olarak

seçtiklerini düşünerek haklı görmesi seks hizmetlerine olan talepleri artıran diğer bir etken olarak değerlendirilmektedir. İnternet üzerinde açıkça çocuk pornografisi ile ilgili siteler yer almaktadır ve bu durum çeteler ve kaçakçılık şebekeleri arasında bağ kurulmasına neden olmaktadır. Ailelerin yaşadığı güç koşullar nedeniyle evi terk eden ve sokakta yaşayan çocuklar cinsel istismara daha açık hale gelmektedirler. Bunlarla birlikte, ülkelerin bulunduğu istikrarsızlık dönemleri toplumsal yapının çökmesine neden olursa cinsel istismarın artabileceği belirtilmektedir (2004: 67).

D.Tam Cinsel Birleşme, Şiddet Kullanarak Irza Geçme

Böyle bir olay çocukta cinsel gelişim ve saldırganlık duygularında sapsmalara neden olabildiği gibi, duygusal parçalanma ve bütünlüğünü kaybetmiş benlik olgusu gelişmesine yol açmaktadır (Akyüz 2000: 558).

E. Ensest (Fücur)

Ensest çok önemli bir başka istismar boyutudur. Ensest geleneksel olarak biyolojik olarak akrabalığı olan aile bireyleri arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır (Polat 2001:296). Babaların, ensesti genelde “seks eğitimi” olarak ifade ettiği, annelerin ise eşleri ile ilişkilerinin bozulacağını düşünerek olayı görmezden geldikleri belirtilmiştir. Çocuklarda ise, utanma ve suçluluk duygularını bastırmak ve aile düzeninin bozulmasını önlemek amacıyla durumun yadsındığı ifade edilmiştir (Taner ve Gökler 2004: 84) .

2001 Aile Araştırma Raporunda da ensest vakalarının tam oranı bildirilememektedir. Aile içindeki gizlilik, sayının tespit edilmemesinin temel nedeni olarak değerlendirilmektedir. Ensestin gizlenmesi, ailenin korunması, failin kendini koruması eylemin tekrarını artırdığı, buna rağmen mağdur kişilerin korkutularak, tehdit edilerek veya kandırılarak bu ilişkiyi gizli tutacaklarına dair söz vermeye zorlandıkları belirtilmektedir. Bunun yanı sıra toplumun pek çok kesimi ensest ilişkiye maruz kaldıklarında yardım alabilecekleri kurumlar hakkında bilgi sahibi değildirler. Ülkemizde istismar mağdurları için gereken sağaltım merkezlerinin yetersizliği ve mevcut merkezlerinde tanıtımının yeterince

yapılmamış olması töreler ve geleneklerin baskısı ile yetişen istismar mağdurlarını daha da çaresiz hale getirmektedir (2002: 47).

Cinsel istismarın yaygınlığı konusunda bildirilen oranlarda farklılıklar olsa bile, kadınlar için bu oranın %12–17, erkekler için %5–8 olduğu ve sosyoekonomik düzeyle ilişkili olmadığını belirten bulgulara rastlanmaktadır (Taner ve Gökler 2004: 84). Diğer ülkelerde de çeşitli araştırmalar cinsel istismarın yaygınlığını saptamaya dönük çalışmalar yapmaktadır. Örneğin: Avusturya İstatistik Bürosu sonuçlarına göre Avustralya’ da 2003 yılında yaklaşık 18.000 çocuk cinsel istismarı nedeniyle çocuk koruma servislerine bildirilmiştir. Benzer şekilde 2001 yılında Amerika Birleşik devletlerinde bu rakam 86,688 olarak bildirilmiştir. Avustralya, Amerika, Yeni Zelanda, İngiltere’ de yapılan araştırmalarda bu ülkelerde sekiz yaşından önce % 60 oranındaki kadınlarının % 30’un, %20 oranındaki erkeklerin %10’unun bazı cinsel deneyimler yaşadıkları belirlenmiştir (Watson 2004: 15). Diğer bir bulgu ise ülkemizde ergenlik öncesi kız çocuklarının %25’inin, erkek çocuklarının ise %15’inin cinsel istismara maruz kaldığı, cinsel istismarın büyük bölümünün aile içinden veya aileye yakın olan kişiler tarafından yapıldığıdır. Çünkü bu kişiler çocuğa kolay ulaşabilmektedir (Topbaş 2004: 79).

Hem kızlar hem de erkekler cinsel istismar kurbanı olabilir; ancak edinilen bilgiye göre kızlar erkeklerden 3 kat daha fazla istismar edilmektedir. Hatta bu sayı bazen daha fazla olabilmektedir. Bunun yanı sıra erkek çocuklarının istismarının açığa vurulmasının kızlara oranla daha az olabileceği belirtilmektedir. Ancak bu durum çocuk cinsel istismar sırasında saklanamayacak kadar fiziksel olarak zarar gördüğü durumlarda olay ortaya çıkmaktadır. Çocuğun cinsel istismarının okul öncesi yaşlarda ortaya çıkma olasılığının ise düşük olduğu ifade edilmektedir. Çünkü çocuklar bu yaşlarda istismar edilme olasılıkları yüksek olan banyo yapma, tuvalet alışkanlığı kazanma gibi pek çok alışkanlığı kazanmada yetişkinlere bağımlı durumdadırlar (Keskin ve Çam 2005: 191).

Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda tekrarlayıcı, rahatsız edici düşünceler, olayla ilgili kâbuslar, uykuya dalma güçlüğü, öfke patlamaları, yoğunlaşma

güçlüğü, ilköğretim sonrasında ve ergenlerde olay anını yaşıyormuş gibi hissetmeleri, olayı anımsatan nesnelere karşı yoğun kaygı, korku tepkisi, olayı anımsatan yerler, kişiler, görüntüler ve konuşmalardan kaçınma, yineleyici oyunlar görülebilecek davranış şekilleridir. Ayrıca, yaşadıkları cinsel travmayı yeniden yaşama ve tekrarlama korkusu, cinsel kimlik bozuklukları, cinsel işlev bozuklukları olabileceği gibi tersine cinsel eylemde bulunma, sık mastürbasyon yapma, yaşına uygun olmayan cinsel davranışlar, cinsel oyunlar oynama, erişkinleri ayartıcı davranışlarda bulunma gibi davranışlar da geliştirebilirler. Cinsel istismara uğrayan çocukların yaklaşık %50'sinde travma sonrası stres bozukluğu görülmekte, depresyon, düşük benlik saygısı, intihar davranışları, dissosiyatif yaşantılar, damgalanmışlık hissi, sigara, alkol ve madde kötüye kullanımı eşlik edebilmektedir (Topbaş 2004: 80; Gölge 2005: 20).

Cinsel istismarın sık görüldüğü aileler genel olarak işlevselliği bozuk aileler olarak tanımlanmakta ve bu ailelerde olaya yol açtığı düşünülen çeşitli patolojilerden söz edilmektedir (Taner ve Gökler 2004: 84).

Çocukta cinsel istismarın tanınmasında çocuğun yaşına uygun olarak cinsel davranış gösterip göstermediği ölçütü kullanılır. Çocukta yaşına uygun olmayan şekilde cinsel rol davranışları, teşhircilik, cinsel anksiyete, aşırı cinsel ilgi, yaşına uygun olmayan cinsel konuşmalar, cinsel girişimler, cinsel istismarın habercisi olabilirler. Belirtilerin diğer oyun arkadaşları ile cinsel oyunların oynanması, çeşitli objelerin cinsel bölgelere değdirilmeye çalışılması, yetişkinlere karşı provakatif davranışlar sergileme şeklinde de gerçekleşebileceği belirtilmektedir. Bu tür davranışlar cinsel istismar yaşamış olan çocukların %35'inde gözlenmektedir. Ancak buna benzer davranışlar zaman zaman davranış problemleri olan çocuklarda, fiziksel istismar gören çocuklarda, aile içinde çocuğun dışında şiddet olgusunun var olduğu durumlarda da gözlenebildiği belirtilmektedir (Keskin ve Çam 2005: 202).

Çocuk istismarını ortaya çıkartırken en önemli adım çocuğun açık ve kesin ifadesi olarak değerlendirilmektedir. Fakat çocuk bu konuyu anlatmazsa muayene

bulguları olarak fiziksel bulgular önem taşımaktadır. Öykü alınması, ruhsal değişimlerin saptanması, laboratuvar inceleme sonuçları ile birlikte ancak deneyimli bir uzman cinsel istismar teşhisini mümkün kılacaktır (Tıraşçı ve diğerleri 2007: 71). Fakat cinsel istismara uğrayan çocuk yaşadığı olayı anlatmaya karar verirse bu kişi ebeveynleri, başka bir çocuk ya da güvendikleri bir yetişkin kişi olabilir. Hatta bu olayı yaşayan çocuk bunu yıllar sonra anlatabilir (Karakaya, Özden ve Çoşkun 2005: 143).

Cinsel istismara uğrayan çocukların ikinci kez örselenmesini engellemek amacıyla çocukla yapılacak görüşmelerde dikkatli davranmak gerekmektedir. Bu çocuklarla görüşürken kullanılacak bazı soru ve teknikler şunlardır:

- Çocuğa kim olduğunuzu ve neden orda olduğunuzu açıklayın
- Çocuğa neden orda olduğunuzu bilip bilmediğini sorun
- Basit cümleler kurun
- Doğrudan sorular sorun
- Çocuğun ifadelerini doğrulayın
- Çocuğa sorduğunuz soruyu anlayıp anlamadığını sorun
- Olayı resimle anlatabileceğini söyleyin
- Çocukla yalnız görüşüp aileyi dışarıda bekletin
- Yargılamayın, yönlendirmeyin, varsayımlara yer vermeyin
- Sağlık problemi olup olmadığını öğrenin
- Semptomlarını öğrenmeye çalışın (fiziksel, duygusal v.b.)
- Olayı anlatmasını isteyin
- Olayı açığa kavuşturun
- Çocuğa endişe ya da korkularını sorun (Mcdonald 2007: 227).

2.1.4.4. İhmal

Çocukta ihmal kavramı genel olarak, çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesidir. Çocuk ihmali pasif çocuk istismarı olarak değerlendirilmektedir. Anne, babaların veya bakıcıların çocuğun iyi yetişmesi, iyi durumda olabilmesi için gerekli temel gereksinimlerini, bakım, koruma, beslenme, giyim, tıbbi bakım ve

eğitimin ihmal edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Polat 2001: 342). İhmal tiplerini şu şekilde açıklayabiliriz:

A. Fiziksel İhmal: 18 yaşından küçük çocuk ya da gencin yetersiz beslenme, giydirme, hijyen ya da bakım verme sonucunda zarara uğratılmasıdır (Taner ve Gökler 2004: 82). Çocuğun yaşına uygun yiyeceklerle beslenememesi, yiyeceklerin tek tip olması, ev içi ve dışında kazalara karşı önlem alınmaması, yaşanılan evin yıkık, dökük, bakımsız, korunaksız, kirli, kalabalık ve gürültülü olması ihmalin özellikleridir. Bunun yanında çocuğun az yıkanması, kokması diğer ihmal belirtileridir. Yeterince gözetilmeyen çocuklar korunma önlemleri alınmamış açıktaki kablolar, ateş, ilaç ve zehirleyici maddelere karşı tedbir alınmaması sonucunda fiziksel hasarlara uğramaktadırlar. Çocuğun giysileri ihmalin diğer ipuçlarıdır. Çok küçük veya büyük giysiler giyinmek, mevsimine uygun giyinmemek, ayakkabıların büyük ya da küçük oluşu diğer ihmal bulgularıyla birlikte değerlendirilmesi gereken hususlardır. Fiziksel ihmalin özel bir tipi henüz doğmamış bebeğin ihmaldir. Annenin gebelikte ilaç, alkol, sigara gibi zararlı maddeler kullanması, yetersiz beslenmesi, doğum öncesi gerekli tıbbi bakımı almaması bu bebeğin anne karnındaki gelişimi kadar ilerdeki sağlığını da etkilemektedir (Şahin 2002: 104).

Fiziksel ihmal de, çocuğun sosyal ve bilişsel pek çok alanda gelişim döneminin gerisinde kalmasına neden olduğu, ihmal edilmiş çocuklarda istismar edilenlere göre daha ağır bilişsel ve akademik bozuklukların ortaya çıkması, daha fazla sosyal içe çekilme, daha kısıtlı arkadaş ilişkileri ve daha yoğun içe atım sorunları görüldüğü belirtilmektedir. Bu çocuklarda sosyal işlevsellik alanında, daha fazla eksiklik, yakın ilişki kurmada güçlük, daha fazla çatışan, duygusal yoğunluğu az, yoğun öfke ve istismar davranışı içeren ilişkiler, akademik başarısızlık, bilişsel yetilerde bozukluk ve nedeni tam olarak anlaşılmamakla beraber yüksek oranda nörolojik bozukluklara rastlandığı bildirilmektedir. Saldırgan ya da suça yönelik davranışlar, aşırı olma, karşı gelme bozukluğu, intihar girişimi, intihar düşüncesi, madde kötüye kullanımı, psikopatik kişilik bozuklukları, tehlikeli cinsel deneyimler, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozuklukları sık görülen

diğer problemlerdir. Bu konuda genellikle doktor muayeneleri iyi bir tanılama noktasıdır. Muayenede fiziki bulgular olarak; baldır ve bacaklarda morluklar, genital bölgedeki morluklar, değişik iyileşme evrelerindeki yumuşak doku hasarları, el izi, ısırık izi gibi özel izler, çok sayıda sigara yanıkları, kulak zarı yırtıkları, kol ve bacak kırıkları çok sık rastlanan belirtiler olarak ele alınmaktadır (Taner ve Gökler 2004: 83).

B. Duygusal İhmal: Çocuğa sevgi ve ilgi gösterilmemesi, eğitim gereksinimlerinin karşılanmaması gibi biçimlerde ortaya çıkabilir. Bu durumda anne ve babalar çocuğun duygusal gereksinimlerine karşı kayıtsızdır. Çocuğu duygusal olarak reddedebilir veya yok sayabilir. Çocukla yeterince ilgilenilmediği için çocuk tehlikeli durumlarla karşı karşıya kalabilir (Şahin 2002: 104)

C. Tıbbi İhmal: Ailenin hekimin tıbbi önerilerine uymaması, ya da hastalanan çocuğu sağlık kuruluşuna geç getirmesi biçiminde görülmektedir. Bu ihmal türünün çeşitli nedenleri olabilir. Bu nedenlerin bazıları cehalet, ekonomik sıkıntılar, sağlık kuruluşlarına ulaşmanın güçlüğü, sosyal güvencenin olmaması olabilir. Ailenin çocuğu tıbbi olarak ihmal etmesinin nedenlerinin iyi analiz edilerek, çözüme dönük tedbirlerin alınması gerekmektedir (Şahin, 2002: 103).

Bu ihmal tiplerini birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün olmadığı gibi tüm ihmal tiplerini birlikte de görmek mümkün olabilir. İhmal çocuğun gelişimini duraklatan, bazen ölümcül sonuçlar doğuran etkilere sahiptir. Bu durum bedensel olabileceği gibi, gelişimsel ve duygusal sorunlara yol açabilmektedir. İhmal edilmiş çocukların büyük kısmında organik bir nedeni olmayan büyüme geriliği saptanır. Uzun dönemde zekâ düzeyleri geri kaldığı gibi sağlıkları da yaşam boyu etkilenir. Derslerde başarısızlık görülebilir. Duygusal incinme, saldırganlık ve depresyon görülebilen duygusal sorunlardır. Bu çocuklar genelde başarıyı hedeflemeyen, neşesini kaybetmiş, hareketleri yavaşlamış, özgüveni düşük, uyumsuz ve olumsuz kişilik özellikleri gösteren kişilerdir (Şahin 2002: 105).

2.1.5. Çocuğu İstismardan Koruma

Birçok ÷lkede hükümetlerin, sivil toplum örgütlerinin, toplumun ve bizzat çocukların şiddet, istismar ve sömürünün önlenmesine ve bunlara tepki gösterilmesine yardımcı olabilecekleri sayısız örnekler verilebilir. Çocuğun korunması konusunda bütüncül bir yaklaşım benimsenmeli, çocukların korunma haklarına saygı gösterilmesi için sorumlu olabilecek herkesin görevlerinin tanımlanması ve ayrımcılık gözetmeden her koşulda tüm çocuklara uygulanması gerekmektedir. UNICEF tarafından parlamenterler için hazırlanan başvuru kitabında yer alan önerilere göre:

- Hükümetlerin çocuğun korunmasına ilgi göstermesi, önemsemesi ve koruyucu bir çevre oluşumuna katkı sağlaması gerekmektedir.
- Çocuğun korunması için hukuki standartların özellikle önemli olduğunun ve bu standartların bilinmesi, anlaşılması, kabul edilmesi ve uygulanması gerektiğinin tüm ÷lkeler tarafından tanınması gerekmektedir.
- Çocukların kendilerini veya diğer çocukları etkileyen korunma ile ilgili kaygıları hakkında serbestçe konuşabilmeleri, karşılaşılabilecekleri tehlikelere karşı uyarılmaları gerekmektedir. Ayrıca medyanın çocuğun korunmasına ilgi göstermesi, sivil toplum kuruluşlarında bu konunun işlenmesi çocuğun korunması için alınabilecek önlemler olarak düşün÷lmektedir.
- Anne babalar, sağlık çalışanları, öğretmenler, polis, sosyal hizmet uzmanları ve çocuklarla yaşayan, ilgilenen, çalışan ve onların bakımını üstlenen kişilerin, çocuğun korunması ile ilgili sorunları belirlemek ve yanıtlamak için gerekli bilgi, beceri, yetki ve isteğe sahip olması gerekir.
- Toplumsal tavır, gelenekler örf ve adetlerin, toplumsal uygulama ve davranışların çocuk haklarına saygıyı esas alması çocuğu koruma olasılığını fazlalaştırabilir.
- Her türlü ihmâl, istismar veya sömür÷ye maruz kalan çocuklar bakım hizmetlerinden yararlanma ve temel sosyal hizmetlere ayrımcılık gösterilmeden erişme hakkına sahiptir. Bu hizmetler çocuğun sağlığını, özsaygısını ve kişiliğini destekleyen bir ortamda sunulmalıdır (2004: 19–21).

Disiplin alanlarına göre çocuğu istismardan koruma 3 alanda incelenebilir.

2.1.5.1.Sağlık Alanında Çocuğu İstismardan Koruma

İstismara uğramış bir çocuğa yaklaşımda en önemli unsur çocuğun daha fazla zarar görmesinin önlenmesidir. İstismar ile karşılaşmış olan çocuğun tekrar tekrar sorgulanıp muayene edilmesi istismarı yinelemiş olur. Bu nedenle, istismara maruz kalan çocuklara rahatsız olmayacağı bir ortamda olanaklı ise ilgili uzmanlarca tek bir öykü alınması ve tek bir muayene gerçekleştirilmesi en uygunudur. Çocuğu istismardan koruma önlemlerini birincil, ikincil ve üçüncül koruma olarak ele almak olanaklıdır. Çocukları şiddetten korumak hekimler başta olmak üzere diğer sağlık çalışanları ve pek çok meslekten insanların çabasını gerektirir (Turhan, Sangün ve diğerleri 2006: 153–155).

Sağlık alanında koruma hizmetleri 3 basamakta ele alınmaktadır:

Birinci Koruma: İstismarın görülmemesi için yapılan çalışmaları kapsar. Riskli grupların saptanması, doğum öncesi ve sonrasında izleme, aile planlaması, anne baba eğitimleri, sağlık bakımı, ailelere destek verecek kurumların yaygınlaştırılması, işsizlik ve yoksullukla mücadele edecek toplumsal politikalar birincil koruma hizmetleri kapsamında değerlendirilmektedir.

İkincil Koruma: İstismara uğrayan çocukların erken tanısı ve etkin çözüm yöntemleri çocukların görecekle zararın boyutunu azaltabilir. İkincil koruma da tanıyı yapacak uzmanların bilgi ve duyarlılığının artırılmasına yönelik çalışmaları da kapsamaktadır.

Üçüncül Koruma: İstismarın gerçekleşmesi durumunda zararın hafifletilmesine yönelik, tekrarlanmasını önleyecek tedavi edici önlemleri kapsamaktadır. İstismara uğrayanlarla birlikte istismar edenlerinde rehabilite edilmeleri gerekmektedir (Turhan, Sangün ve diğerleri 2006: 156).

2.1.5.2.Eğitim Alanında ocuğu İstismardan Koruma

Her gün çocuklarla bir arada olup onları sürekli olarak gözlemleme Őansına sahip olan öğretmenler, çocukların davranışları ya da grnmlerindeki en ufak deđiŐikliđi bile fark edip nedenini anlamak için abalarlarsa öğrencilerdeki ihmali ve istismarı algılayabilecek kişiler olarak değerlendirilmektedir. Öğretmenler öğrencisinin yüzünde ya da vücudunda grdğu yara bere izlerini, davranıŐlarındaki içe kapanma, mutsuz, keyifsiz görünme, dikkatini toplayamama, okul başarısında düşme, hırçınlık, saldırganlık vb. değerlikleri ipucu olarak ele alıp bunların kaynağını araŐtırabilir. Öğrenciyle n görüşme yapabilir ve öğrenciye yararı olabilecek çözümler üretilmesine katkıda bulunabilir (Şahin ve Beyazova 2001: 8–9).

Öğretmenin istismar ve ihmali uğradığından kuŐkulandıđı durumları sosyal hizmetler kurumlarına ve gereğinde adli makamlara bildirmesi gerekli olmasına rağmen resmi makamlarca kayda geçen istismar olgularının çok az bir bölümünün öğretmenler tarafından bildirildiği belirtilmektedir. Bunun nedenleri arasında öğretmenlerin bu tür olayları kime ve nasıl bildireceklerini bilememe, bildirmenin yararlı olacağına inanmama, sonuçlarından çekinme; çok ağır olmayan durumlarda da dayağın ailede çocuğu terbiye etmek için kullanılabilir uygun bir yöntem olduğuna inanma, aile içi durumlara karıŐmak istememe gibi birçok etmen sayılmaktadır. Ayrıca eğitim kurumlarında dayağın etkin bir disiplin yöntemi olduğuna ilişkin inanç, çocuğun evde olduğu kadar okulda da fiziksel istismarla karıŐlaŐmasına yol açmaktadır (Şahin ve Beyazova 2001: 8–9).

İstismarı nleme ve ortaya çıkan durumlara müdahale konusunda çalışmalar için önemli bir göreve sahip kişiler okul psikolojik danıŐmanlarıdır. Okul psikolojik danıŐmanları istismarla ilgili bilgi ve yeteneklerini sürekli geliŐtirerek okuldaki idareciler ve öğretmenleri bu konuda bilinçlendirme görevi alabilir ve öğretmenlere bu konularda rehberlik yapabilir. Ayrıca aile bilgilendirme toplantıları ile ailelere ocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin çalışmalar yapabilir. Öğrencilere bu konuları konuşma fırsatı sunmak amacıyla bireysel ve grup

çalışmaları yapmak bu konuyla ilgili yapılacak çalışmaların bazılarıdır (Polat 2001: 521).

Benzer olarak ev ziyaret programları, kurum içerisinde çocuk istismarını önleme çalışmalarının yerleştirilmesi, çocuk istismarını önlemede önemli bir işleve sahip olacaktır. Çocuk istismarını önlemede kamuoyu bilgilendirme çalışmalarında medyanın etkisinden faydalanılabilir (Tıraşçı ve diğerleri 2007: 72).

2.1.5.3.Hukuk Alanında Çocuğu İstismardan Koruma

Ulusal ve uluslar arası sözleşmelerde çocuk ihmal ve istismarı önemli yer tutmaktadır. Çocuk ihmal ve istismarı olgusunun Türkiye’de de yaygın olduğu ve konunun multi-disipliner bir yaklaşımla ele alınması gerektiği göz önüne alındığında çocuğun haklarının ve kamu çalışanlarının yükümlülüklerinin yasal açıdan da incelenmesi ayrıca önem kazanmaktadır.

Uluslar arası hukukta, çocuğun haklarının tanınması ve korunmasına ilişkin en kapsamlı düzenlemeyi içeren metin “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”dir. 2 Eylül 1990’da 20 ülke tarafından onaylanarak uluslararası bir yasa gücüyle yürürlüğe girmiştir. 14 Şubat 1990 tarihinde Türkiye tarafından imzalanan ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda onaylanan Sözleşme 9 Aralık 1994 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi 27 Ocak 1995 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak 4058 sayılı yasa ile iç hukuk kuralına dönüşmüş ve Türkiye’de de uygulanmaya başlanmıştır (Balo 2005: 485).

Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre “Ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır” ve sözleşme çocukların yaşama, korunma, gelişim ve katılım haklarını güvence altına almaktadır.

Bu yasanın bazı maddelerine göre:

- Çocuk ile ilgili her işlemde çocuğun yüksek yararı gözetilmelidir.

- Çocuklar, her hangi bir ayrımcılığa maruz kalmaksızın, eşit olarak ve doğuştan haklara sahiptir.
- Ana babanın sorumluluğu esastır. Devletler ana babanın bu sorumluluklarını yerine getirmesine destek olmalı, ana – baba bu sorumluluklarını yerine getiremiyorsa devlet bu sorumluluğu üstlenmelidir.
- Her çocuğun yaşama hakkı vardır.
- Çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterilir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuk istismarı, ihmali ve önlenmesiyle ilgili olarak taraf devletlere önemli sorumluluklar ve görevler yüklemektedir. Sözleşmenin 19. maddesine göre bu sözleşmeye taraf devletler,

1.Çocuğun ana – babasının ya da onlarda yalnızca birinin, yasal vasi ya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet ya da suiistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.

2. Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başlıca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine kadar çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermektedir.

Aynı şekilde sözleşmenin 20. maddesine göre: “Geçici veya sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan ya da kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır.”

Böylelikle ihmal ve istismara uğradığı belirlenen ya da benzer koşullarda bulunan çocukların yüksek çıkarlarının korunması, bunun için gerekirse çocuğun

bulunduğu ortamdan uzaklaştırılarak korunma ve bakım altına alınması hűkme bağlanmıştır.

Sözleřmenin 24. maddesi ise çocuk ihmalini önleyici hűkűmler içermektedir. Bu maddede yer alan “Tarař Devletler, hişbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkında yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.” ibaresi çocukların sağlık konusunda ihmal edilmelerini önleme amacındadır.

Bu maddenin 2. fıkrası ise; “Taraş Devletleri bu hakkın tam olarak kullanılmasını takip etmekle sorumlu kılmıştır.” Ayrıca alt fıkralarda taraş devletlerin çocuğun sağlığını için zararlı geleneksel uygulamalardan kaçınılması gerektiği ve tanınan hakların sağlanması amacıyla uluslar arası işbirliğinin geliştirilmesi esasları belirlenmiştir.

Yine sözleřmenin 27. maddesinin ařađıdaki hűkűműnű içermektedir. “Tarař Devletler her çocuđun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal geliřmesini sađlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduđunu kabul eder.”

Sözleşmenin 32. maddesi ise Ekonomik Çocuk İstismarının önlenmesi açısından önemlidir. Sözleşme Maddesinin 1. fıkrasında ifade edilen maddesi çocuğun, ekonomik yönden istismar edilmesini önlemeye yöneliktir. Buna göre: “Taraş Devletler, çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul eder.”

Çocukların Cinsel İstismara karřı korunmalarını hűkme bađlayan 35. madde ve tüm ihmal ve istismarın önlenmesini amaçlayan 36. madde özellikle kesin hűkűmler içermektedir. 35. maddede yer alan bölüm řöyledir: “Tarař devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları

veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemi alırlar” (Balo 2005: 485–495).

36. maddede yer alan “Taraflar Devletler, esenliğine her hangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar” hükümleri de taraflar devletlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda her türlü önlemi almakla yükümlü olduklarını göstermektedir (Balo 2005: 485–495).

Çocuk İstismarının Bildirilmesi

Yeni Türk Ceza Hukukununun 278, 279 ve 280. maddelerine göre suçun bildirilmemesi durumunda kişi 1 yıla kadar ceza alır. Bu durum Madde 278’in 2. fıkrasında şöyledir: “Mağdurun 15 yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürlü olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır”(Özmen 2005: 169).

Madde 279’a göre “Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”(Özmen 2005: 169).

Madde 280’e göre “Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” Aynı maddenin 2. fıkrasına göre “Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır”(Özmen 2005: 169).

Yine, Medeni Kanun, Ceza Muhakemesi Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Sosyal Hizmetler Kanunu, Umumi Hıfsızsiha Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu’nun ilgili maddeleri çocuğu ihmal ve istismardan korumak amacıyla alınan önlem ve cezaların belirlendiği diğer kanunlardır.

2.1.6. Çocuk İstismarı Kavramının İncelenmesinde Diğer Boyutlar

İstismar geniş anlamda çocuğa zarar verecek her türlü konuyu kapsayabilir. Bu bağlamda dünyanın her ülkesinde, birçok çocuğu etkileyebilecek sorunlar vardır. Yapılan araştırmalarla çocuğu tehlikeye atacak sorunlar araştırılmakta ve bu sorunların tespit çalışmaları yapılmaktadır. Bu araştırmaların bazıları ile ilgili sonuçlar UNICEF tarafından yılında parlamenterler için hazırlanan başvuru kitabında görülmektedir (2004: 9).

Buna göre;

- Belli bir zaman içinde sekiz gibi yaşlarda 300.000'den fazla çocuk asker 30'dan fazla ülkede silahlı çatışmalarda sömürülmektedir. 1990 yılından itibaren 2 milyondan fazla çocuğun doğrudan silahlı çatışma sonucunda öldüğü tahmin edilmektedir.
- Tüm dünyada 1 milyondan fazla çocuk yasalarla ihtilafa düşmüş olmaları nedeniyle gözetiminde yaşamaktadır. Bu rakamın yalnızca orta doğu ve balkanlarda yaklaşık 1,5 milyon çocuğun devlet bakımı altında olduğu 13 milyondan fazla çocuğun yalnızca AIDS nedeniyle anne ya da babalarını kaybettiği tahmin edilmektedir.
- Her yıl yaklaşık olarak 1,2 milyon çocuk insan kaçakçılığına maruz kalmaktadır.
- Seks ticaretinde kullanılan çocuk sayısı ile ilgili 1995 yılı tahminleri, her yıl 1 milyon çocuğun (kızlar başta olmak üzere, önemli oranda erkek çocuk) oldukça yüklü dolarlarla adlandırılan rakamlarla endüstri halini aldığı ve bu rakamların günümüzde daha da arttığı yönünde tespitler yapılmıştır.
- Afrika'da yaşayan 100–130 milyon kadının ve kız çocuğunun bir tür kadın sünnetine maruz kalmaktadır.
- Yaklaşık 250 milyon çocuk işçi olarak çalışmakta olup, 180 milyondan fazlası tehlikeli durumlarda veya koşullarda çalışmaktadır.

Yine ülkemizde ve dünyanın değişik bölgelerinde çocuklar, yetişkinler tarafından uygulanan değişik boyuttaki terör uygulamaları sonrası, fiziksel, ruhsal yönden

ileri derecede örselenmekte, bu eylemler karşısında çocuk ve yetişkinlerin bilişsel, fiziksel, ruhsal donanımları yeterli olmadığı için çok yoğun bir korku, güçsüzlük ve ne yapacağını bilememe duyguları yaşanabilmektedir. Çocukların ve gençlerin bu tür şiddet içeren deneyimler ve yaşantılarla yüz yüze kaldığı durumlarda toplumlar ileride ürkek, bağımlı, sömürüye açık, silik kimliksiz toplumlar ya da tersi bir durumda şiddeti kanıksamış toplumlar halini alabilir. Günümüzdeki terör olayları çocuklarda çok yönlü gelişimsel sorunların ortaya çıkmasında birincil risk etmenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Gökler 2001: 62–63).

Ülkemizde töreye bağlı çocuk istismarı değinilmesi gereken diğer önemli bir konudur. 2000–2005 yılları arasında TBMM araştırma raporuna göre bildirilen 0–18 yaş arası 50 kız ve 41 erkek terör mağduru olurken 14 kız ve 122 erkek töre ve namus cinayeti şüphelisi olarak belirlenmiştir. Töre ve namus cinayetleri 18 yaş üstü kişilerde daha fazla görülmektedir (2006: 116–117).

2.1.7. Çocuk İstismarı ve Gerçek Doğum Sırası

Bütün diğer canlılar gibi çocukların da büyüme ve gelişimi anne ve babaların onlara ayırdıkları kaynaklara göre şekillenmektedir. 19. yüzyıldan önce çocukların yarısının çocuk hastalıkları nedeniyle öldüğü düşünüldüğünde, bu çağlarda hangi çocuğun yaşayacağı ve hangisinin öleceği çocuğun cinsiyetine, doğum sırasına göre değişme gösterdiği bildirilmektedir. Bu noktada seçim yapıldığında diğer çocuklara oranla büyük çocukların sağ kalma konusunda ailelerince daha fazla tercih edildiği belirtilmektedir. Bu duruma yeni doğmuş bebeğin töreler gereği yakınları tarafından kasten öldürülmesi gibi bir gelenekte bile ailelerin büyük çocuğu değil de yeni doğanı kurban ettikleri, ilk doğan çocukların diğerlerine oranla daha büyük törenlerle karşılandığı veya aile büyüklerinin adını sıklıkla verilmesi örnek oluşturabilir (Sulloway 2007: 164).

Aile bakımı açısından doğum sırası incelendiğinde iki ya da daha çok çocuklu ailelerde ortanca çocukların ilk doğan ya da son doğan çocuklara oranla %10 daha az bakım gördükleri belirtilmiştir. Filipinlerde 1903 çocuk üzerinde yapılan araştırmada son doğanların ilk doğanlardan daha az beslendikleri çocukların kilo

ve boylarına bakılarak tespit edilmiştir. İsveç'te 14.192 çocukta yapılan araştırma ise 3. ve 4. doğanların 10 yaşından önce ölme ihtimali ilk doğanlara oranla 2,1 kat daha fazla bulunmuştur (Sulloway 2007: 168). Buna rağmen, anne babaların ilk doğan çocuklarına daha fazla fiziksel istismar uyguladıklarını daha sonra doğanlara ise uyguladıkları disiplinde daha tutarlı oldukları, ikiz çocuklarda ve çocuk sayısının arttığı ailelerde istismar olgusunun arttığı, kimi zaman da evdeki son çocuğun istismara daha fazla uğradığı yönünde bilgileri ortaya koyulmaktadır (Polat 2001: 37- 38). Bostancı ve diğerleri tarafından yapılan araştırmada ise çocukluk çağı fiziksel, cinsel, duygusal istismarı ile gerçek doğum sırası arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirtilmiştir (2006: 104).

2.1.8. Çocuk İstismarı İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Yurt dışında çocuk istismarına ilişkin ulaşılabilen literatür incelendiğinde çocuk istismarının farklı örneklerde ve bir çok ülkede incelenen, sebep ve sonuçlarının değerlendirildiği ve çözüm önerilerinin sunulduğu önemli bir halk sağlığı sorunu olarak ele alındığı görülmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalar ve yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde birçok araştırmanın benzer sonuçlar verdiği görülmektedir. Özellikle çocuk istismarının yol açtığı ruh sağlığı sorunlarına ilişkin benzerlikler sıklıkla görülmüştür. Bunun yanı sıra yaygınlıkla ilgili farklı sonuçlara rastlanmıştır.

Çocuk Sağlığı Bilgi Ağı (Child Welfare Information Gateway) Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Veri Sistemi 2004 yılında kaza dışı ihmale ya da istismara bağlı yaralanma sayısını 1490 olarak bildirmiştir. Genel nüfustaki 100.000 çocuğun 2.03'ünde bu durumun gerçekleştiği anlamına geldiği ve birkaç yıl önce 1.96 bu oranın her geçen yıl artarak 2.03'e geldiği belirtilmiştir. Bu verilerin birçoğu çocuk sağlığı makamlarınca bildirilmiştir. Kolerada ve Kuzey Carolina gibi eyaletlerde ise çocuk ölümlerinin %60 oranında bildirilmeyen istismar ve ihmalden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu ölümlerin %36'sı 3 ya da daha küçük yaşlarda çocuklarda olmaktadır. 2004 yılında kaza dışı yaralanma sonucu oluşan kötü muamelenin %35,5'i sadece ihmalden kaynaklanmaktadır. %28,2 oranında sadece fiziksel istismar, %30,2 oranında çoklu kötü muamele rastlanırken,

psikolojik kötü muamele ve bilinmeyenler %4, cinsel istismar ise %0,8 oranında bildirilmiştir (2006: 1–5).

Galler bölgesinde yapılan bir çalışma her 880 bebekten birinin hayatın ilk yılında istismara uğradığını, vakaların %75'inden fazlasında istismarı yapan kişinin anne baba veya akraba olan bir bakıcı ya da ailenin yakından tanıdığı bir kişi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca vakaların %l'inin kardeş, %15-20'sinde ise akrabalığı olmayan bakıcı, %90'dan fazlasının ise akrabalığı olan bakıcı tarafından istismar edildiği, çocuk istismarının ihmal edildiği için vakaların %75'inin doğru tanı almadıkları bildirilmiştir (Büke 2006: 775) .

Herman ve Harrey tarafından çocukluğunda fiziksel, cinsel istismara uğramış ve şiddete tanık olmuş ve araştırma kapsamına alınmış 77 psikiyatri hastası üzerinde, hastaların çocukluk istismarları yeniden incelenmesi suretiyle yapılan değerlendirmede hastaların %53'ünün yaşadıkları istismarı asla unutmadıkları, %77'sinin cinsel istismara, %69'unun fiziksel istismara, %21'inin aile içi şiddete tanık oldukları saptanmıştır. Bu kişilerin %68'inde post travmatik stres bozukluğu, %46'sında post travmatik stres bozukluğuna eşlik eden anksiyete bozuklukları, %12'sinde dissosiyatif bozukluk, %10'unda ise distimik bozukluklar saptanmıştır (1997: 562–563).

Benzer olarak Dalenberg ve Palesh tarafından Rusya'da yapılan araştırmada şiddet, çocuk istismarı öyküsü ve dissosiyatif belirtiler arasındaki ilişki incelenmiş ve dissosiyatif belirtiler benzer özellikteki Amerika örnekleminde belirgin oranda yüksek bulunmuştur. Bunun en önemli yordayıcısı olarak şiddet, korkutucu olaylar yaşamak ve çocukluk çağı istismarı belirtilmiştir (2004: 461–474).

Obsesif- kompulsif bozukluğu olan ve olmayan iki grubun karşılaştırıldığı diğer bir araştırmada çocukluk çağı duygusal, fiziksel, cinsel istismarı ve ihmali hasta olmayan gruba oranla daha fazla bulunmuştur ve bu araştırmada çocukluk çağında

yaşanılan bu tür deneyimlerin bu hastalığı ortaya çıkarabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Lonchner ve diğerleri 2002: 66–68).

İstismar ve halüsinasyon arasındaki ilişkinin incelendiği diğer bir araştırmada cinsel istismarın halüsinasyon görme, işitme dokunma ile büyük ölçüde ilişkili olduğu belirlenmiştir. İhmalin halüsinasyon görmeye yol açtığı, fiziksel istismarın ise dokunma ile ilgili halüsinasyonlara yol açtığı tespit edilmiştir. Yaşanılan birçok tipteki travmalar halüsinasyonun her 3 tipinin de görülmesi olasılığını yükseltmektedir. Halüsinasyon deneyimleri travmatik çocukluk çağı yaşantılarıyla büyük oranda ilişkili olarak belirtilmiştir (Shevlin ve diğerleri 2007: 222- 228).

İstismarla ilgili yapılan çalışmaların incelendiği araştırmada Chu ve Dill (1999)'in 98 bayan psikiyatri hastasının %23'ünde çoklu istismar, %27'sinde fiziksel, %12'sinde cinsel istismar olgusundan söz ettiği, Riggs ve diğerlerinin(1990) 635 lise öğrencisinde yaptığı araştırmada %5,2 fiziksel istismar, %5,4 cinsel istismar olgusunu belirttiği görülmektedir. Moeller ve diğerlerinin(1993) 668 jinekoloji hastasında yaptığı çalışmada %24,1 de istismar olgusuna, %7 sinde fiziksel, % 6 sında cinsel, %15 inde duygusal istismara rastlamıştır. Swett ve Halpert(1993)'in 88 bayan psikiyatrik hastanın %55'inde istismar olgusuna, Bernsley ve diğerleri(1999)'nin 4790 lise öğrencisinde yaptığı çalışmada %8,8' inde istismar olgusuna rastladığı, Merrill ve diğerleri(1999)'nin 1887 bayan donanma eri üzerinde yaptıkları çalışmada %22'sinin istismara uğradığı bu oranın %18 fiziksel ve %17 cinsel istismar olduğu belirtilmektedir (Akt. Edwards ve diğerleri 2003: 1454).

Yapılan diğer bir araştırmada çocukluk çağında cinsel istismara uğramanın yeme bozukluğu yönünde risk faktörü oluşturduğu yönünde bulgular vardır (Belonge 2006: 5). Ayrıca çocukluk çağında istismara uğramış kişilerin uğramamış kişilere oranla konversiyon bozukluğu daha çok gösterdiği tespit edilmiştir (Grilo ve diğerleri 1999: 542). Yine çocukluk travma yaşam öyküleri fazla olan kişilerin daha çok intihar girişiminde bulunduğu bildirilmiştir (Roy 2005: 370).

Travma sonrası stres bozukluğu ile ilgili olarak 475 kız öğrenci üzerinde yapılan diğer araştırmada 15 yaş öncesi ve 15 yaş sonrası cinsel ve fiziksel istismarı saptamaya yöneliktir. 27 katılımcı cinsel istismar, 53 katılımcı fiziksel istismar, 31 kişi de ise hem fiziksel hem de cinsel istismar görülmektedir. 211 katılımcıda istismar olgusuna rastlanmamaktadır. Cinsel istismar vakalarında travma sonrası stres bozukluğunun yaygın olarak görüldüğü belirtilmiştir (Schaaf ve McCanne 1998: 1119–1133).

Çocuk istismarının psikiyatrik hastalıklarla ilişkili olarak değerlendirildiği diğer bir araştırma Chu ve diğerleri tarafından yapılmıştır. Travma sonrası stres bozukluğu ve dissosiyatif bozukluklar ünitesinde yatan 90 hasta üzerinde yapılan araştırmalarda, bu hastaların büyük çoğunluğunda ergenlik öncesi dönemde istismara rastlanmıştır. Hastaların %83'ü fiziksel, %82'si cinsel istismar %64'ü de şiddete tanık olduklarını bildirmişlerdir. Bu araştırma sonuçları da travma sonrası bozukluklar ve dissosiyatif belirtileri (Amnezi dahil) diğer araştırmalar gibi çocukluk çağı travmaları ile yakından ilişkili olarak değerlendirilmiştir (1999: 751).

Yapılan diğer bir araştırmada 6–12 yaş arasında dikkat dağınıklığı ve hiperaktivite bozukluğu olan 140 kız öğrenci ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu göstermeyen 88 kız öğrenciyle kıyaslanmıştır. İstismara uğrayan çocuklarda dikkat dağınıklığı ve hiperaktivite bozukluğu yüksek oranda fazla bulunmuştur (Smith ve Hinslaw 2006: 1239- 1255).

Diğer bir araştırma çocukluk çağı travmaları yaşayan ve ilaç kullanımı olan popülasyonda cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riskinin, travma yaşamayan kişilere göre yüksek olduğu ayrıca gelecekte AIDS olma riskini daha çok algıladıkları bununda bir çeşit pasif intihar girişimi olarak nitelendirildiği bulgusuna rastlanmaktadır. Yüksek riskli cinsel eylemler, cinsel istismara uğramış insanlarda daha sık görülmekle birlikte, daha erken başlangıçlı cinsel yaşam, ergenlik çağında gebelik, birden fazla cinsel eş gibi eylemlere neden oluşturduğu belirtilmektedir (Merdano ve diğerleri 2005: 415- 418) .

Yeni Zelanda'da kadınların cinsel istismar sıklığını araştırmak amacıyla yaşları 16 ve 64 arasında değişen, kırsal ve kentsel alanda yaşayan ve rasgele seçilen 2.855 kişi ile yüz yüze görüşmelerle araştırma yapılmıştır. Buna göre bütün istismarın %23,5'i kentte yaşayan kadınlarda, %28,2'si ise kırsalda yaşayan kadınlarda görülmüştür. Kişilerin istismara uğradıkları ortalama yaş 9, istismarcının ortalama yaşı ise 30 olarak saptanmıştır. Ayrıca örneklemin yarısı bir ya da iki kez, %27'si birkaç kez ve % 23'ü çok defa cinsel istismara uğradığını bildirmiştir. Gerçekleşen olayların büyük çoğunluğu aile yakınları ve erkekler tarafından yapılmıştır. Cinsel istismara uğrayan ve uğramayanlar kıyaslandığında cinsel istismara uğrayanların, cinsel istismara uğramayanlardan iki kat fazla oranda eşi ve diğer kişiler tarafından şiddete maruz kalma sıklıklarının arttıkları tespit edilmiştir (Fanslow ve diğerleri 2007: 935–945).

Çocuk cinsel istismarı vakalarında mahkemede jüri üyeliği ve bilirkişilik yapan kişiler üzerinde yapılan incelemede bu kişilerin çocuk cinsel istismarına ilişkin bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla bir anket oluşturulmuş değerlendirme sonuçlarında nispi olarak uzmanların fakat çoğunlukla jüri üyelerinin bu konuyla ilgili sınırlı bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre çocuk cinsel istismarıyla ilgili mahkemelerde bilirkişilere yer verilmesinin önemi vurgulanmıştır (Morison ve Greene 1992: 595- 613).

Çocuk cinsel istismarının uzun dönem etkilerinin incelenmesini amaçlayan bir çalışmada, çocuk istismarı uzun dönem olumsuz etkileri olan ciddi bir problem olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada cinsel istismarın ailesel psikopatoloji, güç tehdidi gibi tanımlanması gereken bazı özel problemleri ortaya çıkarabildiğine dikkat çekilmektedir. Çocukluk cinsel istismar hikâyesi olan yetişkin kadınların büyük oranda cinsel karmaşa, cinsel işlev bozuklukları, ergenlikte ve yetişkinlik dönemlerinde eşcinsel deneyimler yaşadıkları ve depresyon geçirdiklerinin kanıtlanmıştır. Bunun yanı sıra yine anksiyete, çoklu kişilik bozukluğu ve erkeklerde yetişkin hayatlarında cinsel işlev bozukluğu cinsel

istismar vakalarında rastlanan olumsuz sonuçlar olarak değerlendirilmektedir (Beitchman ve diğerleri 1992: 101–118).

Yapılan diğer bir araştırma bir hastanede çocuk istismarı ekibinin, çocuk istismarı şüphesi nedeniyle başvuru alan 12 aydan küçük, kırıkları olan çocukların incelemesidir. Bu ekibe araştırmanın yapıldığı tarihe kadar 99 hasta kabul edilmiş ve bunların 92' sinin fiziksel istismara uğradığı sadece 7 çocukta fiziksel istismara rastlanmadığı belirlenmiştir (Wallace 2007: 623–629).

Yapılan diğer bir araştırma kronik ağrı belirtisi nedeniyle sağlık hizmetlerinden yararlanan 104 kadın hasta ile ilgilidir. Bu hastaların %48' inde fiziksel istismar veya cinsel istismar, %40'ında hem cinsel hem fiziksel istismar saptanırken %37' sinde sadece cinsel istismar, %23' ünde sadece fiziksel istismar saptanmıştır. İstismara uğramış kişilerin, ağrı, fiziksel semptomlar, anksiyete, zihinsel fonksiyonlarında bozukluk, istismara uğramayan gruba göre artış göstermektedir. Aynı zamanda istismara uğrayan kişilerde ilaç ve sigara kullanımı daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Hem fiziksel hem cinsel istismara uğramış kişilerde baş ağrısı çekme oranları, bir istismara uğrayanlara göre daha fazladır (Green ve diğerleri 1999: 420 -426).

Jasinski ve diğerlerinin hastaneye başvurmuş ve çocukluğunda fiziksel ve cinsel istismara uğramış, ailesi tarafından ihmal edilmiş ve yetişkinlik hayatında alkol kullanan Afrika kökenli olan Amerikalı 113 kadın üzerinde yaptığı araştırmada istismara uğramış kişilerin yetişkinlikte alkol kullanımıyla ilişkili olduğu saptanmıştır (2000: 1061- 1071).

Çin'de çocuk cinsel istismarıyla ilgili olarak toplam 7 okulda 652 ilköğretim 3 sınıf öğrencisinin aileleri üzerinde yapılan araştırmada, araştırmaya katılan velilerin % 95'i, öğrencilerinin çocuk cinsel istismarının önleme programlarının okullarda olması gerektiğini ve öğrencilerini bu programlara göndermek istediklerini belirtmişlerdir. Bazı ailelerin ise (%46 oranında) bu tarz eğitimlerin çocukların etken yaşta çok fazla cinsellikle ilgili bilgi almalarından endişe ettikleri

belirlenmiştir. Buna rağmen çocuklarıyla bu konuyu konuştuğunu söyleyen ailelerin, konuşmadığını belirten ailelerden bilgi ve davranış anlamında çok farklı bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır (Chen ve diğerleri 2007: 747- 755).

Machado ve diğerleri tarafından Portekiz’de yapılan araştırma çocuk ve eş fiziksel ve duygusal istismarının yaygınlığını ve aile içi şiddetin bu iki biçimine ilişkin tutumlarını araştırmak için 18 yaşın altında çocuğu olan yaşları 20 ve 67 arasında değişen 2391 çift üzerinde yapılmıştır. Çalışmada hem çocuk hem eş duygusal ve fiziksel istismarını ölçen anket hazırlanmıştır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre son 1 yıl içinde % 25 oranında fiziksel veya duygusal istismar olayı bildirdikleri (%12 fiziksel istismar, %22,4 duygusal istismar), eş istismarının katılımcıların % 26’sında en az 1 kez olmak üzere gerçekleştiği bu oranın %12’sinin fiziksel istismar %23,7’sinin duygusal istismar olduğu belirlenmiştir. Kadınlarda çocuk istismarının yaygınlığı tespit edilirken, erkeklerde daha çok eş istismarına rastlanmaktadır. İstismarın yaygın olarak düşük eğitim seviyesi ve sosyo-ekonomik düzeyi olan kişilerde gerçekleştiği araştırmada rastlanan diğer bulgularındır (2007: 657- 670).

Pierce ve Bozalek tarafından Güney Afrika’ da yapılan araştırmada, çocuk kötüye kullanımını 17 kategoride ölçen bir test kullanılmış ve bu test sosyal çalışmacılar, işsizler, Afrika çocuk şube polisleri ve işçi bulma kurumu çalışanlarına uygulanmıştır. Bu testin sonuçlarına göre bu gruplar en ciddi problem olarak cinsel istismar ve çocuk fahişeliğini en düşük problem olarak evsizlik ve çocuk işçiliğini kabul etmişlerdir (2004: 817- 832).

Aile içi cinsel istismarla ilgili kız çocukları üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada kardeş, baba ve üvey baba tarafından istismara uğrayan çocuklar, istismarın şiddeti, aile çevresi, psikolojik sorunlar bakımından karşılaştırılmıştır. Yaşları 5 ve 16 arasında değişen 72 kız çocuğu ve aileleri üzerinde yapılan çalışmada her üç grupta istismarın yapısıyla ilgili değişikliklere rastlanmıştır. Erkek kardeş istismarında %70 oranında cinsel penetrasyon daha yaygın olarak görülmüştür. Bu durum üvey babalarda %27, öz babalarda ise %34, 8 oranında

görülmüştür. Geniş aile ve alkol kullanımı bu durumu oluşturan risk faktörüdür. Özellikle erkek kardeş ve öz babaları tarafından istismara uğrayan kişilerin %90'ında önemli psikolojik sorunlara rastlanmıştır (Cyr ve diğerleri 2002: 957-973).

Resmi arşiv sonuçlarının incelendiği diğer bir araştırmanın sonuçlarına göre istismar ve ihmal düzeyinin işsizlik, yalnız anne baba olma, ekonomik yetersizlik gibi nedenlere ilişkisi olup olmadığı incelenmiştir. 1991–1993 yılları arasında 5551 başvuru ve 1450 resmileşmiş çocuk istismarı ve ihmali vakası tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre fiziksel istismarı işsiz erkeklerin daha çok uyguladığı belirlenmiştir. İşsiz erkek istismarı bütün istismar vakaların %42'sini oluştururken diğer faktörler ya çok az etki etmektedir ya da hiç etki etmemektedir (Gillham ve diğerleri 1998: 79–90).

Amerika'da yaşayan Koreli göçmen aileleri üzerinde yapılan diğer bir araştırmanın sonuçlarına göre, aileler %49,4 oranında fiziksel istismar uygulamaktadır. İhmal fiziksel istismara oranla (%20) daha az görülmektedir. Bu ailelerin şiddeti çocukları disipline etmenin bir yolu olarak gördükleri belirtilmektedir. Çocukların duygusal istismarı aile içi şiddete tanık olmaları yol açmaktadır (Chang ve diğerleri 2006: 881- 891).

Büyük Britanya da yapılan bir araştırma sonuçları yine kötü muamele ve istismar oranlarına ilişkin sonuçlar içermektedir. Yaşları 18- 24 arasında değişen ve rasgele seçilen 2, 869 genç üzerinde yapılan araştırmada 16 yaş öncesi kötü muamele deneyimlerini içermektedir. Aile içi ve dışı oranlarına bakıldığında tüm örneklemin %16'sında kötü muameleye rastlanmaktadır. Ciddi fiziksel istismara %7 oranında rastlanmaktadır. Bu araştırmaya katılan örnekleme %6 oranında duygusal istismar, %11 istismar ve %6 tıbbi ihmal saptanmıştır (Chahal ve Cawson 2005: 969- 984).

Arap toplumunda yaşları 14- 18 arasında değişen 217 lise kız öğrenci üzerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre örneklemin %16' sını bir ya da iki kez, %11' i

üç veya dört kez, %4'ü ise dörtten fazla cinsel istismara uğradıklarını belirtmektedir. Katılımcıların birçoğu en az bir kez olmak üzere %34 oranında babaları, %43,7 oranında anneleri, %44 oranında ise kardeşleri tarafından fiziksel istismara uğramaktadır. Katılımcıların %50'den fazlası yakın aile bireyleri tarafından duygusal istismara uğradıklarını belirtmişlerdir. Annenin yaşı ve evlilik doyumu fiziksel istismarın yordayıcısı olarak belirlenmiştir. Bu araştırma sonuçlarına dayanarak, çocuk istismarı ciddi bir sosyal sorun olarak değerlendirilmektedir (Elbedour ve diğerleri 2006: 215–219).

Çocukluk çağı fiziksel, cinsel istismarı ve askerlik öncesi kadınlara karşı cinsel saldırı ve bunların gelecekte alkol kullanımı ve çok sayıda cinsel eş değişimi ilişkisini tespit etmek amacıyla, 3 farklı örneklemede toplam 7850 Amerikan erkek er üzerinde yapılan diğer bir araştırma sonuçlarına göre 3 örneklemede askerlik öncesi kadına yönelik cinsel saldırı %11,3, %11,6 ve %9,9 oranında saptanmıştır. Çocukluğunda istismarın her iki türünü de yaşayan erkeklerin, bütün örneklemlerde yaşanan kadına karşı cinsel saldırıyı etkileyen risk faktörü olarak tespit edilmiştir. Yapılan inceleme alkol problemi ve çok sayıda cinsel eş değişimini çocukluk çağında yaşanan cinsel ve fiziksel istismarla dolaylı olarak ilişkilendirmiştir (Merill ve diğerleri 2001: 252–261).

Çocukluk çağındaki cinsel, fiziksel istismar ve aile geçmişine bağlı olarak sonradan ortaya çıkan alkolizm ve psikolojik sorunlar ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla genç lezbiyenlerde yapılan diğer bir araştırma sonuçlarına göre çocukluk cinsel istismarı doğrudan olarak alkolizm ile ilişkilendirilmiş, çocukluk fiziksel istismarı ise hayat boyu süren psikolojik sorunlarla doğrudan ilişkilendirilmiştir. Buna ilave olarak, çocukluk cinsel istismarı lezbiyenlerde istismar yaşamayanlara oranla hayat boyu alkol kullanma riskini doğrudan etkilememekle birlikte, karşı cinsle cinsel ilişki kurmaya negatif etkisi vardır. Çocukluk çağı fiziksel istismarı hayat boyu alkol kullanımına doğrudan etki etmemekle birlikte hayat boyu psikolojik sorunlar yaşama arasında güçlü bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ailelerin alkol kullanma sorunları ve katı tutumları hayat boyu yaşanan psikolojik sorunlarla doğrudan ilişki göstermektedir. Buna rağmen, alkol kullanan ailelerin

çocuklarında görülen alkol kullanımını doğrudan yordamadığı belirtilmektedir. Genç, eğitim düzeyi düşük lezbiyenlerin psikolojik sorunlar yaşama da büyük risk altında oldukları belirtilen diğer bir bulgudur (Huges 2007: 769–789).

Ergenlik sonrası ve yetişkinlik öncesi dönem olan 18–21 yaş arası gençlerin çocukluk çağında yaşadıkları cinsel ve fiziksel istismarın sonraki eğitim başarılarına etkisini incelemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. İstismarın akademik başarıyı düşüren bir etken olarak değerlendirildiği görülmüştür (Boden ve diğerleri 2007: 1101–1114).

Amerika ve Singapur da çocuk cinsel ve fiziksel istismarı oranları ve çocuk cinsel ve fiziksel istismarının karakteristik özelliklerini (şiddeti, kurbanın yaşı v.b) karşılaştırmak ve aradaki farkları incelemek amacıyla 153 genç kadın katılımcı üzerinde araştırma yapılmıştır. Singapurlu kadınlar Amerikalı kadınlarla karşılaştırıldığında, Amerikalı kadınların çocukluk cinsel istismar öyküsü ve çeşitli istismar deneyimlerini bildirme oranları daha yüksek bulunmuştur. Fakat Singapurlu kadınlar daha fazla fiziksel istismar, istismara bağlı sakatlanma bildirmişleridir. Çocukluk çağı cinsel istismarı bildiren Singapurlu kadınların psikolojik belirti düzeylerinde istismara uğramamış akranlarına ve Amerikalı istismar öyküsü olan kadınlara göre artış olduğu saptanmıştır. Çocukluk çağı fiziksel istismarı öyküsünde iki örneklem arasında semptomatik olarak önemli bir farklılık bulunmamıştır (Back ve diğerleri 2003: 1259- 1275).

Amerika’da okul çağı çocuklarında ihmal ve istismarın sonuçlarının incelendiği araştırmada fiziksel istismara uğrayan çocukların, istismara uğramayan akranlarına göre akademik ve duygusal değişkenlik gösterdiği, ihmale uğrayan çocukların okul performanslarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçların aile üyelerinde yüksek düzeyde stres ve kısmen strese bağlı alkol ve ilaç kullanımı istismarla ve çocuklardaki fonksiyonlardaki yetersizlikle yüksek oranda ilişki gösterdiği belirtilmiştir. İstismara uğrayan çocukların ailelerinde depresyon ve çocuklarının hem istismar hem de ihmal eden ailelerdeki çocukların davranış problemleri yine ailede depresyonla yüksek düzeyde ilişkili olarak değerlendirilmiştir. Farklı türde çocuk kötüye kullanım deneyiminin, çocukların

suç davranışlarını artırma olasılığı belirtilmiştir (Kurtz, Gaudin ve Howing 1993: 85–104).

İspanya’da okul çağı çocuklarının fiziksel istismar ve ihmale uğrayan ve uğramayan çocukların davranışsal problemlerinin incelendiği benzer bir araştırmada öğretmenlerin bilgilendirmelerini içeren çocuk davranış anketi kullanılmıştır. 17 fiziksel istismar, 24 fiziksel ihmal ve 25 düşük risk taşıyan karşılaştırma grubu öğrencileri olmak üzere toplam 66 öğrenci 3 grupta toplanmış ve 7 sosyo-demografik değişkene göre karşılaştırılmıştır. İstismara ve ihmale uğramış çocuklar diğer gruba oranla problemlili davranış olarak daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Yapılan analizlere göre ihmal ve istismar edilen grubun ikisi de sosyal problem, suç davranışları ve dikkat sorunları anketlerinden yüksek puan aldıkları belirlenmiştir (Paul ve Arruabarrena 1995: 409- 418).

Yunanistan’da çocuk istismar potansiyelini ölçmek amacıyla Amerika’da kullanılan envanterin uyarlamasının geçerliliği ve güvenilirliği ve bu envanterden alınan sonuçların iki ülke arasında karşılaştırılmasının amaçlandığı bir araştırma için çocuk hastanesinde ayakta tedavi gören 320 ebeveynden oluşan bir örneklem seçilmiştir. Araştırmada testin geçerliliği ve güvenilirliğini destekleyen sonuçlarının yanı sıra istismar potansiyeli ile ilgili bulgulara da rastlanmaktadır. Yunanistan’da çocuk istismarı potansiyeli puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sadece alt ölçekler olan çocukla problem yaşamak ve kendilik ile ilgili bölümlerde Amerika örneğine kıyasla daha az puan alındığı bildirilmektedir (Daireme ve Titiantis 1997: 1067–1097).

Yapılan diğer bir araştırmada çocukları üzerinde bedensel ceza uygulamayı anlamlı bulma, ailesel stres düzeyleri ve fiziksel çocuk istismarı potansiyeli arasındaki ilişkiyi incelenmek amaçlanmıştır. Normal popülasyondan 25, risk taşıyan ebeveynlerden 16 kişi olmak üzere toplam 41 aile üzerinde inceleme yapılmıştır. Geçersiz veriler elendikten sonra 31 aile değerlendirmeye alınmıştır. Yapılan araştırmanın bulgularına göre ailelerin stres düzeyleri çocuklarına fiziksel ceza uygulama potansiyelleri ile olumlu bir ilişki göstermektedir. Ailelerin cezaya ilişkin olumlu tutumlarının ailesel stresle etkileşim halinde olduğu belirtilmiştir.

Ailesel stres düzeyleri bedensel cezayı olumlu bulan ailelerdeki çocuk istismarı ile anlamlı bir ilişki göstermektedir. Bunun tersi olarak çocuğa karşı bedensel cezayı olumlu bulmayan ailelerde ise ailesel stres çocuk istismarı potansiyeli ile ilişki göstermemektedir (Crouch ve Behl 2001: 413–417).

2.1.9. Çocuk İstismarı İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde yapılan çalışmalarla ilgili olarak ulaşılan araştırmalar incelendiğinde çocuk istismarı ile ilgili araştırmaların farklı örneklerde incelendiği, çocuk istismarı ve türlerinin farklı değişkenlerle değerlendirildiği görülmüştür. Yapılan araştırmalar istismarın sıklığı ve sonuçları ile ilgili bulgular ortaya koymaktadır.

Ülkemizde yapılan çalışmalarla ilgili farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun yaptığı çalışmaya göre çocukların %46'sının, Türkiye genelinde yapılan çalışmada %45'inin istismara uğradığı belirtilmektedir (Güler ve diğerleri 2002: 131).

Ahiroğlu'nun yaptığı araştırma yargıya yansıyan çocuk istismarı vakalarını belirlemeye yöneliktir. Bu araştırma kapsamında 1995–2000 yılları arasında eğitim, psikoloji, psikiyatri alanlarında yapılmış çocuk istismarı ile ilgili bilimsel çalışmalarla aynı konuda hukuka yansımış davaların analizi yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda Yargıtay'a yansıyan 67 çocuk istismarı davasının olduğu ve buna ek olarak Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından geriye dönük yapılan çalışmalarda 6759 çocuk istismarı vakasının yargıya yansıdığı belirlenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda hukuka yansımış istismar davalarının çok olduğu fakat bu konuda yapılmış bilimsel çalışmaların az olduğu ve bu durumun çocuk istismarını tanılama, önleme ve tedavi çalışmalarını sınırlandırdığı yorumuna varılmıştır (2001:Özet).

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında çocuk istismarı ile ilgili bir ekip kurulmuştur. Bu ekibe başvuran 2001 yılından itibaren 139 çocuk istismar kuşkusu ile değerlendirilmiş ve bunların 94'ü istismar tanısı almıştır. Bu olguların % 60'ı cinsel istismar, %15'i fiziksel istismar, %12'si ihmal olarak tespit edilmiştir. Olguların %10' unda hem fiziksel hem cinsel

istismar görülmüştür. 2 çocukta da Munchausen Proxy Sendromu belirlenmiştir. Bu istismar olgularının yarısından fazlası kız çocukları olarak belirlenirken, bu çocukları taciz edenlerin %90'ının erkekler olduğu tespit edilmiştir. Tüm araştırmada cinsel istismarın % 98'si erkekler tarafından, fiziksel istismarın ise %51'i kadınlar tarafından yapıldığı bildirilmiştir. Yine Munchausen Proxy Sendromu anneler tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada vurgulanan diğer bir nokta sosyal hizmetler, tıp ve hukuk alanında insan gücü, donanım ve kaynakların yetersiz olması işbirliği ve eşgüdüm yetersizliğidir. Bu iletişim eksikliğinin çocuğun ikinci kez örselenmesine yol açabileceği bildirilmektedir (Beyazova ve Şahin 2007: 17).

Anne-baba arasındaki şiddete tanık olmanın diğer çocukluk çağı travmaları ile benzer etkilere yol açtığı rastlanan diğer araştırma sonuçlarıdır. Buna göre aile içi fiziksel şiddet psikiyatri popülasyonunda sıkça rastlanan bir durum olarak ele alınmakta ve çocuk istismarı, eş istismarı, çocuklukta istismar edilme birbiriyle bağlantılı olarak değerlendirilmektedir (Vahip ve Doğanavşargil 2006: 107- 111).

Yapılan diğer bir araştırmada öğretmen, uzman doktor, pratisyen hekim, ebe, hemşire, sağlık memuru, psikolog, polis, hâkim, avukat, savcı, sosyal hizmet uzmanlarından oluşan çeşitli profesyonel meslek gruplarına fiziksel çocuk istismarı ile ilgili disiplin yöntemlerini irdeleyen sorular sorulmuştur. Yapılan araştırmada kişilerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ayrıca katılımcıların %74'ünün çocukluk dönemlerinde fiziksel istismara uğradığı saptanmıştır (Balta 2005: 101).

Hekim ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin farkındalık düzeylerinin incelendiği diğer bir araştırmada, erken tanı koyma sürecinde rol alacak olan sağlık çalışanlarının bilgi gereksinimleri olduğu belirlenmiştir (Kocaer 2006: 14).

Ülkemizdeki hastanelerde çocuk istismarı ve ihmali değerlendirme ve izlemede sınırlılıklar olduğu ve var olan ekiplerin bilgi donanımlarının artırılması gerektiği başka bir araştırmada rastlanan benzer bilgilerdir (Yılmaz ve diğerleri 2003: 297).

Samsun Merkez Sağlık Ocaklarında görev yapan pratisyen hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, bu tür olaylarla karşılaşma sıklığı ve karşılaştıklarında izledikleri yolların saptanması amacıyla yapılan araştırmaya katılan hekimlerin son 1 yıl içerisinde %14,3 oranında çocuk istismarı ve ihmali olgusu ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu oranın daha da yüksek olabileceği ve sonucun bilgi ve tutumlara göre farklılık gösterebileceği belirtilmiştir. Karşılaşılan vakalar içinde en çok %42 oranında en çok ihmali olgusuna rastladıkları, daha sonra ise %28 oranında duygusal istismar olgusuna rastlandığı belirtilmektedir (Canbaz ve diğerleri 2005: 241–245). İstismara uğramış çocuklar genellikle tıbbi yardım alamamaktadırlar ve almak için başvuranlar ise ağır ölümcül darbeler alan olgular oldukları için genellikle acil servislere başvurmaktadır. Acil servis hekimlerinin bilgi tanı ve deneyimleri istismar olgularını tespitinde önemli görülmektedir (Vatansever ve diğerleri 2004:123).

Sivas ilindeki bir Sağlık Ocağında 143 aile üzerinde yüz yüze görüşme tekniğiyle yapılan araştırmada annenin ayda en az bir kez ihmali davranışı gösterilmesi çocuk istismarı ve ihmali olarak değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamına ev hanımları alınmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda annelerin % 87,4'ünün çocuklarına fiziksel istismar ya da ihmali davranışında buldukları % 93'ünde duygusal istismar veya ihmali davranışında bulunduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi ve ekonomik düzeyi düşük olan çekirdek aile yapısında yaşayan ve 35 yaşının üstünde olan annelerden fiziksel ihmali veya istismar davranışında bulunanlar sayıca üstün olsa bile istatistiksel anlamda bu sonuçların anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Çocuk sayısı fazla olan ve eşinden dayak yiyen annelerin istatistiksel olarak diğer annelerden daha fazla istismar ve ihmali davranış gösterdiği saptanan diğer bulgulardır. Bağırma, azarlama, tokat atma, çocuklarına sevdiklerini belli etmeme, hastalık durumunda doktora başvurmama en çok

gösterilen istismar ve ihmal davranışları olarak belirlenmiştir (Güler, Tel ve Tuncay 2002: 130–133).

Mersin ilinde 4123 ilköğretim ve lise öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada çocuklarda sözel ve fiziksel cezalandırmanın sıklığı, cezalandırılan çocukların sosyodemografik özelliklerini ve cezalandırma açısından risk faktörleri saptanmaya çalışılmıştır. Yaş ortalaması 14.53 olan gruptaki çocukların %31 evde fiziksel ve sözel ceza aldığını ve erkek çocukların kız çocuklardan 1.25 kat daha sık cezalandırıldıkları saptandığı belirtilmiştir. Ceza nedenlerin %44'ü söz dinlememe, %23'ü derslerinde başarısızlık, %12'si yaramazlık olarak gösterilmektedir. Ailelerin %62'si sözel olumsuz disiplin yöntemlerini kullanırken, %8,4'ü dayak atma ve %4'ü odaya kapatma gibi fiziksel ceza yöntemleri kullanmaktadır. Ayrıca bu araştırmada ceza alan çocukların ceza almayanlara göre daha sık notlarında düşme, sınıfta kalma, arkadaş ve ebeveynleriyle ilgili sorunlar yaşadıkları saptanmıştır. Yapılan bu araştırmada anne babanın yaşı azaldıkça ve mevcut psikolojik sorunlar arttıkça uygulanan şiddetin türü ve sıklığının arttığı, düşük gelirli ailelerde 1.24 kat daha sık cezaya başvurulduğu saptanan diğer bulgulardır (Bilgin ve diğerleri 2004: 132–135).

AMATEM' de yapılan diğer bir araştırmada çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yol açtığı yetişkinlik problemleri arasında dissosiyatif belirtiler, depresyon, madde bağımlılığı ve anksiyete arasında ilişki saptanmıştır (Evren ve Ögel 2003: 36).

Ondokuz Mayıs Üniversitesi acil servisi psikiyatri polikliniğine başvuran hastalar üzerinde yapılan diğer bir araştırmada hastaların %32'sinde çocukluk çağı travma öyküsüne rastlanmış, travma olgusu yaşayan bu grupta konversiyon bozukluğu travma öyküsü olmayan gruba göre daha fazla bulunmuştur (Güz ve diğerleri 2003: 86).

Yapılan diğer bir araştırma Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Psikiyatri bölümünde 1993 yılı boyunca incelenen 798 hasta üzerinedir. 342 si kız 456 sı erkek olan bu

olguların yaş ortalamasının 6–12 arasında olduğu bildirilmiştir. Bu vakaların %36.09'unun (288 vaka) kötü davranışa maruz kaldığı, 288 vakanın %58'i (166) erkek %42 (122) si ise kız olarak saptanmıştır. Aynı şekilde ekonomik durum; %4 çok kötü, %37 kötü, %56 orta, %3 iyi bulunmuş, çok iyi ekonomik durum sınıflamasında vaka bulunmadığı belirtilmiştir. Aile yapılarına bakıldığında %74 ünün çekirdek, %14'ünün geniş, %15'inin parçalanmış ailelerin çocukları olduğu belirtilmiştir. Yine kötü davranışa maruz kalan bu 288 çocuğun, %95'inin anne ve babasının öz, %5'inin anne-babasının ise üvey olduğu, bu ebeveynlerin ortaokul sonrası eğitim alanlarının oranı ise annelerde %4, babalarda %10 olarak bulunmuş bunun dışındaki ebeveynlerin eğitim durumunun ise çoğunlukla ilkökul düzeyinde kaldığı görülmüştür. Annelerin işsizlik oranı %81, babalarınki ise %8, annede ruhsal hastalık %38, babada ruhsal hastalık %27 oranında bulunmuştur. Annelerde %14 oranında fiziksel hastalık, babada %21 oranında fiziksel hastalık, annede %24 oranında sigara alışkanlığı, babada %19 oranında sigara ve %7 oranında alkol alışkanlığı ise belirtilen diğer bulgulardır.

Yine bu araştırmada istismar ve ihmal için hazırlayıcı risk etkenleri olarak şu etkenler belirtilmiştir:

- Çocukta Hastalık %33
- Huysuz çocuk %21
- Erken Doğum %1
- Anne-baba yaşının 18'den küçük olması %7
- Düşük sosyo ekonomik düzey %41
- Parçalanmış aile %15
- Ailede alkol bağımlılığı %8
- Ailede uyuşturucu madde bağımlılığı %1
- Aşırı geçimsizlik %28
- Anne çocukken kötü davranış görmüş %3
- Baba çocukken kötü davranış görmüş %2

Bu araştırmada çocukların %36 oranında anneden, %33 oranında babadan, %31 oranında diğer kişilerden kötü davranış gördüğü belirtilmiştir. Bu kötü

davranışların %58'i fiziksel, %22'si duygusal, %20'sinde ise hem fiziksel hem de duygusal olarak görüldüğü bildirilmiştir. Bu araştırmada cinsel istismara yönelik hiçbir bilgi toplanamamış ve buna sebep olarak, ortamın tespit çalışmaları için yetersizliği gösterilmiştir. Toplumlarda istismara yönelik bulgulara ulaşmanın zorluğu ya da istismarların gizli kalması ise, profesyonel kişilerin bilgi, beceri ve duyarlılık eksikliğine bağlanmıştır (Oral ve diğerleri 1997: 137- 144).

Bostancı ve diğerleri tarafından üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtiler üstüne etkisi incelenmiş; çocukluk çağı örselenme yaşantıları arttıkça depresif belirti düzeylerinin arttığı görülmüş, güneydoğu doğumlu olanların duygusal istismar, ilçede yaşayanların fiziksel istismar, yaşamının çoğunu akraba ve yurtlarda geçirenlerin duygusal istismar, aile tipi geniş ve parçalanmış olanların fiziksel istismar, bağımlılık yapan madde kullanımı olanların duygusal istismar, baba eğitimi ilkökul altı olanların duygusal ve cinsel istismar puanları daha yüksek çıkarken cinsiyetler arasında örselenme yaşantıları açısından fark bulunamamıştır (2006: 104).

Koyuncu ve diğerleri tarafından yapılan çalışmada, araştırma grubu olarak seçilen psikiyatri hastalarında intihar girişimi olan kişilerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları daha fazla bulunmuştur. Benzer şekilde eroin bağımlılarında çocukluk çağı örselenme yaşantıları fazla bulunmuştur (2003:103).

Yanık ve Özmen tarafından çocukluk çağı kötüye kullanım ve ihmal yaşantılarının, kendine zarar verme, intihar girişimi öyküsü ve dissosiyatif belirtilerle ilişkisinin belirlenmesi amaçlandığı araştırmada 15.7.1999 -24.1.2000 tarihleri arasında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Genel Psikiyatri Polikliniği'ne ilk defa başvuran 150 ardışık bayan hastaya yapılan anketler değerlendirilmiştir. Bu araştırma sonucunda Çocukluk çağı fiziksel (%15,3), duygusal (%18,7) ve cinsel kötüye kullanım (%22), ensest %13 ile ihmal (%30,5) olarak bulunmuştur. Rastlanan diğer bir bulgu intihar girişimi öyküsü ile cinsel, fiziksel, duygusal kötüye kullanım ve ihmal arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunduğu. Kendine fiziksel zarar verme davranışı ile cinsel, duygusal kötüye kullanım ve

ihmal yaşantıları ilişkili olarak değerlendirilmektedir. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puanı ile çocukluk çağı kötüye kullanım ve ihmal yaşantı türlerinin hepsi arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (2002: 149–147).

Diğer bir araştırma bir grup ergen yaştaki öğrencide çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantıları, kendine fiziksel zarar verme davranışı, özkıyım girişimi ve dissosiyatif yaşantıların sıklığını saptamak ve bunların birbiriyle olan ilişkilerini incelemek amacıyla yapılmış, 839 lise öğrencisinin %16.5'i ihmal, %15.8'i duygusal istismar, %13.5'i fiziksel istismar ve %10.7'si cinsel istismar (ensest dahil) belirttiği, kendine fiziksel zarar verme davranışının sıklığı %21.4 ve özkıyım girişimi sıklığı % 10.1 olarak tespit edilmiştir. Herhangi bir çocukluk dönemi travması belirten denekler, belirtmeyenlere göre daha yüksek derecede dissosiyatif belirtiler gösterdiği, daha sık olarak kendine fiziksel olarak zarar verdiği ve özkıyım girişiminde bulunduğu belirtilmektedir (Zoroğlu ve diğerleri 2001: 69).

Yine travma kökenli dissosiyatif bozukluk gösteren vakaların ailelerinde çocukluk çağı travmalarının sıklığı incelenmiş, dissosiyatif bozukluk olmayan kişilerin ailelerine oranla bu grupta daha fazla çocukluk çağı travması tanımlanmıştır. Bu ailelerin bireyi olan dissosiyatif bozukluk vakalarının %87'si çocukluk çağındaki istismar ya da ihmal yaşantılarının en az birinin çekirdek aile içerisinde kaynaklandığı belirtilmektedir. Aile kaynak olmasa bile dış kaynaklı istismara karşı çocuklarını koruyamadıkları araştırmadaki diğer bir bulgudur (Öztürk 2003: 98).

Yine aile içinde ve aile dışında uğradığı cinsel istismar nedeni ile korunma altına alınan ve SHÇEK genel müdürlüğüne bağlı kuruluşlarda bakılan çocukların sosyo-demografik özellikleri ve koruma süreçlerinin anlaşılmasına yönelik belgesel tarama ve içerik çözümlemesi yöntemiyle yapılan araştırmada, hakkında işlem yapılan 90 çocuk dosyası incelenmiştir. Bu çocukların cinsel istismar ve enstet olaylarını %92,2 oranında birden fazla yaşadığı, çocukların yarısının birden fazla, her on çocuktan birinin altı yıldan fazla süre ile tecavüze maruz kaldığı

saptanan önemli bulgulardır. Ayrıca ensest faillerinin yaklaşık yarısını babaların, üçte birini erkek kardeşlerin oluşturduğu belirtilmektedir. Araştırmaya konu olan her 3 çocuktan biri az gelişmiş bölgelerde yaşamaktadır. Yine araştırmaya konu olan çocukların çok çocuklu, kalabalık ailelere mensup olduğu ve yarıya yakınının üvey kardeşe sahip olduğu ve çocukların %13'ünün özürlü olduğu rastlanan diğer bir bulgudur. Çocuklara yönelik cinsel istismar ve ensest olgularında alt sosyoekonomik düzeyde olanların daha riskli grupta değerlendirildiği görülmektedir. Kırdan kente göç süreci ile cinsel istismar ve ensest arasında önemli ilişkiler olduğu belirtilen diğer bir bulgudur (Sandalcı 2004: 248–254).

Çocukluk yaşamında cinsel ve fiziksel istismar belirten kadınların yetişkin yaşamındaki uyumlarını incelemek amacıyla normal 264 kadında yapılan araştırmada, çocukluk döneminde istismara uğramış kişilerde, istismara uğramayanlara oranla somatizasyon, obsesif- kompulsif bozukluk, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, hostalite, fobik anksiyete, paranoid düşünce, psikotizm gibi tüm belirtiler daha fazla çıktığı belirtilmiştir. Ayrıca yapılan çalışmada hem cinsel hem de fiziksel istismarın yaygınlığı %12 olarak bulunmuştur. İstismar öyküsüne ait değişkenler arasında bu olumsuz etkileri en iyi açıklayan değişkenin “istismarın sıklığı” değişkeni olduğu belirtilmektedir (Odabaş 2006: 92).

Durmuşoğlu ve Doğru tarafından üniversite 1.sınıf öğrencilerinden seçilen 579 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada araştırma da çocukluk örselenme yaşantılarının (fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) ve bazı kişisel değişkenlerin ergenlerin ilişkisel benlik saygısı, ilişkisel depresyon ve ilişkisel saplantılı düşüncelerine etkisi incelenmiştir. Çocukluk örselenme yaşantılarından fiziksel ve duygusal istismar ile ergenlerin ilişkisel benlik saygısı puanları arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ergenlerin ilişkisel depresyon puanları ile çocukluk örselenme yaşantılarının her üç alt boyutu arasında anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki saptandığı belirtilmiştir (2006: 244).

Aile içi istismarın ergenlerin umutsuzluk düzeyi ile ilişkisini incelemek amacıyla çeşitli üniversitelerde okuyan psikolojik danışma ve rehberlik bölümü birinci ve ikinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada, umutsuzluk ölçeği ile aile içi istismar ölçeğinin çocuğu görmezden gelme boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu belirtilmiştir. Ölçeğin alt boyutları olan, çok yönlü istismar, yetiştirme ve eğitim boyutu, gelişimi destekleme boyutu, uygun olmayan kural ve destek boyutu, cinsel istismar boyutu, fiziksel istismar boyutu, bireyselliğe müdahale boyutu ve genel istismar boyutu ile umutsuzluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığı belirtilmiştir (Yenibaş 2002: 261- 262).

Diğer bir araştırmada, alt ve orta sosyoekonomik düzeydeki Lise 2. sınıf öğrencilerinin, ailede çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket doğrultusunda yapılan çalışmada öğrencilerin, ailede çocuğa yönelik istismar ve ihmal konusunda bilgi sahibi oldukları fakat öğrencilerin algıladıkları istismarın hangi tür istismar olduğuna dair bilgilerinin yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Kız öğrencilerin ifadeleri istismar olarak algılama sayılarının erkek öğrencilere, orta sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin ifadeleri istismar olarak algılama sayılarının alt ekonomik düzeydeki öğrencilere, istismara maruz kalmadığı düşünülen öğrencilerin ifadeleri istismar olarak algılama sayılarının istismara maruz kaldığı düşünülen öğrencilere, çalışmayan öğrencilerin ifadeleri istismar olarak algılama sayılarının çalışan öğrencilere oranla daha yüksek olduğu saptanan diğer bulgulardır (Mangalcı 2002: 155–156).

Yine ergenler üzerinde yapılan bir araştırmada ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyleri ile benlik algıları ve genel kaygı düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmada ergenlerin duygusal istismara uğrama düzeyleri yükseldikçe benlik algılarının azaldığı saptanmıştır. Bununla birlikte ergenlerin duygusal istismar düzeyi arttıkça genel kaygı düzeyinin de arttığı belirtilmektedir (Savi 1999: 144).

Ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyi ile ilgili yapılan diğer bir araştırmada, ergenlerin duyguları anlama, şefkat gösterme, kendini suçlama, ilgi görmeyi isteme, özerlik gibi kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda, ergenlerin anneden ve babadan algıladıkları duygusal istismar düzeyine göre, kendini suçlama puanları arasında; ayrıca annenin eğitim düzeyine göre ergenlerin anneden algıladıkları duygusal istismar puanları arasında anlamlı farklılıklar saptandığı belirtilmiştir. Buna karşılık ergenlerin algıladıkları duygusal istismar ile belirtilen diğer kişilik özellikleri arasında anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır (Karaca 2001: 78).

Benzer bir çalışma ergenlerde algılanan duygusal istismar ile sosyal beceri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmadır. Bu araştırmaya göre 12- 14 yaş grubu ergenlerin sosyal beceri düzeyi ile anne babadan algılanan istismar düzeyi arasında ilişki bulunmuştur. Öğretmenlerden algılanan duygusal istismar düzeyleri ile soysa beceri ölçeğinin alt ölçeği olan olumlu sosyal davranış ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anne babadan algılanan duygusal istismar düzeyi artarken olumsuz sosyal davranışlar artmaktadır. Araştırmada rastlanan diğer bir bulgu ise anne istismarının olumsuz sosyal davranışı yordayan en önemli faktör olduğu yönündedir (Karakuş 2006: 167).

İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar yordanması amacıyla 397 öğrenci üzerinde araştırma yapılmış ve kişisel bilgi formundan edinilen bilgilere göre, anneden algılanan duygusal istismarın anne baba tutumu, çalışma durumu ve akademik başarı değişkenlerince yordandığı, babadan algılanan duygusal istismarın bunlara ek olarak yaş değişkenince yordandığı belirtilmiştir (Arıcıoğlu 2003: 72).

Yine ergenlerde algılanan duygusal istismar ile kendilik imgesi arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı araştırma, algılanan duygusal istismarın 12, 13, 14 yaş üstü ergenlerin kendilik imgeleri üzerinde etkili bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Ailesinden duygusal istismar yaşantısı algılamayan ergenlerin psikolojik, sosyal, cinsel, ailesel ve baş etme alanlarında kendilerine

bakışlarının ve algılayışlarının daha sağlıklı olduğu sonucuna varıldığı belirtilmiştir. Araştırmada rastlanan diğer bir bulgu ise üç ve üstü sayıda kardeşe sahip olan ergenlerin algıladıkları duygusal istismarın tek kardeş olanlardan daha yüksek düzeyde olduğudur. Babası lise ve üniversite mezunu olan ergenlerin algıladıkları duygusal istismarın tek kardeş olan ergenlerden daha yüksek düzeyde olduğu, özel okulda okuyanların devlet okulunda okuyanlardan daha olumlu kendilik imgesine sahip oldukları bunun yanı sıra doğum sırası, anne babanın ayrı-sağ, öz- üvey olması değişkenlerinin duygusal istismar ve kendilik imgeleri üzerinde etkili değişkenler olmadıkları tespit edilen diğer bulgulardır (Uzun 2002: 141–142).

Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği diğer bir araştırma sonuçlarına göre algılanan duygusal istismar arttıkça benlik algısına ilişkin puanların düştüğü ve depresyon ve kaygı puanlarının yükseldiği belirlenmiştir. Yapılan bu araştırmada cinsiyet, yaşanan yer, ailedeki çocuk sayısı, doğum sırası arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Siyez 2003: Özet).

Diğer bir araştırma sosyal destek ile çocuk istismarı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. İlköğretim 2. kademesinde okuyan 98 asker aile çocuğu ve 97 sivil aile çocuğu üzerinde yapılan araştırmada çocuk istismarı ile sosyal destek arasında tek yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal destek arttıkça çocuk istismarının azaldığı belirlenmiştir. Araştırmada sivil ailesi çocuklarının asker ailesi çocuklarından daha fazla istismar algıladıkları, bu durum asker ailelerinin eğitim ve gelir düzeylerinin sivil ailelerden daha yüksek olmasına bağlı olarak açıklanmaktadır. Çocuk sorunları arasında ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı fakat sivil ailelerin ilgisiz tutumlar nedeniyle çocuklarını ihmale daha fazla yatkın olduğu belirtilmiştir. Diğer bir bulgu erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla istismar algıladıkları yönündedir (Çağlarımak 2006: 61–62).

Suç işlemiş ve suç işlememiş ergenlerin algıladıkları duygusal istismarın ve benlik saygılarının karşılaştırmalı olarak incelendiği diğer bir araştırma sonucunda suç işlemiş ergenlerin ana babadan algıladıkları duygusal istismarın ve benlik saygıları suç işlememiş ergenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkekler kızlara göre ana babalarından ve öğretmenlerinden daha fazla duygusal istismar algılamaktadırlar. Ayrıca alt sosyoekonomik düzeydeki ergenler, orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki ergenlere göre ana babalarından daha çok duygusal istismar algıladıkları belirtilmiştir (Kırımsoy 2003: 124–125)

Hıdıroğlu ve diğerleri tarafından, İstanbul’da sağlık ocağı’na başvuran 146 kadına yüz yüze anket uygulanması yöntemiyle yapılan araştırmayla kadınlarda, ev içi fiziksel şiddete maruz kalma ve çocuklarına fiziksel şiddet uygulama sıklıkları ile şiddet varlığını etkileyen faktörleri incelenmiştir. Katılımcıların %64’ünün çocukluklarında anne ve babaları tarafından kendilerine vurulduğunu, %48’inin çocukluğunda babanın anneye vurmasına tanıklık ettiği, %38’inde kocanın kadına vurması sırasında çocukların buna tanıklık ettiği saptanmıştır. Kadınların %78’inin çocuklarına fiziksel şiddet uyguladığı ve çocuk sayısı attıkça şiddet uygulama oranının da arttığı saptanan bulgular arasındadır. Kadınların yaşadıkları şiddeti haklı görme oranları ise %78’dir. Yapılan araştırmada kadınların yaşadıkları şiddeti haklı gördükçe şiddete uğrama oranlarının da arttığını tespit edilmiştir. Kadınların şiddeti normalleştirilmesi çocuklarını yetiştirirken de şiddet kullanmasını yaygınlaştırmaktadır (2006: 196- 200).

2.2. PSİKOLOJİK DOĞUM SIRASI

Kişilik gelişiminde ebeveynlerin olduğu kadar, ailedeki kardeşlerin de önemli bir etken oldukları bilinmektedir. Kardeşler arası kurulacak ilişkilerin niteliği, hem ailenin mutluluğu hem de kardeşlerin yeterli bir benlik geliştirmesi için önemlidir (Ersanlı 1996: 69). Bu bağlamda kardeşler cinsel tol tercihlerinden, oyun seçimine, zihinsel kabiliyetlerinden, aralarındaki ilişki biçimine kadar birbirlerini doğrudan etkilemektedir. Aileye yeni bir kardeşin katılımı aile içindeki ilişkilerin değişiminde önemli bir rol oynamaktadır, çünkü yeni kardeş aileyi sosyal, ekonomik, zihinsel olarak etkilemektedir. Doğum sırası ile ilgili ilk araştırmalar

İngiliz bilim insanı Sir Francis Galton'la 1874 yılında başlasa bile bu konu Adler'den (1927) önce popüler olmamıştır. Adler danışanlarından oluşturduğu deneyimlere göre doğum sırası tipografisi oluşturmuştur (Syed 2004: 2- 3).

Bireysel Psikolojinin kurucusu Alfred Adler'e göre gerçek doğum sırası, ailedeki bir konumdur ve çocuğun dünyaya geliş sırasını gösterir. Birinci çocuk, ikinci çocuk, üçüncü çocuk... yedinci çocuk gibi. Çocukların ileriki yaşamlarında belirleyici özelliklere sahip pozisyonlara (ilk çocuk, ortanca çocuk, son çocuk ve tek çocuk) işaret eden doğum sırası geçmiş deneyimlerle ilişkili belirli özelliklere sahiptir. Hiçbir pozisyon diğerinden daha iyi veya daha kötü değildir. Her pozisyonun görevleri vardır ve yetişkinlikteki özellikler, bu görevlerin çocukluk döneminde nasıl yerine getirildiğini yansıtır. Gerçek doğum sırasının özellikleri, her ailede benzer özellikler gösterir (Shulman ve Mosak 1977: 114).

Buna göre Tablo 3'de kişilerin gerçek doğum sıralarına göre gösterdikleri özellikleri tanımlanmaktadır.

Tablo 3. Kişilerin Doğum Sıralarına Göre Karakter Özellikleri

Doğum Sırası	Karakter Özelliği
İlk Çocuk	Belli bir süre yalnız olduğu için ilginin merkezi olmaya alışkındır. İkinci çocuğun doğumuyla birlikte sevilmediğini ve ihmal edildiğini düşünebilir. Diğer çocuklardan üstün olduğuna inanır. Doğrucu ve kontrollüdür. Gelenek ve kurallara uygun davranarak ailenin dikkatini çekmeye çalışır. Eğer istediği olmazsa görgü kurallarına aykırı davranır. Sorumluluk duygusu gelişmiştir. Başkalarını korur, yardım eder, kibardır.
Ortanca Çocuk	Ne büyük çocuğun haklarına, ne de küçük çocuğun ayrıcalığına sahiptir. Hayatı adaletsiz bulur. Sevilmediğini hisseder. Arada sıkışmış gibidir. Ailede yeri yokmuş gibi hisseder. Aile içinde problem çocuk olabilir. Uyumludur. Zamanla hem büyük hem küçük kardeşin üstesinden gelmeyi öğrenir.
Son çocuk	Tek çocuk gibi davranır. Herkesi kendinden daha büyük ve yetenekli görür. Kendini en küçük ve en zayıf hisseder, dikkate alınmayabilir. Kendi istediğini elde edebilmek için ailenin patronu olabilir. İşleri başkasının yapmasını bekler. Karar verebilir, sorumluluk alabilir.

	Aşğılık duygusu geliştirebilir ya da tam tersi davranıp diğer kardeşlerinin önüne geçebilir. Hep bebek kalır. Eğer 3 kardeşin sonucusuysa ilk kardeşle daha iyi anlaşır.
Tek Çocuk	Şımartılmıştır. Büyük çocukları kurallara uymada yeterli, kendini daha yetersiz hisseder. Konumundan memnundur, kendini özel hisseder Kendi odaklıdır. İşbirliğini reddedebilir. İşlerini başkasının yapmasını bekler. İstedikleri olmazsa kendini haksızlığa uğramış hisseder ve bunları elde etmek için oyunlar oynar.

Kaynak: Don Dinkmeyer, Gary D. McKay, and Don Dinkmeyer, Jr., 1978. Parent Education Leader's Manual Coral Springs, F.; CMTI Press. Akt.
<http://www.childdevelopmentinfo.com/> Erişim Tarihi, 01.11.2007

İlk Çocuk: Yaşamın ilk yıllarında çevresinin ilgi merkezi olan ve her türlü desteği tek başına kullanan ilk çocuklar, yeni gelen kardeşle birlikte sahip olduğu özel konumu kaybeder ve tacını yitirmiş kral olarak değerlendirilir. Çünkü ailenin ve çevrenin ilgisi bir anda yeni doğan bebeğe yönelir. Daha büyük olduğu için anne ve babalar kendisinden, diğer kardeşlerden beklenilenden daha fazlasını ister. Daha önce edindiği deneyimler nedeniyle, özellikle yaşamın ilk dönemlerinde, kardeşlerinin doğal bir lideri olur. Ebeveynin eleştirileri en çok ona yöneltilir, kendisinden bazen kardeşlerinden sorumlu olması beklenir. Çocukluk çağında yaşanan bu deneyim kişinin yetişkin hayatını etkileyebilecek bir yaşam biçimi oluşturmasına ve daha sonra elindeki yetkileri kaybetmekten korkan kişiler olmasına yol açabilir (Geçtan 1998:135). Bu nedenle büyük çocuklar güce ulaşmak için mücadele ederler, kurallara uyarlar ve sahip olduğu konumu elde edemezlerse bunun üzüntüsünü yaşayabilirler (Adler 1994: 58). İlk çocuklar daha çok lider olarak tanımlanır ve baskın bir karakterleri vardır. Günlük işlerinde düzeni sever, yönlendiricidir, başkalarına ve özelliklede kardeşlerine tavsiyelerde bulunur, sorumluluk alır ve mizaç olarak diğer kardeşlerinden daha serttir. Başarı odaklıdır ve kendilik değerleri sonra doğan çocuklara oranla daha yüksektir (Stewart 2004: 82). Bunun yanı sıra ilk çocukların kardeşleriyle iletişim kurma ve temas oluşturma sıklıkları ortanca ya da son çocuğa göre daha yüksektir (Thomas ve Nettle 2007: 1796–1806).

Doğum sıraları arasındaki farklılıkların incelendiği araştırmaların bazısına göre ilk çocukların zekâ testlerinde daha yüksek puan aldıkları, üniversitede başarılı

oldukları ve ün kazandıkları tespit edilmiştir (Phillips ve Phillips 1994: 119; Zajonc 2001: 490). Benzer olarak iki çocuklu ailelerden gelen başarılı ve burs kazanan çocukların arasında ilk doğanların sayısı, ikinci çocukların sayısının iki katı ve üç çocuklu ailelerden gelenler arasında ilk doğanların sayısı, ikinci ve üçüncü çocukların sayısının toplamı kadardır. Bunun yanı sıra, ilk doğan ya da tek çocukların daha sonra doğan çocuklara oranla daha sorumlu, işbirliği eğilimli ve tedbirli oldukları belirtilirken, tehlikeli sporlar yapma olasılıkları da daha düşük olarak belirlenmiştir. Tüm bu özellikler yalnızca eğilimler olarak değerlendirilmektedir, çünkü başarı kazanan birçok kişi daha sonra doğan çocuklar da olabilir ve ilk doğan çocukların birçoğu yukarıda belirtilen özelliklere sahip olmayabilir (Atkinson, Atkinson ve Hilgard 1995: 124). Yapılan benzer araştırmalar ilk çocukların daha sonra doğan çocuklara kıyasla depresyon ve anksiyete puanlamalarında daha düşük, özdeğerlilik puanlamalarında daha yüksek sonuçlar aldığı göstermektedir (Gates ve diğerleri 2001: 32).

Ortanca Çocuk: Hem kendisinden daha güçlü ve yetenekli büyük kardeş ile hem de kendisinden sonra gelen kardeşin yarattığı sorunlarla baş etmek zorundadır. Bu durum ikinci çocuğun, diğer kardeşleri kadar yetenekli olmadığı inancını geliştirmesine ve yaşlılarıyla sürekli bir yarışma içine girmesine yol açabilir.. Diğerleri kadar yetenekli olmadığı inancı ortanca çocuğun ileriki yaşamında ya tepki gösteren, başkaldırcı ve kendini aşma çabası içinde bir insan olmasına ya da yenilgiyi kolay kabul ederek ezik ve karamsar bir kişilik geliştirmesine neden olabilir (Geçtan 1998: 136). İkinci çocuk hiçbir zaman dikkat merkezi olmamıştır. Önünde her zaman ona yol gösteren biri vardır, bu durumdaki ortanca çocuk ailenin ilk çocuğa yaptığı engellemelerini görerek ve bunları uygulamayarak kendi yolunu daha çabuk bulabilir (Adler 1994: 197). Ortanca çocuklar, ilk çocuğun ayrıcalığını yakalamak ya da geçmek için sürekli yarış halinde görülebilir çünkü aile içinde tam olarak tanımlanabilir bir rol edinmemiştir. Eğer ortanca çocuk aile içindeki bu rolüne uyum sağlarsa yetişkinlik hayatında güçlü ve tutarlı bir kişilik ortaya çıkabilir (Stewart 2004: 82).

Küçük Çocuk: En küçük çocuk aile içindeki durumu sebebiyle daima büyüğü taklit etmeye hatta mümkünse geçmeye çalışır. Başlangıçta yetersizlik duygusu olan küçük çocukların toplumsal ilerlemesi daha güç olabilir. Kendini kanıtlamaya çalışmak yerine toplumu önemsememeye başlayabilir (Adler 1994: 52). En küçük olmak, çoğu zaman kişinin kendini değerli ve güçlü bir kişilik olarak hissetmesine yol açabilir çünkü genellikle aile tarafından şımartılmışlardır ve arkalarından kimse gelmediği için hep farklı bir özellik içinde büyürler. En küçük çocuklar yerinin başkası tarafından alınma felaketini asla yaşamaz (Adler 1994: 61). Çoğu kez çevredekiler onunla "sevimli küçük çocuk" olarak ilgilenir ve aile için her zaman çocuk kalır. Böyle bir durum, en küçük çocuğun benmerkezci tutumlar geliştirmesine, kendisinden daha güçlü yetenekli gördüğü kardeşlerinin varlığından kaynaklanan yetersizlik duygusu yaşamasına yol açabilir (Geçtan 1998: 135). Son çocuklara olan tutum ileride bu çocukların her konuda ayrıcalık isteyen problemleri bir kişilik geliştirmelerine yol açabilir. Yapılan araştırmalar son çocukların daha çok dışsal kontrol odaklı göstermektedir. Ayrıca son doğan çocukların bağlanma stillerindeki farklılıklar incelendiğinde daha fazla kıskanç kişilik yapısı sergiledikleri görülmektedir. Diğer doğum sıraları ile karşılaştırıldığında en son çocuklar kişiler arası ilişkilerde en itaatkâr olan kişilerdir. Alkol ve uyuşturucu kullanımının yaygınlığında son çocukların fazla olduğu değinilen diğer kişilik özellikleridir. Bütün bunların yanı sıra son çocuklar eğlenceli, popüler, cana yakın, çıkarıcı kişiler olarak tanımlanmaktadır (Stewart 2004: 82).

Tek Çocuk: İlk doğan çocuklar gibi aile içinde eşsiz bir konuma sahiptir. Çünkü anne ve babalar onlara daha çok vakit ayırabilir ve onlara daha çok ilgi gösterebilir, daha tedbirli, hoşgörülü, koruyucu davranabilir (Atkinson, Atkinson ve Hilgard 1995: 124). Yalnız başına yetişir ve bu nedenle toplumsal davranışların gelişmesi için gerekli olan ortamdan yoksun olur. Çoğu kez aşırı korunduğu ve şımartıldığı için tek çocuklar ileriki yaşamında da etrafındakilerin ona benzer davranışlarda bulunmasını bekler (Geçtan 1998: 136). Aileyle çokça zaman geçirmek, ailenin maddi ve manevi kaynaklarını tek başına kullanıyor olmak, aileyle yakın ilişkiler geliştirebilmek, rekabet edecek kimsenin olmaması tek

çocuk olmanın avantajlarıdır. Bunu yanı sıra başarılı olmak konusunda baskı hissetme, bütün dikkatin kişide toplanması, akranlarla ilişki kurmada zorluk yaşanma, anne babaların kendi ölümlerinden sonrası için çocuklarına yönelik kaygıları tek çocuk olmanın dezavantajlı yönleri olarak değerlendirilmektedir (Roberts ve White 2001: 12). Aile tarafından “el bebek gül bebek” olarak büyütülen bu çocuklar aşırı korunduğu ve kuralsız bir ortamda yetişir. Bunun sonucunda şımarık, benmerkezci, sorunlu, antisosyal, hassas, kararsız, anne babaya bağımlı, ilgiyi üzerinde toplayan ve hep birinci olmak isteyen çocuklar yetişir (Ersanlı 1996: 72).

Tek çocuklar duygularını ifade etmede ilk doğanlardan daha az özerktir ve ailelerinin aşırı koruyucu ve kuruntulu tutumları nedeniyle güvensiz olabilir. Yetişkin hayatında başkalarından beklentileri yüksek olur, tek çocukların uyuşturucu ilaç kullanma riskleri diğer doğum sıralarına oranla fazla olarak bulunduğu belirtilmiştir (Stewart 2004: 82).

Kardeşler aile içinde kendine ait bir yer elde etmek için karşılıklı bir yarış içine girerler, yaşlarına ve cinsiyetlerine göre taktikler belirlerler. Geliştirilen bu taktikler ve yaşam deneyimleri kişilerin düşünce, tutum, davranış ve motivasyonlarını etkiler. Doğum sırası alışkanlıklar, deneyimler, meslek seçimi, karşı cins tercihleri, yaşayacakları yere ilişkin kararlar ve politik değişimler üzerinde de rol oynamaktadır (Suloway 2007: 162).

Doğum sırasıyla ilgili yapılan araştırmalarda kişilerin aile içinde kendilerini nerde ve nasıl algıladıklarını birkaç faktörün etkilediğini bildirmektedir. Bunlar yaş, cinsiyet, ebeveynlerin sayısı, ölüm, boşanma, üvey anne veya baba gibi önemli faktörler olarak değerlendirilmektedir (Campbell, White ve Stewart 1991: 388).

Gerçek doğum sırası birçok çalışmanın konusu olmuş ve birçok psikolojik değişkenle ilişkilendirilmiştir. Stewart ve Stewart tarafından yapılan arşiv taramasında doğum sırası ile başarı, aile-çocuk etkileşimi, zekâ, kişilik, psikopatoloji, kariyer, dil, kardeş etkileşimi, cinsiyet, aile ilişkileri, yaratıcılık,

gelişim, kontrol odağı, uyum gibi birçok değişkenin araştırma konusu yapıldığı belirlenmiştir (1995: 25).

Yapılan bazı araştırmalarda birbiriyle çelişen sonuçlar alındığı görülmektedir (Dailey 2006: Özet). Bu durum, kişinin kronolojik sırasıyla kendini algıladığı konumun aynı olmayabileceğiyle açıklanabilir (Stewart ve Campbell 1998: 42). Burada önemli olan faktör, kişilerin psikolojik doğum sıralarıdır.

Aynı ailedeki çocukların, aynı çevre içine doğmadıklarını, ikinci doğan çocuğun ilk çocuktan farklı bir psikolojik ortama geldiğini söyleyen Adler'e göre, gerçek doğum sırasının yanı sıra psikolojik doğum sırası (psychological birth order) da önemlidir (Shulman ve Mosak 1977: 114; Melillo ve College 1983: 57). Çocukların psikolojik doğum sırası, aile yapısında kendilerini algılayışları ve buna göre kendilerini konumlandırmalarıdır. Diğer bir ifadeyle, algılanan pozisyon, çocuğun gerçek doğum sırası olmayabilir. Bir ailede ilk çocuk olarak dünyaya gelen bir kişi, ortanca çocuğun yaşam tarzı ve tutum özelliklerini gösterebilir. Her bireyin ailesinde kendisini algıladığı yer, onun psikolojik doğum sırasıdır (Campbell, White ve Stewart 1991: 381). Kişinin algıladığı pozisyon kişilik gelişiminde temel etken olarak değerlendirilmektedir (Lohman, Lohman ve Christensen 1985: 324).

Psikolojik doğum sırasının ölçüldüğü araştırmalarda psikolojik doğum sırası teorisini destekleyen birçok sonuçla karşılaşıldığı belirtilmiştir. Örneğin psikolojik doğum sırasında büyük olan çocukların diğer doğum sıralarına göre davranış standartlarının üstünde davranma eğilimli oldukları, kendilerini çalışma hayatında başarı odaklı olarak değerlendirdikleri belirtilmektedir (Ashby, LiCicero ve Kenny 2003: 44).

2.2.1. Psikolojik Doğum Sırası İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Lohman, Lohman ve Christensen tarafından yaşları 11 ve 25 arasında değişen iki veya üç çocuklu 70 aile (toplam 170 çocuk) üzerinde araştırma yapılmıştır. Bu araştırma doğum sırasını psikolojik açıdan inceleyen araştırmaların ilki olma

niteliği taşımaktadır. Araştırmada ilk doğan çocukların %80 oranında büyük çocuk psikolojik özelliklerini taşıdığı belirtilmektedir. Yine ortanca çocukların pek çoğu üç psikolojik (birinci, ortanca, sonuncu) pozisyondan birini seçmiştir. Yapılan araştırmada büyük çocukların kendilerini zeki, sosyal, cana yakın ve iyi olarak tanımladıkları, ortanca çocukların ise daha az puan aldıkları tespit edilmektedir. İlk çocuklarla son çocuklar kıyaslandığında diğer kriterlerden farklı olarak son çocukların kendilerini daha asi ve şımarık tanımladıkları belirtilmiştir. Yapılan araştırmada psikolojik pozisyon ile gerçek doğum sırası arasındaki farkın önemli olduğu sonucuna varılmıştır (1985: 315–324).

Campbell, White ve Stewart psikolojik doğum sırası kavramını açıklamak ve gerçek doğum sırası ile arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri kullanılarak araştırma yapmıştır. Yaşları 16 ve 65 arasında değişen mezun veya devam eden 556 üniversite öğrencisi araştırmanın örneğine alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre gerçek doğum sırası ve psikolojik doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İlk doğan çocukların %40,2'si büyük çocuk psikolojik doğum sırasında, ortanca doğan çocukların %28,4'ünün ortanca çocuk psikolojik doğum sırasında, son çocukların %45.7'sinin küçük doğan psikolojik doğum sırasında, tek çocukların ise büyük ve küçük çocuk doğum sırasının yerini aldığı görülmektedir. Bütün örneğin %39'u gerçek doğum sırası ve psikolojik doğum sırasında aynı sırada iken %61'inin gerçek doğum sırası ve psikolojik doğum sırasının farklı olduğu görülmüştür. Yine yaş ve cinsiyetin psikolojik doğum sırasına etkisi bu araştırmada elde edilen diğer bulgulardır. Örneğin; Küçük çocukların kendinden önceki kardeşin yaşı büyüdükçe tek çocuk psikolojik doğum sırası puanları yükselmektedir. Küçük çocukların ortanca çocukların yaşı büyüdükçe küçük çocuk psikolojik doğum sırası puanlarının daha fazla yükseldiği araştırmadan edinilen diğer bulgulardır (1991: 384–389).

White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri kullanılarak yapılan diğer bir araştırmada okul çağı çocuklarında algılanan başa çıkma tarzları ve psikolojik doğum sırası incelenmiştir. Yaş ortalaması 10 olan toplam 134 öğrencinin

katıldığı araştırmada, çocukların psikolojik doğum sıralarının stresli durumlar karşısında başa çıkma tarzlarını kullanmada önemli bir etken olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma sonuçlarına göre büyük çocuk psikolojik doğum sırasında olan kişilerin kendilerini aile destekli, akranları tarafından kabul edilen, güvenilen kişiler olarak algıladığı oysa ortanca çocukların bu ölçeklerden daha düşük puanlar aldığı saptanmıştır. Ortanca çocukların düşük kendine güven, yüksek engellenmişlik ve haksızlığa uğramışlık duygusu başa çıkma tarzlarındaki sınırlılığa neden olduğu araştırmacı tarafından belirtilmiştir (Pilkington ve diğerleri 1997: 46-53).

Ashby, LeCicero, Kenny tarafından yapılan araştırmada kişilerin psikolojik doğum sıraları ile mükemmeliyetçilik düzeyleri incelenmiştir. Uyumlu mükemmeliyetçi, uyumsuz mükemmeliyetçi ve mükemmeliyetçi olmamak gibi üç alt bölüme ayrılan değişkene göre, uyumsuz mükemmeliyetçi ve mükemmeliyetçi olmayan grubu daha yüksek oranda psikolojik doğum sırasına göre ortanca olanların oluşturduğu saptanmıştır. Ayrıca psikolojik olarak en küçük olanların daha yüksek oranda mükemmeliyetçi olmayan grupta olduğu belirtilmektedir. Araştırmadan elde edilen şaşırtıcı bir bulguda büyük ve tek çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamasıdır. Bu durum ilk doğan çocukların tahttan indirilme deneyimleriyle açıklanmaktadır. Çünkü mükemmeliyetçi büyük çocuklar kendinin tahttan indirilmesine izin vermediği gibi sürekli başarı için mücadele edebileceği sonucuna varılmıştır (2003: 49).

Yaş ortalaması 20 olan 125 kız öğrenci üzerinde yaşam biçimi ve psikolojik doğum sırasının incelendiği diğer bir araştırmada, psikolojik doğum sırasının yaşam biçimi ile ilişkisi kişilerin gerçek doğum sırası ve yaşam biçimi arasındaki ilişkiden daha anlamlı düzeyde çıkmıştır. Yapılan araştırma psikolojik doğum sırası ve BASIS- A envanterinin birçok alt ölçeği arasında ilişki saptamıştır (Gfroerer ve diğerleri 2003: 33).

White ve diğerleri tarafından psikolojik doğum sırasının mesleki ilgi ile ilişkisinin araştırıldığı diğer bir araştırma yaş ortalamaları 18 olan 491 öğrenci üzerinde

yapılmıştır. Mesleki ilginin altı başlıkta toplandığı çalışmada psikolojik doğum sırası ve gelişen mesleki ilgiler arasında ilişki bulunmuştur fakat bu ilişki tüm psikolojik doğum sıraları ve mesleki ilgiler arasında değildir. Büyük çocuk psikolojik doğum sırası mesleki ilgi geliştirmede daha fazla etkindir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre büyük çocuk psikolojik doğum sırası mesleki ilgi ölçeğinde daha çok sosyal ve liderlik, gelenekçilik ve konuşkanlık özelliklerini tanımlayan iş teması kurma becerisi ile ilişkilendirilmiştir. Ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ile teknik beceriler ve bilimsellik arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Temelde bu çalışmada gerçek doğum sırası, psikolojik doğum sırası, cinsiyet gibi faktörlerle mesleki ilginin tamamının açıklamadığı sonucuna varılmıştır(1997: 92–101).

Stresle ilgili çalışmalarda da yine psikolojik doğum sırasının etkisi görülmektedir. Psikolojik doğum sırasına göre büyük olan çocukların diğer bütün pozisyonlara göre stres altında incinebilirlik düzeylerinin yüksek, stresle karşı karşıya kaldıklarında yenilikten korkan, ciddi olma eğiliminde ve tutucu kişiler olarak tespit edildiği görülmektedir (Gilbert ve Morawski: 2005: 318).

Melillo ve College tarafından doğum sırası, kişilerin algıladıkları doğum sırası ve aile pozisyonları incelemek amacıyla bir grup akademisyen kadın üzerinde araştırma yapılmıştır. Kişilere sorulan sorular kaçınıcı çocuk olduğu ve ailede kendini kaçınıcı çocuk olarak algıladığı yönündedir. Yapılan bu çalışmada doktora yapan kadınların genelde tek çocuk ve ilk çocuk olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan yedi kadın ortanca ya da son çocuk olmalarına rağmen kendilerini tek ya da ilk çocuk gibi algıladıklarını belirtmişlerdir. Kişilerin kendilerini algıladıkları pozisyon ile gerçek pozisyonları arasında farkın başarıyı etkileyen bir faktör olduğu yönünde kanıt bulunamamıştır (1983: 57- 59).

18 yaş ve üstü üniversite öğrencilerinin üniversite yerleşkesine bağlılıkları katıldıkları organizasyonlara, katılım saatlerine, liderlik pozisyonlarına göre belirlenmiştir. Kişilerin bağlılıkları ailelerinden algıladıkları ilgi, başarı baskısı ve psikolojik doğum sırasıyla ilişkisi olup olmadığı incelenmiştir. Bu araştırma

sonuçlarına göre psikolojik ilk doğan ve tek çocukların üniversite yerleşmesine bağlılıkları sonra doğanlardan fazla bulunmuştur (Hinton 2005: Özet).

Diğer bir araştırma 308 klinisyenin, erkek bir danışanın aile temelli yaşantılarını danışanın doğum sırasına dayalı varsayımlarla değerlendirip değerlendirmediklerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda danışanın doğum sırasını bilmenin, danışanla ilgili izlenimler hakkında önyargı oluşturabilecek cinsiyeti, ırk, önceki problemin geçmişi gibi bir kalıp yargı olabileceği belirtilmiştir (Stewart 2004: 167- 174).

Stewart, Stewart ve Campbell tarafından yapılan iki farklı çalışmada öncelikli olarak psikolojik doğum sırası, algılanan aile rolleri, aile yapısı ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki incelenmiş, kişinin ailede algıladığı pozisyonunun, aile yapısı ve sosyal desteğin hangi öğeleriyle oluşturulduğu değerlendirilmiştir. Diğer çalışmada, kişinin algıladığı pozisyon ve çeşitli kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. İlk araştırma 248 kadın ve 174 erkek üniversite öğrencisi, ikinci araştırma 168 kadın ve 122 erkek üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Yapılan analizlerde aile başarı vurgusu düzenlilik ve gerçek doğum sırası, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ile açıklanmaktadır. Ortanca çocuk psikolojik doğum sırası işlevsiz aile yapısını yordamaktadır. Küçük çocuk doğum sırası dikkat ve takdir ihtiyacını yordamaktadır. Kontrollü aile çevresi, bağımsızlık eksikliği, sürekli artan bağlılık ihtiyacı tek çocuk psikolojik doğum sırasını yordamaktadır. Aile yapısı değişkeninin psikolojik doğum sırasını, kişilik özelliklerine kıyasla daha fazla yordadığı çalışmadan elde edilen diğer bir bulgudur (2001: 363- 387).

Yapılan diğer bir çalışmada doğum sırası ve “BİG 5” olarak bilinen genel kişilik eğilimlerini ölçen envanter kullanılarak, gerçek doğum sırası ve psikolojik doğum sırası ile ilişkisi incelenmek istenmiştir. 72 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada doğum sırasının kişilik eğilimlerine katkıda bulunmadığı ve psikolojik doğum sırası ve gerçek doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır (Keidash 2006: 37).

2.2.2. Psikolojik Doğum Sırası İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Yurt içinde psikolojik doğum sırasıyla ilgili sınırlı sayıda araştırmanın ilki Kalkan (2005) tarafından gerçekleştirilmiş ve bu çalışmayla White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri Türkçe'ye uyarlanarak, geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Odacı ve Kalkan (2007: 245) tarafından psikolojik doğum sırası ile çok boyutlu mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 324'ü kız, 167'si erkek olmak üzere toplam 491 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda psikolojik doğum sırası ile çok boyutlu mükemmeliyetçilik arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bunun yanı sıra psikolojik doğum sırasının, çok boyutlu mükemmeliyetçiliğin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonuçlarına göre Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile “Düzen”, “Hatalara Aşırı İlgi”, “Aile Beklentileri” ve “Kişisel Standartlar” gibi mükemmeliyetçilik alt ölçekleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ise “Düzen” ve “Aile Beklentileri” arasında negatif ve anlamlı bir ilişki gösterirken, “Davranışlardan Şüphe” ve “Ailesel Eleştiri” ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki ortaya koymaktadır. Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile “Hatalara Aşırı İlgi”, “Davranışlardan Şüphe”, “Aile Beklentileri”, “Ailesel Eleştiri” arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile “Hatalara Aşırı İlgi”, “Davranışlardan Şüphe”, “Aile Beklentileri”, “Ailesel Eleştiri” arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu araştırmadan elde edilen diğer bir bulgudur.

Kalkan ve Odacı (2007: 27) tarafından psikolojik doğum sırasının, okul öncesi öğretmen adaylarının ana babaya bağlanma örüntüsünün anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığı araştırmak amacıyla yapılan diğer bir araştırmada ilk olarak psikolojik doğum sırası ile ana babaya bağlanma arasındaki ilişki incelemiştir. Seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilen 151'i kız, 42'si erkek toplam 193 okul öncesi öğretmenliği öğrencisi üzerinde yapılan araştırma sonuçları

değerlendirilmiştir. Buna göre Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile Ana Babaya Bağlanma Ölçeği anne formundaki Koruma boyutu arasında negatif ve anlamlı bir ilişki görülürken, Orta Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile Ana Babaya Bağlanma Ölçeği anne formundaki İlgil/Kontrol boyutu ile negatif yönde anlamlı bir ilişki ortaya koyduğu görülmektedir. Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile Ana Babaya Bağlanma Ölçeği hem anne hem de baba Formu İlgil/Kontrol boyutu arasında pozitif, yine Ana Babaya Bağlanma Ölçeği hem anne hem de baba Formu Koruma boyutu ile negatif ilişkisi bulunmaktadır. Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile Ana Babaya Bağlanma Ölçeği hem anne hem de baba formundaki tüm boyutlarıyla negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre tüm psikolojik doğum sırası değişkenleri ana babaya bağlanma örüntüsünün anlamlı bir yordayıcısı olarak görülmektedir. Bireyin aile içindeki konumu ve aile ilişkilerini algılayışı, onun ana babaya bağlanma örüntüsünü belirlemede önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir.

BÖLÜM 3 YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evren ve örnekleme, kullanılan ölçme araçları, verilerin analizinde yararlanılan istatistiksel yöntemlere yer verilmiştir.

3.1.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2006–2007 öğretim yılında Giresun Üniversitesinin çeşitli fakülte ve yüksekokullarında öğrenim gören, toplam 5241 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, bu evrenden seçkisiz seçim yöntemiyle belirlenen 1402 öğrencidir. Örneklem giren kız öğrencilerin yaş ortalaması 20.85 (SS=1.78), erkek öğrencilerin yaş ortalaması ise 21.30 (SS=2.92)'dir.

Örneklem giren öğrencilerin genel dağılımı ve demografik özellikleri Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4. Örneklem Giren Öğrencilerin Genel Dağılımı

		ÖRNEKLEM	
		N	%
Cinsiyet	Kız	760	54.2
	Erkek	642	45.8
Fakülte	Eğitim	541	38.6
	Fen-Edebiyat	246	34.5
	İİBF	30	7.3
	Meslek Yüksek O.	483	17.5
	Sağlık Yüksek O.	102	2.1
Sınıfı	1	437	31.2
	2	423	30.2
	3	290	20.7
	4	252	18.0
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	178	12.7
	Okuryazar	162	11.6
	İlkokul	674	48.1
	Ortaokul	161	11.5
	Lise	174	12.4
	Üniversite ve Üstü	53	3.8
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	19	1.4
	Okuryazar	60	4.3
	İlkokul	528	37.7
	Ortaokul	261	18.6
	Lise	333	23.8
	Üniversite ve Üstü	201	14.3

Doğum Sırası	En büyük	455	32.5
	Ortanca	404	28.8
	En Küçük	505	36.0
	Tek Çocuk	38	2.7
Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Düşük	100	7.1
	Orta	1229	87.7
	Yüksek	73	5.2
Hayatınızın Büyük Çoğunu Geçirdiğiniz Yer	Köy	196	14.0
	Kasaba	132	9.4
	Küçük Şehir	605	43.2
	Büyük Şehir	469	33.5

3.2.Veri Toplama Araçları

Araştırma için gerekli bilgiler “Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği”, “White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır.

3.2.1.Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)

Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında 18 yaşından önceki örselenme yaşantılarını taramaya yönelik geliştirilmiş 40 maddelik, 5’li likert tipi bir ölçektir. Yanıt seçenekleri (1) hiçbir zaman, (2) nadiren, (3) bazen, (4) sıklıkla ve (5) çok sık olarak verilmiştir. Bernstein ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada Cronbach alpha katsayısı 0.79–0.94 arasında değişmektedir. Türkiye’de geçerlik ve güvenirlik çalışması Aslan ve Alparslan tarafından (1999) yapılan ölçeğin Cronbach alpha katsayısı 0.96, alt ölçeklerin ise 0.94–0.96 arasında bulunmuştur. Alınan toplam puan 40- 200 arasında değişebilir. Yüksek puanlar çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığına işaret eder. Üç alt ölçeği vardır:

- a) Duygusal Kötüye Kullanım ve Duygusal İhmal (DKK-Dİ) : 19 maddedir ve alınan puan 19–95 arasında değişir.
- b) Fiziksel Kötüye Kullanım (FKK) : 16 maddedir ve alınan puan 16–80 arasında değişebilir.
- c) Cinsel Kötüye Kullanım (CKK) : 5 maddedir ve alınan puan 5–25 arasında değişebilir (Aslan ve Alparslan 1999: 280- 285).

3.2.2.White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri

Campbell, White ve Stewart tarafından bireyin psikolojik doğum sırasını belirlemek amacıyla 1991 yılında geliştirilmiş olan ölçek, 1998 yılında revize edilerek son şekli verilmiştir. Bireylerin kendi kendine uygulayabileceği “evet” ve “hayır” şeklinde cevaplandıracakları 42 maddelik testin kadınlar ve erkekler için ayrı puanlama sistemi vardır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması Kalkan (2005) tarafından yapılmıştır.

Test dört alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar Büyük Çocuk(Memnun Edici/Düzenleyici),Ortanca Çocuk(Dışlanmış/İhmal Edilmiş), Küçük Çocuk (Sevimli/İkna edici),Tek Çocuk (Dikkatle Bakılan) şeklinde belirlenmiştir. Ölçeğin kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmış, yapı geçerliği için faktör analizi yapılarak kadınlar için varyansın %26’sını açıklayan dört faktör ve erkekler için varyansın %29’unu açıklayan dört faktör bulunmuştur. Envanterin güvenilirliği test-tekrar test ve iç tutarlılık yöntemleriyle hesaplanmıştır. Tekrar test güvenilirliği kadınlar için. 78 ile. 89 arasında değişirken, erkekler için ise. 77 ile. 89 arasında bulunmuştur. İç tutarlık güvenilirliği ise kadınlar için. 74 erkekler için. 86 arasında değişken; erkekler için ise. 65 ile. 82 arasında hesaplanmıştır (Kalkan 2005: 170–173).

3.3.Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada öğrencilerin demografik özelliklerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından bir “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Bu form ile öğrencilerin cinsiyetleri, öğrenim gördükleri bölümler, algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri, hayatlarını büyük oranda geçirdikleri yer, anne-baba eğitim durumları ve gerçek doğum sıraları tespit edilmiştir.

3.4.İşlem Yolu

Ölçme araçları araştırmacı tarafından sınıf ortamında uygulanmıştır. Her iki ölçek için uygulama süresi yaklaşık 40 dakikadır. Bilgi toplama işlemi bitirildikten sonra elde edilen bilgiler uygun istatistiksel işlemleri bilgisayarda yapmak üzere hazır hale getirilmiştir.

3.5.Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde Pearson korelasyon analizi, çoklu regresyon analizi, tek yönlü varyans analizi, LSD testi ve t testi kullanılmıştır. Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.

BÖLÜM 4 BULGULAR

Bu bölümde denenceleri test etmek amacıyla yapılan istatistiksel analizlere ve bu analizler sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1.Denence 1: *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki vardır.*

Araştırmanın birinci denencesini test etmek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu analizi sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki

	DKK	FKK	CKK	ÖRSELENME Toplam
BÇPDS	-.21*	-.23*	-.20*	-.24*
OÇPDS	.45*	.44*	.19*	.47*
KÇPDS	-.29*	-.25*	-.05**	-.27*
TÇPDS	.31*	.37*	.27*	.36*

BÇPDS Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası *OÇPDS* Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası
KÇPDS Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası *TÇPDS* Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası DKK
Duyusal Kötüye Kullanım FKK Fiziksel Kötüye Kullanım CKK Cinsel Kötüye Kullanım

*p<.01, **p<.05

Tablo 5’e göre BÇPDS ile tüm örselenme türleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki görülürken, OÇPDS ile tüm örselenme türleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. KÇPDS, tüm örselenme türleri ile negatif ve anlamlı bir ilişki ortaya koymuştur. TÇPDS’nin ise tüm örselenme türleri ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır.

4.1.Denence 2: *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısıdır.*

Araştırmanın ikinci denencesini test etmek amacıyla yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Psikolojik Doğum Sırasını Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	Değişken	B	B	t	P	R	R ²
BÇPDS	ÖRSELENME	-.02	-.18	-5.96	.000	.26	.06
	Toplam						
	CKK	-.13	-.10	-3.38	.001		
OÇPDS	Sabit	8.78	-	33.04	.000		
	ÖRSELENME	.04	.51	18.14	.000	.47	.22
	Toplam						
KÇPDS	CKK	-.06	-.08	-2.96	.003		
	Sabit	-1.05	-	-7.67	.000		
	ÖRSELENME	-.03	-.35	-11.36	.000	.30	.09
TÇPDS	Toplam						
	CKK	.09	.13	4.41	.000		
	Sabit	4.43	-	31.20	.000		
TÇPDS	FKK	.07	.31	10.72	.000	.38	.14
	CKK	.09	.11	3.83	.000		
	Sabit	-.09	-	-.61	.544		

Tablo 6 da görüldüğü gibi CKK ve Örselenme Toplam puanları BÇPDS toplam varyansının %06'sını açıklarken [F(2,1399)= 48.771, p<.000], CKK ve Örselenme Toplam puanları OÇPDS toplam varyansının %22'sini açıklamaktadır [F(2,1399)= 198.198, p<.000]. KÇPDS toplam varyansının %09'u CKK ve Örselenme Toplam puanlarıyla açıklanırken [F(2,1399)= 66.695, p<.000], TÇPDS toplam varyansının %14'ü FKK ve CKK puanlarıyla açıklanmaktadır [F(2,1399)= 115.823, p<.000].

4.1.Denence 3: Çocukluk çağı örselenme yaşantıları gerçek doğum sırasına göre anlamlı bir değişme göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü denencesinde, gerçek doğum sırasına göre çocukluk çağı örselenme yaşantılarının değişme gösterip göstermediği incelenmiştir. Örneklemeye giren bireylerin gerçek doğum sırası ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarına ilişkin sayısal bilgiler Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Gerçek Doğum Sırasına Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Sayısal Bilgiler

	N	X	Ss
DKK			
Büyük Çocuk	455	33.26	11.29
Ortanca Çocuk	404	32.99	11.18
Küçük Çocuk	505	35.60	12.37
Tek Çocuk	38	37.86	13.98
FKK			
Büyük Çocuk	455	24.76	8.15
Ortanca Çocuk	404	24.93	8.07
Küçük Çocuk	505	26.36	8.57
Tek Çocuk	38	27.11	8.98
CKK			
Büyük Çocuk	455	5.93	2.47
Ortanca Çocuk	404	6.01	2.59
Küçük Çocuk	505	6.01	2.33
Tek Çocuk	38	6.32	2.51
ÖRSELENME			
Toplam			
Büyük Çocuk	455	63.95	19.52
Ortanca Çocuk	404	63.93	19.78
Küçük Çocuk	505	67.97	21.13
Tek Çocuk	38	71.29	22.67

Tablo 7'deki sonuçlar, bireylerin gerçek doğum sıralarına göre çocukluk çağı örselenme yaşantılarının değişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Gruplar arasındaki bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Gerçek Doğum Sırasına Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	SD	KT	KO	F
Dİ				
Gruplararası	3	2496.330	832.110	6.04*
Gruplarıçi	1398	192558.215	137.738	
Toplam	1401	195054.545		
FKK				
Gruplararası	3	847.187	282.396	4.098*
Gruplarıçi	1398	96325.512	68.902	
Toplam	1401	97172.699		
CKK				
Gruplararası	3	6.216	2.072	.343
Gruplarıçi	1398	844.698	6.041	
Toplam	1401	8450.914		

ÖRSELENME				
Toplam				
Gruplararası	3	6455.296	2151.765	
Gruplarıçi	1398	574849.880	411.194	5.233*
Toplam	1401	581305.176		

p<.01

Tablo 8’deki tek yönlü varyans analizi sonuçları, ortalamalar arasındaki farkların DKK, FKK ve Örselenme Toplam için anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Gerçek Doğum Sırasına Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

			Ortalamalar Arası Fark
DKK	Tek Çocuk	Büyük Çocuk	4.6113
		Ortanca Çocuk	4.8783
	Büyük Çocuk	Tek Çocuk	-4.6113
		Küçük Çocuk	-2.3448
	Ortanca Çocuk	Tek Çocuk	-4.8783
		Küçük Çocuk	-2.6119
Küçük Çocuk	Büyük Çocuk	2.3448	
	Ortanca Çocuk	2.6119	
FKK	Küçük Çocuk	Büyük Çocuk	1.5980
		Ortanca Çocuk	1.4302
ÖRSELENME Toplam	Tek Çocuk	Büyük Çocuk	7.3444
		Ortanca Çocuk	7.3637
	Büyük Çocuk	Tek Çocuk	-7.3444
		Küçük Çocuk	-4.0292
	Ortanca Çocuk	Tek Çocuk	-7.3637
		Küçük Çocuk	-4.0485
	Küçük Çocuk	Büyük Çocuk	4.0292
		Ortanca Çocuk	4.0485

Tablo 9’ da ki LSD testi sonuçlarına göre Duygusal Kötüye Kullanım puanlarında, tek çocukların puan ortalamalarının büyük çocuk ve ortanca çocuklardan yüksek olduğu görülürken, küçük çocukların puan ortalamalarının ise büyük ve ortanca çocuklardan yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Fiziksel Kötüye Kullanım puanlarına göre; küçük çocukların puan ortalamalarının büyük ve ortanca çocuklardan yüksek olduğu; Örselenme Yaşantıları Toplamı için ise, tek

çocuk ve küçük çocuk puan ortalamalarının büyük ve ortanca çocuklardan yüksek olduğu gözlenmektedir.

4.1.Denence 4: *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları cinsiyete göre anlamlı bir değişme göstermektedir.*

Araştırmanın dördüncü denencesini test etmek amacıyla örnekleme giren kadın ve erkeklerin çocukluk çağı örselenme yaşantısı ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmaya ilişkin t-testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Cinsiyete Göre Çocukluk Çağı Örselenme

Yaşantılarına İlişkin t-testi Sonuçları

	N	X	Ss	T
DKK				
Kadın	760	31.82	11.16	-8.20*
Erkek	642	36.91	11.95	
FKK				
Kadın	760	23.44	7.26	-10.03*
Erkek	642	27.83	8.87	
CKK				-8.39*
Kadın	760	5.48	1.65	
Erkek	642	6.60	3.04	
ÖRSELENME				
Toplam				
Kadın	760	60.73	17.86	-9.91*
Erkek	642	71.34	21.63	

p<.01

Tablo 10'daki sonuçlara bakıldığında gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre erkeklerin DKK, FKK, CKK ve Örselenme Toplam ortalamaları kadınlardan anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur.

BÖLÜM 5 TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemeye ilişkin bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

Araştırmanın birinci denencesine ait bulgulara göre “Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ile tüm örselenme türleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki görülmüştür. Büyük çocuklar kurallara uyan, günlük işlerinde düzeni seven ve lider kişiler olarak tanımlanan, aile içinde yönlendirici, kardeşlerine tavsiyelerde bulunan, sorumluluk alan, başarı odaklı ve kendilik değerleri sonra doğan çocuklara oranla daha yüksek olan çocuklardır (Stewart 2004: 82) ve aileler tarafından diğerlerine oranla daha büyük törenlerle karşılanmaktadır (Sulloway 2007: 164). Sevinçle karşılanan, ailenin kurallarına uyan, aile içinde özel bir konuma sahip olduğu düşünülen, benlik saygısı yüksek büyük çocukların örselenme yaşantılarını daha az yaşamalarının psikolojik doğum sıralarını şekillendirmiş olabileceği düşünülebilir.

“Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ile tüm örselenme türleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Ortanca çocukların kendilerine güvenleri daha düşük, engellenmişlik ve haksızlığa uğramışlık duyguları ise büyük çocuklara göre daha yüksektir (Guastello ve Guastello 2002: 4). Ortanca çocuklar, ilk çocuğun ayrıcalığını yakalamak ya da geçmek için sürekli yarış halindedirler (Stewart 2004: 82). Yapılan araştırmalarda ortanca çocuk psikolojik doğum sırasının işlevsiz aile yapısını yordadığı belirtilmektedir (Stewart, Stewart ve Campbell 2001: 363–387). Kendini arada sıkışmış hisseden aile içinde özel bir konumu olmadığını düşünen ortanca çocukların örselenme yaşantılarını daha çok ifade etmesi psikolojik doğum sırası ile örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi açıklayabilir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu “Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ile tüm örselenme türleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunduğuudur. En küçük çocuklar genel olarak şımartılmışlardır ve bu çocuklar arkalarından kimse

gelmediği için farklı bir özellik içinde büyür. Yerinin başkası tarafından alınma korkusunu asla yaşamaz (Adler 1994: 61). Aile içinde şımartılan, korunan ve her istediği yapılan küçük çocukların örselenme yaşantılarını daha az belirtmeleri sahip oldukları psikolojik konuma bağlı olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca, “Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” da ise tüm örselenme türleri ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır. Aileyle çokça zaman geçirmek, ailenin maddi ve manevi kaynaklarını tek başına kullanıyor olmak, aileyle yakın ilişkiler geliştirebilmek, rekabet edecek kimsenin olmaması tek çocuk olmanın avantajları olarak değerlendirilmektedir (Roberts ve White 2001: 12). Ancak çocuk istemeyen bir ailenin tek çocuğu olarak dünyaya gelmek, sevilmeyen çocuk özelliklerinin atfedilmesine neden olur. Ayrıca tek çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuğuyla ilgili aşırı kaygılı tutumlar içine girmesi, koruyucu, özel alanına girici davranışlar göstermesi de bu çocukların örselenme yaşantıları geçirmelerine sebep olabilir. Ayrıca, ailelerin çocuk sahibi olma nedenleri, sahip oldukları çocukla birlikte yaşayıp yaşamadıkları, anne babanın birlikte yaşayıp yaşamaması gibi etkenler de psikolojik doğum sırasını şekillendirmektedir (Kalkan ve Odacı 2007).

Araştırmanın ikinci denencesinde çocukluk çağı örselenme yaşantılarının psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre cinsel kötüye kullanım ve örselenme yaşantıları toplamı büyük çocuk psikolojik doğum sırası ile anlamlı olup varyansın toplam %06'sını açıklamaktadır. Büyük çocuk psikolojik doğum sırası, örselenme yaşantıları toplamı ve cinsel kötüye kullanım negatif yönde ilişki ortaya koymaktadır. Bu durum büyük çocuk psikolojik doğum sırasının içerdiği olumlu davranış ilişkileri ile açıklanabilir. Tüm psikolojik doğum sırası değişkenleri arasında çocukluk çağı örselenme yaşantılarının en fazla yordadığı ortanca çocuk psikolojik doğum sırasıdır. Daha çok olumsuz özelliklerle tanınan, aile içinde konumu belirginleşmemiş ortanca çocukların örselenme deneyimlerini daha çok belirtmeleri bu araştırmanın birinci denencesiyle tutarlı sonuçlar vermektedir. Cinsel kötüye kullanım ve ortanca çocuk psikolojik doğum sırası arasında negatif yönde ilişki vardır. Cinsel kötüye

kullanım ve doğum sırası arasındaki ilişkiye literatürde rastlanmamıştır. Bu araştırmada ise cinsel kötüye kullanım küçük çocuk psikolojik ve tek doğum sırası ile anlamlı ilişki göstermektedir. Örselenme yaşantıları toplamı küçük çocuk psikolojik doğum sırası ile anlamlı ve negatif yönde bir ilişki ortaya koymaktadır. Aile içinde şımartılan, korunan ve her istediği yapılan küçük çocukların örselenme deneyimlerini daha az belirtmeleri sahip oldukları özel konuma bağlı olarak değerlendirilebilir. Fiziksel kötüye kullanım yalnızca tek çocuk psikolojik doğum sırasını yordamaktadır. Tek çocuk olmak genellikle ayrıcalıklı bir konum olarak değerlendirilse de çocuk istemeyen bir ailenin tek çocuğu olarak dünyaya gelmenin olumsuzlukları göz ardı edilemez. Bu denenceye göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları toplamı ortanca ve tek çocuk psikolojik doğum sırası ile pozitif yönde büyük çocuk psikolojik doğum sırasını ile negatif yönde ilişkilidir. Fiziksel kötüye kullanım yalnızca tek çocuk psikolojik doğum sırasını yordamaktadır. Bu sonuçlar kişinin aile içindeki konumunu algılayışının çocukluk çağı örselenme yaşantılarını belirlemede etkili olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü denencesinde, gerçek doğum sırasına göre çocukluk çağı örselenme yaşantılarının anlamlı değişme gösterip göstermediği incelenmiştir. Yapılan analizlerde bireylerin gerçek doğum sıralarına göre çocukluk çağı örselenme yaşantılarının anlamlı değişme gösterdiği görülmektedir. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre ortalamalar arasındaki farkların Duygusal Kötüye Kullanım, Fiziksel Kötüye Kullanım ve Örselenme Yaşantıları Toplamı için anlamlı olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçları şu şekildedir: Duygusal Kötüye Kullanım puanları açısından bakıldığında tek çocukların puan ortalamalarının büyük çocuk ve ortanca çocuklardan yüksek olduğu görülürken, küçük çocukların puan ortalamalarının ise büyük ve ortanca çocuklardan yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Fiziksel Kötüye Kullanım puanlarına göre; küçük çocukların puan ortalamalarının büyük ve ortanca çocuklardan yüksek olduğu; Örselenme Yaşantıları Toplamı için ise, tek çocuk ve küçük çocuk puan ortalamalarının büyük ve ortanca çocuklardan yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu araştırmadan farklı olarak, gerçek doğum sırası ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasında

anlamli bir iliŒki olmadığını gösteren araŒtırmaya rastlansa bile (Bostancı ve diğerleri 2006: 104), duygusal kötüye kullanım ve ihmal puanlarının ortanca çocukta fazla olduğunun tespit edildiği (Arslan ve Alparslan 1999: 282) yönünde bulgular da vardır. Arslan ve Alparslan (1999: 282) tarafından yapılan bu araŒtırma sonuçlarına göre kardeŒ sayısı arttıkça, duygusal kötüye kullanım ve ihmal, fiziksel kötüye kullanım artmaktadır. Benzer olarak ilk doğan çocuklara oranla son çocukların daha fazla ihmal edildiği yönünde bulgulara rastlanmaktadır (Sulloyay 2007: 168). Bu bulgu, araŒtırma sonuçlarına göre duygusal kötüye kullanma ve ihmal oranlarının küçük çocuklarda büyük ve ortancalara göre fazla olması ailenin büyük çocuklara daha özel ilgi göstermesiyle iliŒkili olarak dŒnlebilir. Ayrıca anne babaların ilk doğan çocuklarına daha fazla fiziksel örselenmeye maruz bıraktığı sonra doğanlara ise uyguladıkları disiplinde daha tutarlı oldukları yönünde (Polat 2001: 38) bulgulara rastlanmaktadır. Bu araŒtırmada küçük çocukların daha fazla fiziksel kötüye kullanım yaŒantılarını ifade etmeleri bu çocukların ailedeki konumuna, ailenin çocuğa ayırabildiği imknlarla ve çocukla kurdukları iletiŒim biçimlerine bağlı olarak değerlendirilebilir. Yine bu araŒtırmada cinsel kötüye kullanımın ve gerçek doğum sırasına göre anlamli bir değerme göstermediği görülmektedir.

AraŒtırmanın dördüncü denencesini test etmek amacıyla örnekleme giren kadın ve erkeklerin çocukluk ağı örselenme yaŒantısı ortalamaları karŒılaŒtırılmıŒtır. Bu amaçla yapılan t-testi sonuçlarına göre erkeklerin tüm örselenme türleri ortalamaları kadınlardan anlamli ölçüde yüksek bulunmuŒtur. Literatürde genel olarak kadınların erkeklerden daha fazla istismar edildiğini belirten bulgulara (TopbaŒ 2004: 77; Keskin ve am 2005: 191; Machado ve diğerleri 2007: 667, Beyazova ve Œahin 2007: 17) rastlanmaktadır. Bu araŒtırmaya benzer olarak erkek niversite ğrencilerinin  tür kötüye kullanımda kız öğrencilerden fazla olduğu (Arslan ve Alparslan 1999: 282) grlmŒtr. Ayrıca ocukluk ağı örselenme yaŒantılarını niversite örnekleminde inceleyen benzer bir araŒtırmada cinsiyetler arasında örselenme yaŒantıları açısından fark bulunamamıŒtır (Bostancı ve diğerleri 2006: 104). Cinsel istismarın özellikle kızlarda daha fazla olduğu (Keskin ve am 2005: 191) yönünde bulgular vardır. Ülkemizde kız öğrencilere

yüklenen ahlaki değerlerin bu tür olayları ifade etmelerini güçleştirmiş olabileceği düşünülebilir.

BÖLÜM 6 SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan araştırmada ilk olarak “Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ve “Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ile tüm örselenme türleri arasında negatif ve anlamlı; “Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ve “Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ile tüm örselenme türleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca çocukluk çağı örselenme yaşantıları psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısı olarak belirlenmiştir. Bu araştırma sonuçları bireylerin gerçek doğum sıralarına göre cinsel örselenme dışındaki çocukluk çağı örselenme yaşantılarının değişme gösterdiğini ve erkeklerin örselenme yaşantılarının kızlara oranla fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu araştırma ile elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler yapılabilir:

1. Sağlıklı ve mutlu bireyler yetiştirmede en önemli engellerden biri olarak görülen çocukluk çağı örselenme yaşantıları yetişkinlik hayatında olumsuz sonuçlara yol açan davranışlardır. Ailelerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak sergiledikleri bu olumsuz tutumların varlığı kişilerin ruhlarında derin izler bırakabilmektedir. Yaygınlığı ne olursa olsun örselenmeye maruz kalmak tek bir birey için bile zorlayıcı yaşam deneyimlerine tanık olmak anlamına gelmektedir. Gerek çocukluk çağı örselenme yaşantıları gerekse psikolojik doğum sırası kişileri anlamada ve aile ilişkilerini değerlendirmede önemli değişkenlerdir. Kişilerin çocukluk çağında yaşadıkları örselenme deneyimlerini ve psikolojik doğum sıralarını bilmek buna bağlı olarak ortaya çıkabilecek sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirmek ruh sağlığı alanında çalışan kişiler için önemlidir.

2. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırasının birlikte incelendiği başka bir araştırmaya literatürde rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın sonuçlarının tekrarlanabilirliğinin test edilmesi için yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.
3. İstismar ve ihmale maruz kalma açısından risk kapsamında olan kişilere öncelik verilmek koşuluyla toplumsal düzeyde anne baba eğitim programının sıklaştırılması ve özel desteğe ihtiyacı olan ailelerin desteklenmesi sağlanmalıdır.
4. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının tespiti için okul personelinin ve psikolojik danışmanların, konuya ilişkin duyarlılığının ve bilgi düzeylerinin artırılması, bireysel ya da grupla yapılacak psikolojik danışmalarda ihmal ve istismara uğramış kişilerin saptanmasında daha dikkatli olunmalıdır.
5. Çocukluk çağında yaşanan örselenmelerin kişilerin gelecek yaşamlarını etkileyen çok önemli bir sorun olduğu düşünüldüğünde; psikolojik danışmanların bu konudaki bilgi ve becerilerini artıracak üniversitede veya hizmet içi eğitim programlarında bu konuya yer verilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Adler, Alfred.1994. **Güç Çocuğun Eğitimi**. Çev. Nihal, Önel. İstanbul: Varlık Yayınları

Ahioğlu, Nihal. 2001.“Yayınlar ve Yargı Kararlarına Göre Türkiye’de Çocuk İstismarı”. **Eğitim Bilimleri Uygulama Dergisi**, Eylül,9,2007
http://www.ebuline.com/sayfa/arşiv/3_6/arşiv.htm.(özet)

Akduman, Gültekin Gülümser, v.d. 2005. “Çocuk ve Cinsel İstismar”. **Adli Psikiyatri Dergisi**, Cilt.3, Sayı.1, ss.9–14

Akyüz, Emine. 2000.**Çocuk Haklarının ve Güvenliğinin Korunması**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Ammerman, Robert, v.d. 1986. “Consequences of Physical Abuse and Neglect in Children”. **Clinical Psychology Rewiew**, Cilt. 6, Sayı. 4, ss.291–310

Atkinson, Rita, Richard Atkinson, Ernest Hilgard, 1995.**Psikolojiye Giriş**, Çev. Kemal Atakay, Mustafa Atakay, Aysun Yavuz, İstanbul: Sosyal yayınlar

Arıcioğlu, Ahu. 2003. “Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Duygusal İstismarın Yordanması”.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi

Ashby, Jeffry, Kenny A. LoCicero, Mary Catherine Kenny, 2003. “The Relationship of Multidimensional Perfectionism to Psychological Birth Order”. **The Journal of Individual Psychology**. Cilt. 59, Sayı.1,ss. 42–51

Aslan, Halime, Nazan Alparslan, 1999. “Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği’nin Bir Üniversite Öğrencisi Örnekleminde Geçerlik, Güvenirlik ve Faktör Yapısı”. **Türk Psikiyatri Dergisi**, Cilt: 10, Sayı. 4, ss.275- 285

- Bacanlı, Hasan. 1997.**Gelişim ve Öğrenme**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Back, Sudie E, v.d. 2003.”Child Sexual and Physical Abuse Among College Students in Singapore and The United States”. **Child Abuse and Neglect**. Cilt.27, Sayı.11, ss.1259–1275.
- Balta, Güngör. 2005. “Fiziksel Çocuk İstismarı ile İlgili Disiplin Standartlarının Araştırılması”. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Balo, Yusuf Solmaz. 2005.**Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulanması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Beitchman, Joseph H. 1992. “A Review of The Long-Term Effects of Child Sexual Abuse”. **Child Abuse and Neglect**. Cilt.16, Sayı.1, ss.101- 118.
- Bethea, Lesa. 1999. “Primary Prevantion of Child Abuse”.**American Family Physician**. Cilt.59, Sayı.6,ss.1577–1591
- Beyazova, Ufuk, Figen, Şahin. 2007. “Çocuk İstismarı ve İhmaline Yaklaşımında Hastane Çocuk Koruma Birimleri”.**Türk Pediatri Arşivi**. Sayı.42, ss.16–18
- Bilgin Gamsız, Nursel.v.d. 2004.“Evde Fiziksel Olarak Cezalandırılan Çocukların Sosyodemografik Özellikleri: Prevalans Çalışması”. **Yeni Sempozyum Dergisi**, Cilt.42, Sayı.3, ss.131-140.
- Boden, Joseph M.v. d. 2007. “Exposure to Childhood Sexual and Physical Abuse and Subsequent Educational Achievement Outcomes”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt. 31,Sayı. 10,ss. 1101–1114
- Bostancı, Nihal, v.d. 2006. “Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi” **Yeni Sempozyum Dergisi**, Cilt. 44, Sayı.2,ss.100–106

Büke, Akile Sarioğlu. 2006. “Çocukluk Çağı Travmaları”.**Travma**,(Ed: Rıza Doğan, İrfan Taştepe, Tuba Liman), Ankara: MN Medikal&Nobel Tıp Kitap Sarayı, ss.767- 788

Canbaz, Sevgi v.d. 2005. “Samsun Merkez Sağlık Ocağında Görev Yapan Pratisyen Hekimlerin Çocukluk İstismarı ve İhmali Konusundaki Bilgi ve Tutumları” **Sted**, Cilt.14, Sayı.11, ss.241–247.

Campbell, Linda, Joanna White, Alan Stewart. 1991. “The Relationship of Psychological Birth Order to Actual Birth Order”. **Individual Psychology**, No.47, ss.380–391

Chang, Janet, v.d. 2006. “Characteristics of Child Abuse in Immigrant Korean Families and Correlates of Placement Decisions”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.30, Sayı.8,ss. 881–891

Chahaland, Corinne .Cawson May-Pat. 2005. “Measuring Child Maltreatment in The United Kingdom: A Study of The Prevalence of Child Abuse And Neglect”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.29, Sayı.9,ss. 969–984.

Chen, Jing Qi, v.d. 2007. “Prevention of Child Sexual Abuse in China: Knowledge, Attitudes, and Communication Practices of Parents of Elementary School Children”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt. 31, Sayı.7, ss.747–755

Child Welfare Information Gateway. 2006. “Child Abuse And Neglect Fatalities: Statistics and Interventions”. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services.

Crouch, Julie L, Leah, Behl. E. 2001. “Relationships Among Parental Beliefs in Corporal Punishment, Reported Stress, And Physical Child Abuse Potential”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.25,Sayı.3, ss.413–419.

Chu, James A, v.d. 1999. “Memories of Childhood Abuse:Dissociation, Amnesia, and Corroboration”. **American Journal of Psychiatry**, Cilt.156,No. 5,ss. 748–755

Cüceloğlu, Doğan.1992.**İnsan ve Davranışı**, İstanbul: Remzi Kitapevi

Cyr, Mireille, v.d. 2002. “Intrafamilial Sexual Abuse: Brother–Sister Incest Does Not Differ From Father–Daughter and Stepfather–Stepdaughter Incest”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.26, Sayı. 9, ss.957–973.

Çağlarırnak, Ayla. 2006. “Yerleşik Olan ve Olmayan Ailelerde Çocuk İstismarının Yaygınlığının İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.

Dailey, Koren M. 2006. “Birth Order and Its Effect on Motivation and Academic Achievement”.Kasım,9,2007,www.clearinghouse.missouriwestern.edu/manuscripts/ 836.asp - 16k

Dalenberg, Constance J., Oxana, Gronskaya Palesh. 2004. “Relationship Between Child Abuse History, Trauma, and Dissociation in Russian College Students”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.28, Sayı. 4,ss. 461–474.

Daireme, Stavroula. John, Tsiantis. 1997. “Cross-Cultural Validation of The Child Abuse Potential İnvntory in Greece: A Preliminary Study”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.21,Sayı. 11, ss.1067–1079.

Durmuşoğlu, Neslihan, Sunay Doğru Yıldırım. 2006. “Çocukluk Örsleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi”.**Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**.15. Eylül, 8, 2007, <http://www.doaj.org>, ss.237–246

Edwards, Valeria, v.d. 2003. "Relationship Between Multiple Forms of Childhood Maltreatment and Adult Mental Health in Community Respondents: Results From the Adverse Childhood Experiences Studies". **American Journal of Psychiatry**, No.160,ss.1453–1460.

Ersanlı, Kurtman. 1996. **Benliğin Gelişimi ve Görevleri**. Samsun: Eser Ofset.

_____ 2005. **Davranışlarımız**. Samsun: Eser Ofset.

Eşiyok, Burcu. Hamit, Hancı.2001. "Yapay Bozukluk: Munchausen Sendromu" **TBB Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**. Cil.10, Sayı.9,ss.326–327.

Elbedour, Salman, v.d. 2006. "The Scope of Sexual, Physical, And Psychological Abuse in a Bedouin-Arab Community of Female Adolescents: The İnterplay of Racism, Urbanization, Polygamy, Family Honor, And The Social Marginalization of Women". **Child Abuse and Neglect**, Cilt. 30,sayı. 3,ss.215–229.

Evren, Cüneyt, Kültekin Ögel. 2003. "Alkol/ madde Bağımlılarında Dissosiyatif Belirtiler ve Çocukluk Çağı Travması, Depresyon, Anksiyete ve Alkol/madde Kullanım ile İlişkisi". **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, Cilt.4, Sayı.1,ss.30- 37.

Fanslow, Janet. v.d. 2007. "Prevalence of Child Sexual Abuse Reported by a Cross-Sectional Sample of New Zealand Women".**Child Abuse and Neglect**. Cilt.31,Sayı.9,ss.935–945.

Gander, Mary. J. Gardiner, Harry W. 2001. **Çocuk ve Ergen Gelişimi** (Ed. Bekir Onur) Ankara: İmge Kitabevi

Gates, Larry, v.d. 2001. " Birth Order and Its Relationship to Depression, Anxiety, and Self- Concept Test in Children". **The Journal of Genetic Psychology**, Cilt.149, Sayı.1, ss.29–34

Geçtan, Engin. 1998.**Psikanaliz ve Sonrası**, İstanbul: Remzi Kitapevi

Gfroerer, Kelly v.d. 2003. “Psychological Birth Order and the BASIS-A Inventory”. **The Journal of Individual Psychology**, Cilt.59, No.1,ss. 31–41

Gilbert, Jenelle, Cynthia Morawski. 2005. “Stress Coping for Elementary School Children: A Case for Including Lifestyle”. **The Journal of Individual Psychology**,Cilt.61,No.4,ss. 314–328.

Gillham, Bill v.d. 1998. “Unemployment Rates, Single Parent Density, and Indices of Child Poverty: Their Relationship to Different Categories of Child Abuse and Neglect”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt. 22,sayı. 2, ss.79–90.

Gökler, Bahar. 2001. “Terör Karşısında Çocuklar”. **Türk Psikoloji Bülteni**, Sayı.22, ss.62–63.

Gölge, Zeynep Belma. 2005. “Cinsel Travma Sonrası Oluşan Ruhsal Sorunlar”. **Nöropsikiyatri Arşivi**. No.42,(1–2–3–4),ss.19–28.

Green, Carmen R.v.d.1999. “Do Physical and Sexual Abuse Differentially Affect Chronic Pain States in Women?”. **Journal of Pain and Symptom Management** Cilt.18, Sayı.6,ss. 420- 426.

Grilo, Carlos. v.d.1999.“Psychological and Behavioral Functioning in Adolescent Psychiatric Inpatients who Report Histories of Childhood Abuse”. **American Journal of Psychiatry**, Sayı. 156, ss.538–543

Güler, Nuran, Hatice Tel, Fatma Özcan Tuncay. “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”. 2005. **Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**. Cilt.27, Sayı.2, ss.51–56

Güler, Nuran, v.d. 2002. “Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler”. **Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**. Cilt.24, Sayı.3, ss.128–134

Güz, Hatice. v.d.2003 “Konversiyon Bozukluğunda Çocukluk Çağı Travma Öyküsünün Psikiyatrik Belirtilere Etkisi Var mı?”. **Klinik Psikiyatri**, Cilt.6, Sayı.2, ss. 80–86

Herman, Judith L. Mary R, Harvey. “Adult Memories of Childhood Trauma: A Naturalistic Clinical Study”. **Journal of Traumatic Stress**, Sayı. 10,ss. 516–573

Hıdıroğlu, Seyhan v.d. 2006. “Kadın ve Çocuklara Karşı Fiziksel Şiddeti Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: İstanbul’da Sağlık Ocağı Tabanlı Bir Çalışma”.**Yeni Sempozyum Dergisi**, Cilt.44, Sayı.4,ss.196–202.

Hicks, Ralph A Daniel C. Gaughan. 1995. “Understanding Fatal Child Abuse”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.19,Sayı. 7, ss.855–863.

Hinton, Amber. 2005. “Relationships of Psychological Birth Order and Parent-Child Relation Ship on Campus”.Central Scholars Symposium. (Özet)

Hughes, Tonda L. 2007. “Childhood Risk Factors for Alcohol Abuse and Psychological Distress Among Adult Lesbians”. **Child Abuse and Neglect**.Cilt. 31, Sayı.7, ss.769–789.

Jasinski, Jana L. v.d. 2000. “ Childhood Physical and Sexual Abuse As Risk Factors For Heavy Drinking Among African-American Women: A Prospective Study”.**Child Abuse and Neglect**. Cilt.24,Sayı.8,ss. 1061–1071.

Kalkan, Melek. 2005. “White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanterinin Geçerlik ve Güvenirliği”.**3P Dergisi**, Cilt.13,Sayı. 3,ss. 169- 174

Kalkan, Melek. Hatice, Odacı. “Psikolojik Doğum Sırası ve Ana-Babaya “Bağlanma: Okul Öncesi Öğretmen Adayları Üzerine Bir Çalışma”. II. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi, 24–27 Ekim 2007, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kara, Bülent, Ümit Biçer, Ayşe Sevim Gökalp. 2004. “Çocuk İstismarı”.**Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**. Cilt.47, Sayı.2, ss.140–151

Karaca, Neşe. 2001. “Duygusal İstismara Uğramış Ergenlerin Bazı Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Karakaya, Işık, Özden Ş. Üneri, Ayşen Çoşkun 2005. “Çocukluk Cinsel İstismarı: Bir Olgu Nedeniyle Tanı Güçlükleri”.**Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**. Cilt.12, Sayı.3, ss.141–145

Karakuş Tosunbaş, Fatma.2006. “Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar ile Sosyal Beceri Arasındaki İlişki”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Kars, Özcan. 1994. “Çocuk İstismarı ve Sosyal Hizmet” **2000’li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi**. (Ed. Kasım Karataş), Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanı Derneği Genel Merkezi, ss.1–11

Keidasch, Carol. 2006. “ The Effects of Psychological Birth Order and Goldberg’s “BIG 5” Personality Traits”.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. New Jersey: Rowan University

Keskin, Gülseren. Olcay, Çam. 2005. “Çocuk Cinsel İstismarına Psikodinamik Bakış Açısı ve Hemşirelik Yaklaşımı”. **Ege Üniversitesi Hemşirelik Y.O.**

Dergisi, Aralık, 12, 2006. <http://bornova.ege.tr/nursing/hemşirelikdergisi.ss>. 191-208

Kırımsoy, Emrah. 2003. “Suç İşlemiş Ve İşlememiş Ergenlerin Algıladıkları Duygusal İstismarın Ve Benlik Saygılarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi

Kocaer, Ümmühan. 2006. “Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi

Koyuncu, Ayşe. v.d. 2003. “Eroin Bağımlılarında İntihar Düşüncesi, Planı ve Girişimi”. **Bağımlılık Dergisi**, Cilt.4, Sayı.3, ss.101–104.

Kurtz, David P., James M. Gaudin, Phyllis T. Howing.1993. “The Consequences of Physical Abuse and Neglect on The School Age Child: Mediating Factors”. **Children and Youth Services Review**, Cilt.15, Sayı. 2, ss.85–104.

Lochner, Christine v.d. 2002.“Childhood Trauma in Obsessive-Compulsive Disorder, Trichotilomania and Controls, **Depression and Anxiety**, No: 15, ss.66–68.

Lohman, Joyce, Timoty G. Lohman, Oscar Christensen. 1985. “Psychological Position and Perceived Sibling Differences”. **Individual Psychology**, Sayı.53, ss.89- 104.

Machado, Carla. v.d. 2007 .“Child and Partner Abuse: Self-Reported Prevalence and Attitudes in The North of Portugal”. **Child Abuse and Neglect**. Cilt.31, Sayı.6, ss.657–670.

Mangalçı, Burcu.2002 “ Lise 2. Sınıf Öğrencilerinin Ailede Çocuk İstismarı ve İhmaline İlişkin Görüşleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Mcdonald, Kelly Colleen. 2007. “Child Abuse: Approach and Management”.**American Family Physician**, Cilt.45, Sayı.2,ss. 221–229.

Medrano A. Martha, John, Hatch. 2005. “Childhood Trauma, Sexually Transmitted Diseases and Perceived Risk of Contracting HIV in a Drug Using Population”.**The American Journal of Drug and Alcohol Abuse**, Sayı.31,ss.403–416

Melillo, Dona. Bentley College. 1983 “ Birth order, Perceived Birth Order, and Family Position of Academic Women”. **The Journal of Adlerian Theory Research & Practice**, Sayı.39, ss.57–62

Merrill, Lex L. 2001. “Childhood Abuse and Premilitary Sexual Assault in Male Navy Recruits”. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**. Cilt.69, Sayı.2, ss.252–261.

Morison, Susan. Edith, Grene.1992. “Juror and Expert Knowledge of Child Sexual Abuse”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.16, Sayı.14,ss. 595–613.

Odabaş, Irmak. 2006 “Çocukluk Yaşamında Cinsel ve Fiziksel İstismar Belirten Kadınların Yetişkin Yaşamındaki Uyumları”.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.

Odacı, Hatice. Melek, Kalkan. “Psikolojik Doğum Sırası ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Arasındaki İlişki”. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 17–19 Ekim 2007, Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.

Oral, Resmîye. v.d., 1997. “Bir Çocuk Psikiyatrisi Polikliniğinde Çocuk İstismarı Sıklığı”. **Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, Sayı.22, ss.137–144.

Özmen, Remzi. 2005. Türk Ceza Kanunu, **Ceza Muhakemesi Kanunu ve İnfaz Kanunu**. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Öztürk, Erdinç. 2003. “Travma Kökenli Dissosiyatif Bozukluk Vakalarının Ailelerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Sıklığı”. Yayınlanmamış Doktora Tezi İstanbul: İstanbul Üniversitesi

Öztürk, Sema. 2007. “Çocuklarda Duygusal İstismar”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.

Parlamentolararası Birlik ve UNICEF. 2004. **Çocuğun Korunması Parlamenterler için El Kitabı**. İsviçre: SRO-Kundig

Paúl, de Joaquín, Ignacia M. Arruabarrena , 1995 “Behavior Problems in School-Aged Physically Abused and Neglected Children in Spain”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.19, Sayı.14, ss.409–418.

Phillips, A.S. ve Phillips, C.R. 1994. “Birth Order and Achievement Attributions”. **Individual Psychology**, Cilt 50, No.1, ss.119-124.

Pierce, Lois. Vivienne, Bozalek. 2004. “Child Abuse in South Africa: An Examination of How Child Abuse and Neglect are Defined”. **Child Abuse and Neglect**. Cilt.28, Sayı. 8, ss.817- 832.

Pilkington, Lloyd R.,v.d. 1997. “ Perceived Coping Resources and Psychological Birth Order in School- Age Child”. **Individual Psychology**, Cilt.53, Sayı.1,ss.43-57.

Polat, Oğuz. 2001.**Çocuk ve Şiddet**, İstanbul: Der Yayınları

_____. 2006. “Çocukların Cinsel Sömürüsü” Haziran 5, 2007.
http://www.0-18.org/cocuk_cinsel_somuru_rapor_01.doc

Pollet, Thomas V, Daniel Nettle. 2007. “Birth Order And Face-To-Face Contact With A Sibling: Firstborns Have More Contact Than Laterborns”. **Personality and Individual Differences**, Cilt.43,Sayı.7,ss.1796–1806

Razi, Hasan Cem, Gülşen Köse, Arzu Yazal Erdem. 2004. “Bir Munchausen Sendromu Olgusu”.**Pediyatrik Bilimler Dergisi**. Sayı.13,ss.163–167

Roy, Alec. v.d. 2005.“Family History Of Suicide, Female Sex, And Childhood Trauma:Separate Or Interacting Risk Factors For Attempts At Suicide?”. **Acta Psychiatrica Scandinavica** , Sayı.112, ss.367-371

Roberts, C.Lisen. Priscilla Blanton White. 2001. “I Always Knew Mom and Dad Loved Me Best: Experiences of Only Children”. **The Journal of Individual Psychology**, Cilt.57, Sayı.2,(Özet)

Ronald, Uscinski. 2004 “The Shaken Baby Sendrome”. **Journal of American Physicians and Surgeons**, Cilt.9, Sayı.3, ss.76–77

Sandalcı Savaş, Fatma. 2004. “Aile İçinde Ve Dışında Uğradığı Cinsel İstismar Nedeni İle Korunma Altına Alınan SHÇEK Genel Müdürlüğüne Bağlı Kuruluşlarda Bakılan Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri ve Korunma Süreçleri”.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi

Savi, Firdevs.1999. “Ergenlerde Duygusal İstismar İle Benlik Algısı ve Genel Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.

Schaaf, Kristin K, Thomas McCanne. 1998. “Relationship of Childhood Sexual, Physical, and Combined Sexual and Physical Abuse to Adult Victimization And

Posttraumatic Stress Disorder”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt. 22, Sayı. 11,ss. 1119–1133.

Shevlin, Mark, v.d. 2007. “Childhood Traumas and Hallucinations: An Analysis of The National Comorbidity Survey”. **Journal of Psychiatric Research**. Cilt. 41, Sayı.3,ss. 222–228.

Showers, Jacy. 1992. “Don't Shake The Baby”: The Effectiveness of a Prevention Program”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.16, Sayı.1, ss.11–18.

Shulman, Bernard H., Mosak, Horald.H. 1977. “Birth Order And Ordinal Position: Two Adlerian Views”. **Journal of Individual Psychology**, Sayı.33, ss.114–121.

Smith Briscoe, Allison M, Stephen P, Hinshaw. “Linkages Between Child Abuse and Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder in Girls: Behavioral and Social Correlates”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.30, Sayı. 11, ss.1239–1255.

Siyez, Diğdem Müge. 2003 “ Duygusal İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Benlik Algıları ile Depresyon ve Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Stewart, Alan E. 2004. “Can Knowledge of Client Birth Order Bias Judgement”.**Journal of Counseling and Development**, Sayı. 82, ss.167–176

Stewart, Alan E., Elizabeth A. Stewart .1995. “ Trends in Birth Order Research: 1976- 1993”. **Journal of Individual Psychology**. Sayı.51, ss.21- 36

Stewart, Alan E., Linda F.Campbell.1998. “Validity and Reliability of the White-Campbell Psychological Birth Order Inventory”. **The Journal of Individual Psychology**, Cilt. 54, Sayı. 1, ss. 42–60

Stewart, Alan, Elizabeth A. Stewart, Linda F. Campeell. 2001. "The Relationship of Psychological Birth Order to the Family Atmosphere and to Personality". **The Journal of Individual Psychology**, Cilt.57, Sayı.4, ss. 42–60.

Sullaway, Frank J. 2007. "Birth Order" Kasım 7, 2007. [http://www.sulloway.org/Birth_Order\(Salmon-Oxford-2007\).pdf](http://www.sulloway.org/Birth_Order(Salmon-Oxford-2007).pdf)

Syed, Moin U. 2004. "Birth Order and Personality: A Methodological Study" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. San Francisco: San Francisco State University

Şahin, Figen. 2002. "Çocuk İhmali: Tanı ve Tedavide Hekimler İçin İpuçları". **Klinik Pediatri**, Aralık, 13, 2007 www.klinikpediatri.org/pdf/7/1/103.pdf, ss.103–106

Şahin, Figen, Ufuk Beyazova. 2001. "Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı". **Milli Eğitim Dergisi**. Temmuz Ağustos Eylül, Sayı.151

T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. 2002. **2001 Yılı Aile Raporu**. Ankara: Beyda Ofset

T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. 2006. **Töre Ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara Ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu**. Ankara: Can Ofset Matbaa

Taner, Yasemen, Bahar Gökler. 2004. "Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri". **Hacettepe Tıp Dergisi**, Sayı.35, ss.82-86.

Tıraşçı, Yaşar, Gören, Süleyman. 2007. "Çocuk İstismarı ve İhmali". **Dicle Tıp Dergisi**, Cilt.34, Sayı.1, 70–74.

Topbaş, Murat. 2004. “İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı”.**TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni**, Cilt.3, Sayı.4, ss.76- 80.

Turhan, Ebru, Özlem Sangün, Tacettin İnandı. 2006. “Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi”, **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (Sted)**”. Cilt.15, Sayı.9, ss.153–157.

Uzun, Şeyda.2002 “ Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar ile Kendilik İmgesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Vahip, Işık. Özge Doğanavşargil. 2006. “Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız”.**Türk Psikiyatri Dergisi**, Cilt.17, Sayı.2, ss.107–114.

Vatansever, Ülfet. v.d. 2004. “Pediatrik Acilde Çocuk İstismarı ve İhmali Olasılığını Akılda Tutalım”.**Türk Pediatri Arşivi**, Sayı.39, ss.120–124.

Wallace, Gregory H. 2007. “Hospital-Based Multidisciplinary Teams Can Prevent Unnecessary Child Abuse Reports And Out-Of-Home Placements”.**Child Abuse and Neglect**. Cilt.31, Sayı. 6, ss.623–629

White JoAnna v.d.1997. “The Relation of Psychological Birth Order to Career Interest”. **Individual Psychology**, Cilt.53, Sayı.1, ss.84–104.

Windham, Amy M.,v.d. 2004. “Risk of Mother-Reported Child Abuse in The First 3 Years of Life”. **Child Abuse and Neglect**, Cilt.28, Sayı. 6,ss 647- 669.

Yanık Medaim, Mine Özmen. 2002. “Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Hastalarda Çocukluk Çağı Kötüye Kullanım/İhmal Yaşantıları İle İntihar, Kendine Fiziksel Zarar Verme ve Dissosiyatif Belirtiler Arasındaki İlişki”. **Anadolu Psikiyatri Dergisi**. Sayı.3, ss.140–146

Yenibaş, Rukiye. 2002. “Aile İçi İstismarın Ergenlerin Umutsuzluk Dizeyi İle İlişkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi

Yılmaz, Gonca. v.d. 2003. “Bir Çocuk İstismarı Vakası”. **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**. Cilt.46, Sayı.4, ss. 295–298.

Zajonc, Robert. B. 2001. “The Family Dynamics of Intellectual Development”, **American Psychologist**, No. 56, ss. 490-496.

Zoroğlu, Salih. v.d. 2001. “Çocukluk Döneminde İhmal ve İstismarın Olası Sonuçları” **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, Cilt.2, Sayı.2, ss.69- 78.

EKLER**8.1.EK- 1****Kişisel Bilgi Formu**

Okuduğunuz bölüm:

Cinsiyetiniz: Kadın(...) Erkek(...) **Yaşınız:**

Sosyo-ekonomik düzeyiniz: Düşük(...) Orta(...) Yüksek(...)

Kaçıncı Çocuksunuz: Tek çocuk(...) Büyük Çocuk(...)Ortanca Çocuk(...)

Son Çocuk(...)

Annenizin eğitim düzeyi: Okuryazar değil(...) Okuryazar(...) İlkokul(...)
Ortaokul(...) Lise(...) Üniversite ve üstü(...)

Babanızın eğitim düzeyi: Okuryazar değil(...) Okuryazar(...) İlkokul(...)
Ortaokul(...) Lise(...) Üniversite ve üstü(...)

Hayatınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yer: Köy(...) Kasaba(...)

Küçük şehir(...) Büyük şehir(...)

8.2.EK- 2

White-Campbell PDSE

Açıklama: Lütfen her bir maddeyi okuduktan sonra, yetişmiş olduğunuz aile içinde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin görüşlerinizi EVET veya HAYIR seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtiniz. Eğer birkaç ailede yetişmişseniz, en fazla zaman geçirdiğiniz aileyi düşünerek yanıtlarınızı veriniz. Kardeşiniz yoksa kardeşlerle yaşanan deneyimleri içeren maddeleri cevaplamayınız.

No	Sorular	Evet	Hayır
1	Ana-babamın benimle ilgili beklentilerinin çok yüksek olduğuna inanırdım.		
2	Aile bireylerim bana bebekmişim gibi davranırlardı.		
3	Ailem benim yaşamıma istemediğim kadar çok karıştırdı.		
4	Sürekli bir yarış içinde gibiydim.		
5	Benim için, büyükleri mutlu etmek önemlidir.		
6	Ailem benim özel yaşamıma saygı göstermezdi.		
7	Kendimi başkalarından soyutlanmış hissedirdim.		
8	Kız ve erkek kardeşlerimden bir şeyler istemem kolaydı.		
9	Anne-babamın benimle ilgili endişeleri vardı.		
10	Ailemdeki herhangi birinden daha az ciddiye alınırdım.		
11	Kız ve erkek kardeşlerime doğru ve yanlışlar hakkında öğüt vermek benim için önem		
12	Aile içinde en sevimli kişi ben gibiydim		
13	Anne-babamın tam ilgisini asla görememiş gibiydim		
14	Anne-babam beni kontrol etmeye çalışırlardı.		
15	Ailemdeki diğer bireylerden daha düzenli ve planlı durumdaydım.		
16	Aile üyelerim üzerime titrerlerdi.		
17	Başkalarının yaptıkları şeyleri doğru yapmaları benim için önemlidir.		
18	Anne-babam hayatımı yönetmeye çalışırlardı.		
19	Ailemin diğer üyelerinden daha az önemliymişim gibi gelirdi.		
20	Anne-babamı memnun etmeyi isterdim.		
21	Anne-babam, yaşamımda olup biten her şeyi bilmek isterlerdi.		
22	Ailemdeki diğer bireylere göre daha az sevdiğimi sıkça hissedirdim.		
23	Anne-babam tarafından engellendiğimi hissedirdim.		
24	Benim için yaptığım işleri doğru yapmak önemlidir		
25	İstedğim her zaman ailemin yöneticisi olabildim.		
26	Ailemdeki diğer bireylerle karşılaştırıldığımda bana daha nezaketsiz davranıldığımı sıkça hissedirdim.		
27	Ailemden istediğim şeyi elde etme konusunda başarılıyım.		
28	Sanki bir fanus (akvaryum) içinde yaşıyor gibi hissedirdim.		
29	Okulda en iyi olmak benim için önemlidir.		
30	Ailemdeki diğer kişilerden kopmuş olduğumu hissedirdim.		
31	Anne-babam, benim yapmam gereken her şeyi kendi işleri gibi görürlerdi.		
32	Benim için en iyi olmak önemlidir.		
33	İstedğim zaman ailenin patronu olabildim.		
34	Kendimi erkek ve kız kardeşlerim tarafından ezilmiş hissedirdim.		
35	Anne-babam, başkalarının işleriyle fazlaca ilgilendirlerdi.		
36	Düzenli olmayı, ailemdeki diğer bireylerden daha çok severdim.		
37	Ailemdeki en çekici, en sevilen kişi ben gibi görünürdüm.		
38	Ailemdeki diğer kişilere göre, bana daha az adil davranılırdı.		
39	Ailemdeki diğer kişilerin yaptıkları şeyleri düzgün yapmalarını isterdim.		
40	Ailemdeki diğer kişilere göre daha az değerli olduğumu hissedirdim.		
41	Her şeyi usulünce, olması gerektiği gibi yapmaktan hoşlanırdım		
42	Erkek ve kız kardeşlerim tarafından dışlanmış gibi hissedirdim.		

8.3.EK-3

ÇÖYÖ

AÇIKLAMA: Aşağıda 18 yaş öncesi çocukluk ve gençlik yaşantılarınızla ilgili cümleler vardır. Her cümleyi dikkatlice okuyup, üst taraftaki yazılar arasında sizi en iyi tanımlayan seçenek üzerine(X)işareti koyunuz.

1 Hiçbir zaman	2 Nadiren	3 Bazen	4 Sıklıkla	5 Çok sık

1	Ben çocukken ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi.	1	2	3	4	5
2	Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendim daha iyi yaptığımı hissedirdim.	1	2	3	4	5
3	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbiriyle tartışır, kavga ederdi.	1	2	3	4	5
4	Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin olduğunu bilirdim.	1	2	3	4	5
5	Ben çocukken, ailemde bana bağıırıp çağırın biri vardı.	1	2	3	4	5
6	Ben çocukken, annemi ya da kardeşlerimi dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.	1	2	3	4	5
7	Ben çocukken gereksinim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.	1	2	3	4	5
8	Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.	1	2	3	4	5
9	Ben çocukken, ailemde kendimi dövüşerek, ona vurarak, yada ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.	1	2	3	4	5
10	Ben çocukken, ailemde, başarılı biri olmamı isteyen, bir kişinin varlığını hissedirdim.	1	2	3	4	5
11	Ben çocukken, değişik zamanlarda değişik kişilerin yanında yaşadım(değişik yakınlarımla ya da evlatlık verildiğim ailelerle).	1	2	3	4	5
12	Ben çocukken, sevildiğimi hissedirdim.	1	2	3	4	5
13	Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya çalışırlardı.	1	2	3	4	5
14	Ben çocukken, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak kadar denli dayak yediğim oldu.	1	2	3	4	5
15	Ben çocukken, ailemde, beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardır.	1	2	3	4	5
16	Ben çocukken, ailemdelikiler, beni bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi.	1	2	3	4	5
17	Ben çocukken, bir erişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.	1	2	3	4	5
18	Ben çocukken, kemer, sopa, oklava, ya da benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım.	1	2	3	4	5
19	Ben çocukken, ailemizin üyeleri birbirlerini gözetirlerdi.	1	2	3	4	5
20	Ben çocukken, annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı.	1	2	3	4	5
21	Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
22	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni kötü etkilerden korumaya çalıştılar.	1	2	3	4	5

23	Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.	1	2	3	4	5
24	Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yedim.	1	2	3	4	5
25	Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı.	1	2	3	4	5
26	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni okula devan etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirdi.	1	2	3	4	5
27	Ben çocukken bana verilen cezalar çok katıydı.	1	2	3	4	5
28	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirine yakındılar.	1	2	3	4	5
29	Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi.	1	2	3	4	5
30	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni itip kalktı.	1	2	3	4	5
31	Ben çocukken birisi, kendisiyle cinsel ilişkim olmasa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.	1	2	3	4	5
32	Ben çocukken, çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
33	Ben çocukken, ailemde incitilmekle korkutuldum.	1	2	3	4	5
34	Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili şeyler izletmeyi denedi.	1	2	3	4	5
35	Ben çocukken ailemde bana güvenen biri vardı.	1	2	3	4	5
36	Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
37	Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığımla ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi.	1				
38	Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim.	1	2	3	4	5
39	Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
40	Ben çocukken, ailem güç ve destek kaynağımdı.	1	2	3	4	5

Teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Selda KARADENİZ
Doğum Yeri ve Tarihi	Rize/Pazar–25.02.1979
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Etkinlikleri	
İş Deneyimi	Psikolojik Danışman
Uygulamalar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	2001–2008 Giresun Merkez Cumhuriyet İlköğretim Okulu
İletişim	
E-Posta Adresi	karadenizselda@hotmail.com
İş Tel:	0 454 216 11 55
Cep Tel:	0 505 299 15 16
Ev Tel:	0 454 212 25 37
Tarih:	